

AALBORG UNIVERSITY

Om Projekt Håndholdt Inklusion og projektdeltagernes
oplevelse af projektet

Speciale, efterår 2019

Aske Jokil

Studienummer: 20161744

Specialevejleder: Steffen Jensen

Afleveringsdato: 11. januar 2019

Antal ord: 26.971

Kriminologi
Institut for Sociologi og Social Arbejde
Aalborg Universitet

Abstract

This thesis explores the pilot project 'Project Guided Inclusion' running from primo 2016 through ultimo 2019. The pilot project has been initiated by the Danish Prison and Probation service and has the dual aim of (a) developing new procedures for trans-organizational collaboration as well as (b) assisting the project participants ensuring a stable life situation as the foundation of future employment. The pilot project has not yet been completed at the time of this thesis.

This thesis is exclusively interested in Project Guided Inclusion as an employment-oriented rehabilitation project, and consists of two separate, but related, analyses.

The first analysis is based on Carol Lee Bacchi's policy-analysis strategy *What's the Problem Represented to be?* (2009) and explores the rationales and the presumptions that underpin the project as an employment project, and what implications these have for the project's target group and the rehabilitation objective. The empirical material for this part of the exploration consists of a number of political texts (proposed legislation, official mandates, notices, etc.), as well as the project description and an internal document describing the experiences gained in the project hitherto.

The second analysis explores how the project participants experience the project, and how this experience relates to the underlying rationales and presumptions. The material for this part of the thesis is comprised of semi-structured research interviews with four project participants, carried out during an internship in the Directorate of the Danish Prison and Probation service in the autumn of 2017.

The two analyses reveal that the project participants especially emphasize the importance of the personal relationship to the project's inclusion consultant, while the project focuses as well on the different rehabilitation strategies and their impact on the participants' life situation. Furthermore the analyses show that some of the presumptions that underpin the project as an occupational project can have negative implications for the projects' rehabilitation efforts.

The findings are interesting, because they point to the importance of building personal relationships in a prison-system, where the inmates describe an experience of being reduced to a number and

where rehabilitation efforts are the primary solution to the citizen's social issues. Furthermore, they reveal some of the negative implications of the increasing tendency to focus on occupation as the solution to social problems.

Key words: Project Guided Inclusion, rehabilitation, policy-analysis, narrative criminology.

Tro- og loveerklæring

Det erklæres herved på tro og love, at jeg egenhændigt og selvstændigt har udformet nærværende projekt. Alle citater i teksten er markeret som sådanne, og projektet eller væsentlige dele af det har ikke tidligere været fremlagt i anden bedømmelsessammenhæng.

Jeg er bekendt med reglerne for eksamenssnyd, herunder også plagiering og har læst Aalborg Universitets regler på:

<http://www.studerende.aau.dk/Eksamenssnyd+-+hvordan+undg%C3%A5r+du+det%3F/>

Jeg er bekendt med, at overtrædelse af reglerne vil blive indberettet for rektoratet og i sidste ende kan ende med bortvisning.

Endelig står jeg inde for, at antal ord anført på forsiden stemmer overens med virkeligheden.

Indholdsfortegnelse

1	Indledning.....	3
1.1	Problemformulering	3
1.2	Mit fokus	4
1.3	Specialets opbygning.....	5
1.4	Metode.....	5
	Policy-analyse.....	6
	Interview	10
1.5	Teori	14
	Den poststrukturalistiske/socialkonstruktivistiske linse	14
	Diskursteorier	15
	Narrativer.....	16
	Det moralske selv	18
1.6	Om Projekt Håndholdt Inklusion og baggrunden for projektet	18
	Det konkrete arbejde og baggrunden for Projekt Håndholdt Inklusion.....	19
	Beskæftigelse og recidiv.....	22
	Delkonklusion.....	25
2	Analysedel 1	27
2.1	Policy-feltet	28
	Den straffepolitiske udvikling	28
	Udviklingslinjer i arbejdsmarkedspolitikken.....	34
	Opsamling.....	37
2.2	Problemfremstilling og antagelser.....	38
	Fra resocialiseringsindsats til beskæftigelsesindsats – underlagt en beskæftigelsespolicy	39
	Fordelingen af satspuljemidlerne og udsatte som uudnyttet potentiale	40
	Den aktive beskæftigelsesindsats	43
2.3	PHIs blinde punkter og konsekvenserne af fremstillingen af problemet som et beskæftigelsesproblem	46
2.4	Delkonklusion.....	49
3	Analysedel 2	51
3.1	Narrativ analyse.....	51
	Søren.....	51
	Michael.....	56
	Nuur.....	58

Martin	60
Opsamling.....	62
3.2 Tematisk analyse	66
Tema 1: Anerkendelse og tillid	66
Tema 2: IK som fast, koordinerende kontaktperson.....	67
Tema 3: IK som garant og 'buffer' mod systemet.....	69
Opsamling.....	70
3.3 Delkonklusion.....	71
4 Konklusion	73

1 INDLEDNING

I 2015 besluttede partierne bag satspuljeaftalen at afsætte 19 millioner kroner til pilotprojektet Håndholdt Inklusion. Projektet der løber fra januar '16 til december '19 er etableret under Beskæftigelsesministeriet, mens Justitsministeriet er ansvarligt for projektgennemførelsen¹. Projektet der er forankret i Koncern Resocialisering i Center for Straffuldbyrdelse i Direktoratet for Kriminalforsorgen, skal hjælpe afsonere tættere på arbejdsmarked eller uddannelse, og pengene til projektet kommer fra satspuljen *Flere borgere i udkanten af arbejdsmarkedet i job og uddannelse* (Direktoratet 2016: 1).

Da jeg i forbindelse med mine studier på Kriminologi var i praktik i Direktoratet for Kriminalforsorgen blev jeg tilknyttet Projekt Håndholdt Inklusion. I den forbindelse var jeg ude at tale med nogle af projektdeltagerne om deres oplevelse af projektet. Det der umiddelbart slog mig, var en påfaldende mangel på kongruens mellem deltagernes forventninger til projektet og deres begejstring for projektet. Jeg forstod at flere af deltagerne tidligere var blevet skuffet i forbindelse med projekter, som de mente ikke havde holdt, hvad de havde lovet, og de gav udtryk for en grundlæggende mistillid til Kriminalforsorgens interesse for at hjælpe dem.

Projektdeltagernes mistillid til Kriminalforsorgen og den manglende overensstemmelse mellem deres forventninger til projektet og deres begejstring for projektet vækkede min interesse for at gå mere i dybden med, hvad det er projektet gør, som er anderledes end tidligere projekter, og hvordan det lykkes at begejstre og motivere projektdeltagerne.

Mit ønske med dette speciale har således på den ene side været at undersøge, hvordan projektdeltagerne oplever projektet, og på den anden side at undersøge, hvilke overvejelser der ligger bag projektet og hvilke grundlæggende antagelser projektet bygger på.

På denne baggrund har jeg udformet nedenstående problemformulering.

1.1 PROBLEMFORMULERING

- 1) Hvad er historien bag pilotprojektet Projekt Håndholdt Inklusion og hvilke teoretiske overvejelser bygger det på?
- 2) Hvilken politisk kontekst indplacerer projektet sig i, hvilke grundlæggende antagelser ligger bag og hvad er implikationerne af disse antagelser?

¹ <https://www.altinget.dk/rssitem.aspx?id=1277327>

3) Hvordan oplever projektdeltagerne Projekt Håndholdt Inklusion?

Jeg håber med besvarelsen af denne problemformulering at få en forståelse af projektet set fra tre perspektiver: et politisk perspektiv, et projektgruppeperspektiv og et borgerperspektiv. Besvarelsen af underspørgsmål 1 (projektgruppeperspektivet) bygger på mine egne erfaringer fra praktikforløbet, projektbeskrivelsen, rapporter fra tidligere projekter, og et internt dokument om de foreløbige erfaringer, samt uformelle samtaler med projektledelsen og projektgruppen i forbindelse med mit praktikforløb. Underspørgsmålet er ikke tænkt som et analytisk spørgsmål, men mere som en præsentation af baggrunden for projektet, hvorfor det ikke indgår som en del af analysen, men vil blive præsenteret som afslutning på indledningen.

Besvarelsen af underspørgsmål 2 (det politiske perspektiv) tager udgangspunkt i Carol Bacchis policy-analysemodel *What's the Problem Represented to be?* (2009), mens besvarelsen af underspørgsmål 3 (borgerperspektivet) tager udgangspunkt i en analyse af fire interviews med projektdeltagere. Besvarelsen af underspørgsmål 2 vil blive præsenteret i analysedel 1, mens besvarelsen af underspørgsmål 3 vil blive præsenteret i analysedel 2. Metode og teori i forbindelse med besvarelsen af underspørgsmål 2 og 3 vil blive præsenteret i henholdsvis afsnit 1.4 og 1.5.

Besvarelsen af den tredelte problemformulering giver en forståelse for, hvad projektdeltagerne oplever som vigtigt, og hvordan dette stemmer overens med de tanker og antagelser der ligger bag projektet. Som det vil vise sig i analysedel 1 og 2, og som det fremgår af konklusionen, er det for projektdeltagerne særligt den personlige relation til inklusionskonsulenten, som har betydning for deres oplevelse af projektet, mens mange af projektets bagvedliggende overvejelser i lige så høj grad angår de forskellige resocialiserende tiltag. Undersøgelsen er interessant for fremtidige og lignende projekter, fordi den påpeger vigtigheden af en personlig relation i et fængselssystem, hvor borgerne beskriver en oplevelse af at blive reduceret til et nummer, og i en tid hvor beskæftigelse i stigende grad ses som løsningen på sociale problemer.

1.2 MIT FOKUS

Det overordnede mål for Projekt Håndholdt Inklusion er at mindske tilbagefaldet til kriminalitet gennem fastholdelse i beskæftigelse. På den ene side forsøger projektet at indfri dette mål gennem forskellige resocialiserende indsatser og ved at støtte og motivere projektdeltagerne til at skabe sig en mere robust livssituation (Direktoratet 2016: 1). På den anden side forsøger projektet at udvikle procedure og arbejdsgange for det interne samarbejde mellem de forskellige institutioner i

Kriminalforsorgen, og mellem Kriminalforsorgen og de to projektkommuner Holbæk og Horsens. Projekt Håndholdt Inklusion vil blive præsenteret mere uddybende i afsnit 1.6, men det skal her blot pointeres, at projektet dels er et resocialiseringsprojekt, dels et samarbejdsprocedure-udviklingsprojekt, og at mit fokus i dette speciale ligger på Projekt Håndholdt Inklusion som et resocialiseringsprojekt. Jeg har valgt kun at fokusere på denne del af projektet af hensyn til specialets omfang.

1.3 SPECIALETS OPBYGNING

Specialet falder i fire afsnit. Første afsnit er indledningen, hvor problemformulering, metode og teori bliver præsenteret. Som afslutning på dette afsnit vil Projekt Håndholdt Inklusion, baggrunden for projektet og projektets teoretiske fundering blive præsenteret. Dette afsnit besvarer problemformuleringens underspørgsmål 1: *Hvad er historien bag pilotprojektet Projekt Håndholdt Inklusion og hvilke teoretiske overvejelser bygger det på?*

Afsnit 2 undersøger, hvilken politisk kontekst Projekt Håndholdt Inklusion er placeret i, hvilke grundlæggende antagelser projektet bygger på og hvilke implikationer disse antagelser har. Afsnit 2 besvarer problemformuleringens underspørgsmål 2: *Hvilken politisk kontekst indplacerer projektet sig i, hvilke grundlæggende antagelser ligger bag og hvad er implikationerne af disse antagelser?*

Afsnit 3 undersøger med udgangspunkt i fire interviews med projektdeltagere, hvordan projektet opleves af projektdeltagerne, og besvarer problemformuleringens underspørgsmål 3: *Hvordan oplever projektdeltagerne Projekt Håndholdt Inklusion?*

Analysernes fund bliver diskuteret løbende i de respektive afsnit, som alle afsluttes med opsamlende delkonklusioner, og i afsnit 4 bliver disse delkonklusioner samlet i en afsluttende konklusion.

1.4 METODE

I dette afsnit vil den metodiske tilgang til besvarelse af underspørgsmål 2 og 3 blive præsenteret. Besvarelsen af de to underspørgsmål kræver som nævnt to forskellige metodiske tilgange, og jeg vil i det følgende først præsentere policy-analyse og specifikt Bacchis analysemodel *What's the Problem Represented to be?* (WPR) (2009) som metodisk tilgang til besvarelse af underspørgsmål 2 og dernæst kvalitative forskningsinterview, samt tematisk og narrativ analyse som metodisk tilgang til besvarelse af underspørgsmål 3.

Policy-analyse

1.4.1.1 *Policies og policy-analyser*

Policy-analyser er en samfundsvidenskabelig tradition der vedrører analyser af politiske sagsområder i den offentlige sektor. Policy-analyser kan appliceres på store nationale programmer, såvel som mindre tiltag i en kommune eller en offentlig forvaltning eller organisation. Policy-analyser beskæftiger sig således ikke kun med de politiske beslutningsprocesser, men med hele den offentlige sektors praksis på et område (Hansen 2009).

Ifølge Rizvi og Lingard handler 'public policies' om at udbrede autoriserede normer med henblik på at forme og skabe sammenhængskraft på tværs af samfundsgrupper og -fællesskaber, og kan defineres som "authoritative allocation of values" (Rizvi & Lingard 2010: 7 i Nagahara 2011: 372).

Policy-analyser er i denne forståelse analysemodeller til at beskrive de tiltag staten (forstået i bred forstand som hele den offentlige sektor) gør for at imødegå problemer som fx arbejdsløshed, misbrug eller kriminalitet fra "et policy-problem sættes på den politiske dagsorden over den politiske beslutningsproces til implementeringen, effekterne og evalueringen af programmet" (Hansen 2009).

Det er denne almene forståelse af policy-analyser, som Carol Bacchi kritiserer i sin bog *Analyzing Policy: What's the problem represented to be* (2009). Ifølge Bacchi tager policy-analyser traditionelt set 'problemet' for givet som noget allerede eksisterende og uafhængigt af policy-processen. Fokus sættes således på det politiske indhold og tiltagets måde at løse et givent problem på. Denne tilgang til policy-analyser overser selve fremstillingen af et sagsforhold som et 'problem', hvilke grundlæggende antagelser denne *problemfremstilling* ('problem representation') hviler på og hvilke konsekvenser den har. Ifølge Bacchi eksisterer 'problemet' ikke uafhængigt af den førte politik, men konstitueres i det politiske tiltag (kursivering i originalen):

"Hence, rather than reacting to 'problems', governments are active in the creation (or production) of policy 'problems'" (Bacchi 2009: 1).

Bacchi påstår ikke at staten bevidst manipulerer eller misleder befolkningen, men fastslår at et hvert politisk tiltag forudsætter en bestemt måde at fremstille et problem på, og en policy-analysestrategi er nødt til at forholde sig til selve problemfremstillingen som en del af det politiske indhold i et politisk tiltag (Bacchi 2009: 1).

Rizvi og Lingard pointerer at policy-forskning bliver foretaget af mange forskellige grunde og med mange forskellige hensigter. Det kan derfor være nødvendigt helt overordnet at lave en distinktion mellem analyse *for* en policy og analyse *af* en policy. Analyse *for* en policy er typisk analyser der foretages med henblik på policy-udvikling. Analyse *af* en policy er analyser af allerede eksisterende policies og vil ofte være af akademisk karakter (Rizvi & Lingard 2010 i Nagahara 2011: 373). Dette speciale er en analyse *af* Projekt Håndholdt Inklusion og laves ikke umiddelbart med henblik på udvikling. Min interesse centrerer sig om den problemfremstilling, som implicit kommer til udtryk i projektet, og fokus er ikke på at komme med anbefalinger til videreudvikling af projektet. Denne undersøgelse falder således i sidstnævnte kategori af Rizvi og Lingards definition, og er en analyse *af* en policy.

Jeg vil i det følgende præsentere Bacchis WPR-tilgang. Der vil blive givet en præsentation af de overordnede begreber og fremgangsmåde. Jeg vil også præsentere, hvordan jeg konkret har tænkt mig at bringe metoden i anvendelse i forbindelse med analysen af Projekt Håndholdt Inklusion, herunder hvilken empiri, jeg har tænkt mig at benytte. Det teoretiske fundament for WPR vil blive præsenteret i teoriafsnittet.

1.4.1.2 WPR som metode

Diskussionen af sociale problemers konstruerede karakter er ikke ny. Ifølge Joseph Schneider havde diskussionen allerede eksisteret længe, da artiklerne *Social problems as collective behavior* (Blumer 1971) og *Toward a sociology of social problems: Social conditions, value judgments, and social problems* (Kitsuse & Spector 1973) i begyndelsen af 1970'erne lagde kimen til studiet af sociale problemer som en selvstændig gren af sociologien (Schneider 1985: 209). Siden da er alt fra børnemishandling (Hacking 1991) over 'movie piracy' (Yar 2005) til sex-trafficking (Weitzer 2007) blevet undersøgt som eksempler på sociale konstruktioner. Bacchis bidrag er, ifølge hende selv, at bringe denne diskussion i spil i en konkret policy-analysemodel (Bacchi 2009: 2).

Bacchis WPR-tilgang kan opsummeres til en liste af seks spørgsmål:

- 1) Hvordan bliver 'problemet' fremstillet i den specifikke policy?
- 2) Hvilke antagelser eller forudsætninger ligger bag denne problemfremstilling?
- 3) Hvordan er denne måde at fremstille 'problemet' fremkommet?
- 4) Hvad bliver ikke problematiseret i denne problemfremstilling? Kan 'problemet' fremstilles anderledes?
- 5) Hvilke konsekvenser har denne problemfremstilling?

- 6) Hvordan er denne måde at fremstille 'problemet' fremkommet, spredt og forsvaret?
Hvordan kunne den blive betvivlet, undgået og erstattet?

Jeg har valgt i min analyse (afsnit 2), kun at fokusere på de fem første spørgsmål af hensyn til opgavens formål og omfang. Jeg har valgt først at præsentere den politiske kontekst (spg. 3), dernæst problemfremstillingen, antagelser og forudsætninger (spg. 1 og 2) og til sidst alternative problemfremstillinger og konsekvenser (spg. 4 og 5). Jeg vil i det følgende give en uddybende præsentation af de fem spørgsmål, og forklare, hvordan jeg konkret vil bringe dem i anvendelse.

I spørgsmål 3 af WPR-tilgangen er interessen på de ikke-diskursive praksisser som har været med til at muliggøre og forme konstruktionen af den identificerede problemfremstilling. Formålet er at belyse de betingelser (historiske begivenheder, lovændringer, mv.) der har muliggjort en bestemt problemfremstilling (Bacchi 2009: 11). Jeg vil i forsøget på at forstå PHIs kontekst kigge på udviklingen indenfor det kriminalpolitiske område og beskæftigelsesområde.

Til besvarelse af spørgsmål 1 anbefaler Bacchi, at man i en WPR-analyse arbejder sig bagud fra udgangspunktet og spørger, hvordan 'problemet' bliver fremstillet. På hvilken *måde* fremstilles 'problemet' i en given policy (Bacchi 2009: 3). Jeg vil i denne sammenhæng kigge på forskelle og ligheder mellem den måde Beskæftigelsesministeriet og Projekt Håndholdt Inklusion fremstiller problemet.

I spørgsmål 2 ligger interessen på de grundlæggende antagelser som problemfremstillingen bygger på. Som Bacchi skriver er målet at identificere og analysere de begrebsmæssige logikker der understøtter en specifik problemfremstilling. Bacchi giver ikke en opskrift på, hvordan man skal svare på dette spørgsmål, men foreslår at man går diskursivt til værks. Besvarelsen af spørgsmål 2 vil tage udgangspunkt i en analyse af Lov om aktiv beskæftigelsesindsats², Lov om aktiv socialpolitik³, 'Kommissorium for udredning af den aktive beskæftigelsesindsats' (Regeringen 2013a), udredningen 'Nye veje mod job – for borgere i udkanten af arbejdsmarkedet' (Beskæftigelsesministeriet 2015b), samt projektbeskrivelsen for PHI (Direktoratet 2016)⁴ og et internt dokument om PHIs foreløbige erfaringer (Projekt Håndholdt Inklusion 2017)⁵. Det er i

² <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=184891>, besøgt 20. november

³ <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=188312>, besøgt 20. november

⁴ Ikke publiceret. Se Bilag 9.

⁵ Ikke publiceret. Se Bilag 8.

denne sammenhæng vigtigt at påpege at målet ikke er at afsløre forestillinger eller antagelser som policymakerne *har*, men at påpege, hvordan antagelser er *indlejret* i bestemte begrebsmæssige strukturer (Bacchi 2009: 5).

Spørgsmål 4 angår policy'ens begrænsninger og vender, så at sige, Bacchis hovedspørgsmål på hovedet. Målet er at gøre det tydeligt, hvad den specifikke policy i kraft af sin specifikke problemfremstilling ikke forholder sig til (Bacchi 2009: 13). Spørgsmål 5 interesserer sig for, hvilke konsekvenser problemfremstillingen medfører, både for dem policyen vedrører, men også for dem policyen i kraft af sin problemfremstilling ikke vedrører. Konsekvenser skal i denne sammenhæng ikke forstås som resultaterne i en effekt-evaluering. Det er ikke et spørgsmål om, hvorvidt policy'en har været en 'succes' eller en 'fiasko'. Spørgsmålet angår hvilke konsekvenser selve måden at *fremstille* problemet har. Bacchi nævner tre overlappende effekter, som man kan se på: *Diskursive effekter*, *Subjektiviseringseffekter* og *Levede effekter* (Bacchi 2009: 15).

Diskursive effekter er følgeeffekter af de begrænsninger der sættes for, hvad der kan siges og tænkes indenfor en bestemt diskurs. Diskursive effekter kan fx være at en social intervention retter sig mod en gruppe mennesker og ikke mod en anden på baggrund af de kategorier diskursen anvender.

Subjektiviseringseffekter angår måden subjekter konstitueres i bestemte diskurser. Antagelsen er at bestemte diskurser gør bestemte subjektpositioner tilgængelige. Subjektpositioner er allerede etablerede kategorier, som vi kan antage og definere os/blive defineret ud fra. Det er i forbindelse med en undersøgelse af subjektiviseringseffekter vigtigt at forhold sig til tre punkter: 1) Måden en policy fremstiller et 'problem' sætter ofte befolkningsgrupper i opposition til hinanden. Denne dikotomi skal belyses; 2) Problemfremstillingen placerer ofte ansvaret for et problem hos én af disse befolkningsgrupper. Denne ansvarsplacering skal belyses, så man kan tage stilling til konsekvenserne heraf; 3) Problemfremstillingen har betydning for målgruppens selvforståelse. Det skal undersøges, hvilken betydning det har for målgruppen at blive kategoriseret som et 'problem'.

Levede effekter er de materielle effekter en bestemt problemfremstilling har. Hvem falder uden for målgruppen, hvem falder indenfor og hvilken betydning har det konkret for dem?

I forsøget på at besvare spørgsmål 4 og 5 vil jeg gribe tilbage til diskursanalysen i spørgsmål 2 og undersøge, hvilke konsekvenser det har at Projekt Håndholdt Inklusion hører under Beskæftigelsesministeriet.

Interview

I forbindelse med mit praktikforløb, var jeg ude at interviewe nogle af projektdeltagerne. Anden analysedel af specialet tager udgangspunkt i fire af disse interview, hvor jeg har spurgt ind til projektdeltagerens oplevelse af projektet. Jeg har valgt at analysere dem både narrativt og tematisk. I det følgende vil metode, analysestrategi og metodiske overvejelser blive præsenteret. Af hensyn til læserens overblik, vil informantpræsentationen blive givet i forbindelse med de narrative interviews.

1.4.1.3 Kvalitative interviews og interviewguide

Da målet med interviewene har været at få en forståelse af projektdeltagerens oplevelse af projektet, har jeg valgt at lave kvalitative dybdeinterview, idet denne form for interview er særligt velegnet til at opnå indsigt i informantens egen oplevelse (Brinkmann & Tanggaard 2010: 31). Første skridt i denne forbindelse var at udarbejde et design for interviewene. Mit ønske var at gennemføre nogle meget frie interview, der kunne danne grundlag for en beskrivelse af informantens oplevelse, uden at lægge for mange ord i munden på vedkommende. Overordnet var spørgsmålene: Hvad synes du har været godt ved projektet? Hvad synes du har været dårligt? Og hvad har det konkret betydet for dig at være med i projektet? Det er ud fra disse meget overordnede spørgsmål, at jeg har udarbejdet en mere konkret interviewguide til et semistruktureret forskningsinterview⁶.

Spørgsmålene i denne interviewguide er nøje overvejet med henblik på undersøgelsens formål og forankret i de erfaringer, jeg på daværende tidspunkt havde gjort mig i forbindelse med mit praktikforløb. Det er efterstræbt at spørgsmålene fremstår sprogligt neutrale, så jeg ikke kommer til at lægge ord i munden på informanten. Jeg er bevidst om udfordringerne i forbindelse med dette forehavende, men har alligevel sat det som ideal, for så vidt muligt at give informanten rum til at beskrive sine oplevelser med sine egne ord (Birkler 2009: 109). Af samme grund har jeg i selve interviewsituationen forsøgt at være nysgerrig og åben overfor nye og ikke planlagte samtaleemner eller retningsskift i samtalen (Kvale & Brinkmann 2009: 46), og ofte er informanten selv kommet ind på emner, som jeg endnu ikke havde stillet spørgsmål til.

1.4.1.4 Udvalgelseskriterier

Andet skridt var at få kontakt til projektdeltagerne. Jeg udarbejdede et kort informationsbrev og bad inklusionskonsulenterne i KiF om at udvælge nogle tilfældige deltagere ud fra deres registre.

⁶ Se bilag 5 for interviewguide.

Herefter tog inklusionskonsulenterne kontakt til projektdeltagerne, gav dem informationsbrevet og arrangerede et møde på mine vegne.

Fordelen ved at tage kontakt gennem inklusionskonsulenterne var, at jeg kunne drage nytte af tillidsrelationen mellem inklusionskonsulent og projektdeltager, og herigennem øge sandsynligheden for at projektdeltageren ville indvillige i at stille op til interviewene.

Jeg ville gerne tale med projektdeltagere, som var i forskellige faser af deres afsoningsforløb, og bad derfor inklusionskonsulenterne om at finde en løsladt, en på pension, en indsat i varetægt og en indsat i fængsel. Informanterne skulle gerne være fordelt, så 2 havde tilknytning til Horsens Kommune og 2 havde tilknytning til Holbæk Kommune. Samtidig skulle de have domme på minimum 6 måneder, for at sikre at de havde en vis erfaring med projektet. Det har selvfølgelig haft betydning for alvorligheden af den kriminalitet informanterne sidder inde for, hvilket kan have haft betydning for deres indtryk af projektet.

1.4.1.5 Min rolle som projektrepræsentant

Man kan beskrive rollen som interviewer som et 'redskab' (Brinkmann og Tanggaard 2010: 444).

Med dette menes at intervieweren selv er med til at forme interviewet, hvorfor det er nødvendigt at intervieweren forholder sig reflektivt til sin rolle som interviewer. Som allerede beskrevet ovenfor, har jeg forsøgt ikke at lade mine fordomme og begreber indvirke på informantens fortælling, men en ting som det har været vanskeligere for mig at kontrollere, er informantens fordomme og antagelser om mig som repræsentant for projektet og Kriminalforsorgen. I tre af de fire interviews var det min klare opfattelse af informanterne ikke så mig som repræsentant for hverken Kriminalforsorgen eller projektet, men som uvildig undersøger af deres oplevelse af projektet. Denne forståelse af min rolle, havde jeg forud for interviewene forsøgt at gøre klart overfor informanterne, fordi jeg ønskede at de skulle forstå, at jeg ikke havde nogen agenda. Det blev dog klart halvvejs i et af interviewene (Martin) at projektdeltageren anså mig for repræsentant for Kriminalforsorgen, som han ikke var positivt stemt overfor. Denne forståelse af min rolle som repræsentant for Kriminalforsorgen, kan have påvirket hans villighed til at fortælle og hans måde at præsentere sin historie på.

1.4.1.6 Interviewsituationen

Alle interviews varede omkring en time og blev optaget på diktafon. Informanten var på forhånd blevet oplyst om rammerne for interviewet og interviewets efterfølgende anvendelse som data for projektet og som data for mit speciale.

Informanterne stillede op frivilligt og har ikke modtaget penge eller andet for deres deltagelse. I et fængsel skal betydningen af den magtrelation som de indsatte står i overfor fængselssystemet og dets ansatte dog aldrig glemmes, og med frivilligt mener jeg, at projektdeltageren ikke formelt er blevet tvunget til at deltage. Dog kan projektdeltageren være motiveret af et ønske om at fremstå samarbejdsvillig overfor projektet, for at blive mødt med velvillighed, eller projektdeltageren kan ønske at fremstå motiveret overfor fængselspersonalet for at 'forbedre sine papirer'. I begge tilfælde kan frivilligheden diskuteres. Min oplevelse var dog, at de fleste af informanterne stillede op af oprigtig interesse for projektet og i ønsket om at bidrage til projektarbejdet.

Interviewene er foretaget på den institution, hvor informanten opholdt sig. Således er interviewene foretaget på Skejby Pension (Søren), Jobcenteret i Horsens (Michael), Køge Arrest (Nuur) og Brøndbyhus Pension (Martin). Alle interview blev gennemført på tomandshånd i en besøgs celle, et kontor el.lign. I forbindelse med interviewene brugte jeg tid med informanten forud for selve interviewet og før diktafonen blev tændt, hvor vi snakkede lidt om løst og fast. Dette valgte jeg at gøre, for at etablere en tryk atmosfære og en form for tillidsrelation mellem mig selv og informanten, forud for interviewet.

Alle interviews er efterfølgende blevet transskriberet⁷ for at understøtte det analytiske arbejde og alle navne er ændret. Informanterne fremgår således ikke med deres rigtige navne.

1.4.1.7 Analysestrategi og validitet

Jeg har valgt to forskellige analytiske tilgange. For det første har jeg valgt at analysere hvert interview narrativt. Dette har jeg gjort, fordi det efter genlæsning af de fire interviews, er blevet tydeligt at informanternes oplevelse af PHI er tæt forbundet med deres selvopfattelse og det narrative konstruerer omkring dem selv. Særligt informanternes motivation for at deltage og forventninger til PHI er spundet ind i en større fortælling, hvor PHI udfylder en helt bestemt rolle for hver af informanterne. Jeg har forsøgt at være tro mod informanternes historier ved at bruge deres egne ord og kun udtrække 'essensen' af deres fortællinger. Jeg har samtidig forsøgt at gøre fortællingerne gennemskuelige ved at bruge mange citater. Dette velvidende at historien er konstrueret af mig som analytiker.

En narrativ analyse kan antage forskellige former. Man kan fx kigge på informantens anvendelse af metaforer (Lakoff & Johnson 1980 i Presser & Sandberg 2015: 14), identificere nodalpunkter

⁷ Se bilag 1-4

(Laclau & Mouffe 1985 i Presser & Sandberg 2015: 14) eller flydende betegnere (Levi-Strauss 1987 i Presser & Sandberg 2015: 14) i forsøget på at forstå informantens handlinger og oplevelser.

Jeg har valgt i denne analyse at kigge på narrativernes aktører, den rolle de spiller og de begreber som informanterne vælger at beskrive disse aktører med. Jeg har valgt denne fremgangsmåde, fordi der på tværs af de fire interviews er nogle interessante mønstre og sammenfald mellem aktørernes rolletildeling, de begreber informanterne definerer dem ved og informanternes oplevelse af Projekt Håndholdt Inklusion.

Jeg har i min analyse været inspireret af Thomas Ugelviks undersøgelse af, hvordan indsatte i Oslo Fængsel fremstiller sig selv i modstilling til andre indsatte, som moralske individer. Ugelviks undersøgelse, som bygger på en blanding af interview og observation, påpeger de indsattes behov for at fremstille sig selv som retfærdige og troværdige, for at imødekomme fængselsystemets grundlæggende og udbredte mistillid.

Foruden den narrative analyse har jeg valgt at lave en tematisk analyse, som præsenterer gennemgående temaer på tværs af de fire interviews. Jeg har valgt at gøre det på denne måde, fordi der er nogle klare tematiske overlap imellem interviewene.

For på bedst mulig måde at finde frem til temaer i interviewene har jeg valgt at kode dem. Kodning drejer sig både om at skabe overblik og om at meningskondensere interviewene, hvilket gør analysearbejdet lettere (Brinkmann & Tangaard 2010: 47). Koderne er de nøglebegreber som fremtræder i interviewene og som jeg – på baggrund af konteksten, antallet af gange begreberne bliver anvendt eller måden begreberne bliver præsenteret på – har identificeret som betydningsfulde for informanternes oplevelse af projektet. Jeg har ladet mig inspirere af Ritchie og Spencers *framework* strategi (Ritchie & Spencer i Huberman & Miles 2002: 310), hvor det først og fremmest drejer sig om at blive *familiær* med empirien, dernæst at sætte en *tematisk ramme*, som kan fungere som den optik man ser interviewet igennem, og til sidst opstille et *chart* bestående af relevante citatuddrag.

Jeg har forsøgt at blive familiær med empirien ved selv at gennemføre, transskribere og genlæse interviewene, hvilket har givet en god forståelse for, hvad informanter oplever som vigtigt. Herefter har jeg ud fra min forståelse af interviewene forsøgt at identificere en tematisk ramme ved at finde nøglebegreber i interviewene af relevans for undersøgelsens formål. Det har i denne sammenhæng været af afgørende betydning selv at have gennemført interviewene, da det har givet mig mulighed

for at se nuancer og åbne empirien op på måder, som jeg tror, ikke havde været muligt, hvis jeg ikke selv havde været tilstede under interviewsituationen. Afslutningsvist har jeg samlet citatuddrag i temaer på tværs af interviewene, og derved taget dem ud af deres oprindelige kontekst og re-arrangeret dem i det Ritchie og Spencer kalder et *chart* (Ritchie & Spencer i Huberman & Miles 2002: 318).

Den narrative og den tematiske analysetilgang giver en forståelse af projektdeltagernes beskrivelse af deres oplevelse af projektet. Denne beskrivelse er hverken sand eller falsk. På samme vis er min forståelse af deres oplevelse hverken sand eller falsk. Jeg har forsøgt at give en sammenhængende og kohærent udlægning af projektdeltagernes oplevelse, så vidt mine evner og mit teoretiske perspektiv tillader det. Andre øjne ville se et andet narrativ og andre temaer kunne være valgt, men jeg mener at der er belæg i empirien for fremskrivningen af de valgte narrativer og for identificeringen af de valgte temaer. Og jeg er af den overbevisning at andre ville kunne identificere lignende narrativer og temaer i empirien. Jeg skriver *lignende* og ikke *de samme*, fordi resultatet i sidste instans ikke skal vurderes på baggrund af et objektivt, men et multiperspektivisk sandhedsbegreb (Huberman & Miles 2002: 277). Af samme grund påhviler det en kvalitativ undersøgelse som denne at være transparent i forhold til fremgangsmåde, formål, teoretisk fundering m.v., hvilket jeg mener at denne undersøgelse er.

1.5 TEORI

Som nævnt består analysen af to dele med hver sin metodiske og teoretiske tilgang. Begge dele af specialet deler dog videnskabsteoretisk ståsted, idet jeg har valgt ikke at sondre mellem poststrukturalisme og socialkonstruktivism⁸, men følge ”den dominerende opfattelse inden for den socialkonstruktivistiske diskussion, hvor poststrukturalismen oftest ses som en del af socialkonstruktivismen” (Esmark m.fl. 2005: 8).

I det følgende vil det fælles videnskabsteoretiske ståsted sat i relation til de to metodiske tilgange blive præsenteret ganske kort, hvorefter teorien for de respektive afsnit vil blive præsenteret.

Den poststrukturalistiske/socialkonstruktivistiske linse

Poststrukturalisme er ikke én homogen og sammenhængende teori. Alligevel er det muligt at identificere nogle overordnede, samlende træk der karakteriserer poststrukturalistiske tilgange. Generelt forholder poststrukturalistiske tilgange sig til det som Bacchi kalder ’Enlightenment

⁸ Der vil heller ikke blive sondret mellem socialkonstruktivism og socialkonstruktionisme.

assumptions', som er antagelser om begreber som fx fornuft, frihed, videnskab og fremgang, og hvordan forståelsen af disse begreber influerer på den sociale ulighed i et samfund. Ifølge poststrukturalismen udtrykker begreber ikke 'tingenes' essens, men konstruerer dem. 'Ting' er altså skabt og skabes fortsat. Fokus i poststrukturalismen ligger således på 'virkelighedens' kontingente karakter og muligheden for forandring (Bacchi & Goodwin 2016: 4). Poststrukturalismen er altså grundlæggende kritisk eller skeptisk overfor det etablerede.

I et poststrukturalistisk perspektiv sætter samfundets regler og love ikke bare rammerne for vores adfærd, men spiller en væsentlig rolle for hele vores verdensforståelse ved at konstruerer og relatere begreber på en bestemt måde (Brown 1998). I en policy-analyse ligger poststrukturalismens kritiske potentiale i at belyse, hvordan lovgivningen, vidensproduktionen, statsforvaltningen m.v. konstruerer vores verdensforståelse gennem bestemte måder at kategorisere verden på. Denne kategorisering eller problemfremstilling bliver i Bacchis poststrukturalistiske perspektiv til selve undersøgelsesgenstanden, og spørgsmålet bliver, hvordan forskellige politikker skaber mennesker (Bacchi & Goodwin 2016: 8), og

[R]ather than focusing on how people make policy, attention turns to the way policy makes people

Analysedel 2 er også funderet i en socialkonstruktivistisk verdensforståelse, hvor analyseobjektet anses som flydende, ustabil og flertydigt (Mik-Meyer & Järvinen 2005: 9). Analyseobjektet er i et socialkonstruktivistisk perspektiv ikke en fast størrelse, og der gives derfor ingen endelige svar. Analyseobjektet antages at blive formet i interviewsituationen og i mødet med interviewer, hvorfor analysen aldrig vil være 'sand' i nogen objektiv forstand, men altid afhængig af konteksten og de øjne der ser (Mik-Meyer & Järvinen 2005: 16).

Diskursteori

Jeg vil i det følgende præsentere Bacchis diskursbegreb, som hun præsenterer kortfattet.

Diskursbegrebet hos Bacchi er mere end blot sprog, og omfatter sproglige tegn, forestillinger, antagelser og værdier, og er bestemmende for, hvilke tænke-, tale- og handlemuligheder vi har (Bacchi 2009: 5).

Denne forståelse af diskursbegrebet deler Bacchi med Jørgensen og Phillips (1999), der skriver, at målet ikke er at finde ud af, hvad en person egentlig mener eller at finde en objektiv sandhed, men at arbejde med det sagte/skrevne, og undersøge hvilke mønstre udsagnene har, og hvilke sociale konsekvenser disse diskursive fremstillinger får (Jørgensen & Phillips 1999: 31)

Bacchi deler sit poststrukturalistiske udgangspunkt med to andre diskursteoretikere som i bogen *Hegemony and Socialist Strategy – Towards a radical Democratic Politics* giver deres bud på en definition af diskursbegrebet (Laclau & Mouffe 1985). Laclau og Mouffe definerer diskurs således:

”Den strukturerede totalitet, der er resultatet af denne artikulatoriske praksis, kalder vi diskurs” (Laclau & Mouffe 1985: 105)

Den artikulatoriske praksis er enhver praksis, ”som etablerer en relation mellem elementer på en sådan måde, at deres identitet omdannes som et resultat af den artikulatoriske praksis” (Laclau & Mouffe 1985: 105). Sagt på en anden måde er en diskurs helheden af alle de sproglige praksisser, som forsøger at fastlægge betydningen af (sprog)elementer inden for et bestemt domæne eller diskursfelt. Eller endnu klarere: diskurs er måden, hvorved betydning er fastlagt og fastlægges indenfor et bestemt domæne. Som hos Bacchi får sproget altså i Laclau og Mouffes forståelse sin betydning gennem social praksis.⁹ Bacchi præsenterer nogle enkelte fokuspunkter for en diskursanalyse, som vil blive pejlemærker for min analyse i afsnit 2.2: Modsætningspar og nøglebegreber.

Modsætningspar er sproglige konstruktioner som antager en ”A/ikke-A”-relation, hvor det som udgør den ene side af modsætningsparret er ekskluderet fra den anden side. Den ene side anses ofte for vigtigere eller mere eftertragtet end den anden, og det er vigtigt at undersøge, hvordan de tjener til at forme ’problemet’ (Bacchi 2009: 7).

Nøglebegreber er de centrale begreber som en bestemt diskurs centrerer sig omkring. Som Bacchi skriver, er begreber relativt åbne i forhold til hvilke betydninger vi lægger i dem, og der er således meget på spil i definitionen af nøglebegreberne indenfor et diskursfelt (Bacchi 2009: 8).

Narrativer

Da narrativ teori dækker over forskellige retninger og anvendes med forskellige formål inden for litteraturforskning, psykologi, etnologi etc., findes der også forskellige definitioner af begrebet ’narrativ’ (White, 2006). Jeg vil derfor i det følgende forsøge at præcisere min forståelse af begrebet.

⁹ Dette er en poststrukturalistisk sprogopfattelse og skal ses i kontrast til Saussures strukturalistiske sprogopfattelse, hvor betydningen af det talte sprog (*parole*) bliver bestemt af en ’bagvedliggende’, fast og uforanderlig sproglig struktur (*langue*), som dog er bestemt gennem sociale konventioner. Se i øvrigt Jørgensen og Phillips (2010: 19, 35-36).

I indledningen til *Narrative Criminology* skriver Presser og Sandberg, at narrativer er helt centrale for den menneskelige eksistens. Narrativer skaber sammenhæng mellem oplevelser og handlinger, og fastholder os i forståelsen af os selv som en sammenhængende entitet over tid (Presser & Sandberg 2015: 1). Narrativer er ikke korrekte gengivelser af verden, og skal ikke forstås som sådan, men er tæt forbundet med de erfaringer en person gør sig i verden. Med henvisning til den franske filosof Paul Ricoeur beskriver Presser og Sandberg narrativer som sideordnet med erfaringer (Presser & Sandberg 2015: 4). Narrativer skal ikke forstås som hverken objektive eller subjektive gengivelser af verden, men som medkonstituerende, for vores oplevelse af verden. Vi oplever med andre ord verden igennem vores narrativ, såvel som disse oplevelser skaber vores narrativ. Hvis man ønsker at forstå personers valg og handlinger, kan det derfor være givtigt at undersøge de narrativer som de omgiver sig med.

Presser og Sandberg er ikke klare i deres forståelse af dette, men jeg mener, i tillæg at narrativer ikke skal forstås som noget vi *gør*, men som selve vores måde at være i verden på. Vi vælger ikke om vi vil have et narrativ eller ej, narrativdannelsen er en grundlæggende værensmåde for mennesket. Dette betyder dog ikke, at mennesker ikke kan omskabe deres narrativer. Indenfor den narrative psykologi har man i mange år arbejdet med omskabelse af narrativer som terapeutisk form. Dan P. McAdams (1993: 11) skriver om det han kalder 'den personlige myte':

"each of us constructs, consciously and unconsciously, a personal myth"

I McAdams forståelse konstruerer vi, bevidst og ubevidst, vores personlige fortælling. Som sådan har vi også mulighed for at påvirke vores fortælling. Dette er afgørende, fordi det giver mennesket handlemuligheder – eller *agency* som det hedder indenfor den narrative psykologi – hvilket muliggør bevidst forandring.

Under antagelsen om at narrativer og oplevelser er sideordnede, er begrebet *agency* helt afgørende i et kriminologisk perspektiv. Som Shadd Maruna argumenterer for i sin bog *Making Good* (2001: 85; i Presser & Sandberg 2015: 8) kræver forandring, at lovbyderen omskaber sit narrativ til en sammenhængende, prosocial fortælling. Et prosocialt narrativ er således en forudsætning for at tidligere lovbydere kan afstå fra kriminalitet, og *agency* muliggør en bevidst og aktiv rekonstruktion til et prosocialt narrativ. Begrebet *agency* og forståelsen af narrativ og oplevelse som gensidigt konstituerende er som fremlagt afgørende elementer i min forståelse af, hvad et narrativ er.

Det moralske selv

Ifølge Wieder (1974; i Presser & Sandberg 2015: 9) er man nødt til også at forstå narrativer som en måde at retfærdiggøre sig selv eller overbevise en samtalepartner. Narrativer som selvretfærdiggørelse beskriver Thomas Ugelvik i sin artikel *The Rapist and the Proper Criminal* (Ugelvik i Presser & Sandberg 2015: 23), som værende af særlig betydning, når man taler med indsatte. Ugelvik beskriver, hvordan fængslets rammer konstant gør de indsatte opmærksomme på, at de tilhører en gruppe af umoralske personer som ikke er til at stole på. Dette gruppertilhørsforhold opfatter mange indsatte som et angreb på deres selvbillede og som en af ”the pains of imprisonment” (Sykes 1958 i Ugelvik 2015). Ugelviks artikel undersøger, hvordan de indsatte imødekommer denne ’lidelse’, ved at forsøge at genoprette deres moralske status gennem narrativer om vold mod og eksklusion af voldtægtsforbrydere og seksualforbrydere. Ugelviks undersøgelse bygger på en antagelse om, at opbygningen af moralske fængselshierarkier kan ses som udtryk for personers behov for at føle sig som moralske subjekter, og forener teoretisk Foucaults begreb ’the techniques of the self’ (Foucault 1988) med begrebet ’the constitutive outside’ (Butler 2006; Laclau 1995). ’The constitutive outside’ refererer i Ugelviks udlægning til forestillingen om at subjektivitet til en vis grad udgøres af det som subjektet *ikke* er, hvilket vil sige subjektets konstituerende ydre. ’The techniques of the self’ beskriver Ugelvik som de muligheder subjektet har for at ændre sig med henblik på at blive et moralsk subjekt og beskriver konstruktionen af ’the constitutive outside’ som en af disse muligheder (Ugelvik i Presser & Sandberg 2015: 27).

Inspireret af Ugelviks undersøgelse og begrebsapparat, vil jeg som en del af analysedel 2 se på, hvordan informanterne konstituerer sig selv som ’oprigtige’ i relation til dem som bare deltager fordi det ser godt ud i papirerne.

Ovenfor er overvejelser over teori, metode og videnskabsteoretisk fundering for de to analyser blevet fremlagt. I det følgende afsnit vil baggrunden for Projekt Håndholdt Inklusion blive præsenteret.

1.6 OM PROJEKT HÅNDHOLDT INKLUSION OG BAGGRUNDEN FOR PROJEKTET

I dette afsnit, som afslutter indledningen, vil det konkrete arbejde i Projekt Håndholdt Inklusion (PHI) blive præsenteret ganske kort, hvorefter følger en beskrivelse af de projekter, som PHI bygger på og en præsentation af de erfaringer man tidligere har gjort sig i forbindelse med lignende resocialiseringsprojektet. Det drejer sig her om Projekt God Løsladelse, Projekt Job-Update og Projekt High:Five. Til sidst vil det – med udgangspunkt i en dansk undersøgelse af Tranæs og Geerdsen (2008) – blive præsenteret, hvad forskningen siger om sammenhængen mellem

kriminalitet og beskæftigelse. Denne del af opgaven besvarer problemformuleringens underspørgsmål 1: *Hvad er historien bag pilotprojektet Håndholdt Inklusion og hvilke teoretiske overvejelser bygger det på?*

Som nævnt i indledningen bygger dette afsnit dels på mine egne erfaringer og samtaler med projektgruppen, dels på projektbeskrivelsen og et internt dokument om de foreløbige erfaringer i PHI, samt erfaringerne fra Projekt God Løsladelse, Projekt Job-Update, Projekt High:Five og rapporten *Forbryderen og Samfundet – Livsvilkår og uformel straf* af Tranæs og Geerdsen (2008).

Det konkrete arbejde og baggrunden for Projekt Håndholdt Inklusion

PHI er som nævnt forankret i Direktoratet for Kriminalforsorgen og består foruden projektlederen af fire kommunale inklusionskonsulenter (to i Horsens Kommune og to i Holbæk Kommune) og to KiF¹⁰-inklusionskonsulenter (en i KiF-Horsens og en i KiF-Roskilde).

Hver uge modtager projektledelsen en liste over borgere i henholdsvis Holbæk og Horsens Kommune, der er blevet indsat i en af Kriminalforsorgens institutioner. Denne liste videresendes til inklusionskonsulenterne i henholdsvis KiF Roskilde og KiF Horsens, som tager kontakt til dem på listen, der falder indenfor projektets målgruppe med henblik på at få dem med i projektet. Ønsker borgeren at deltage og giver samtykke til at Kriminalforsorgen må koordinere med vedkommendes bopælskommune, tager inklusionskonsulenten i KiF kontakt til inklusionskonsulenten i kommunen som derefter opretter en sag i kommunen.

De kommunale inklusionskonsulenter er projektdeltagerens primære kontakt i projektet, hvor de fungerer som støtte- og kontaktperson for projektdeltageren. Som ansat i kommunen er de samtidig projektdeltagerens eneste indgang til kommunen og fungerer som koordinerende instans, hvis borgeren skal have kontakt til jobcenter, misbrugscenter el.lign. For at understøtte funktionen som støtteperson, har inklusionskonsulenten ikke myndighed, hvilket betyder, at denne ikke kan træffe afgørelser på borgerens vegne, og derfor ikke står i en dobbeltrolle som både støtteperson og systemrepræsentant (Bülow & Austeen 2015).

Inklusionskonsulentens konkrete arbejde med borgeren afhænger af borgerens behov, men kan fx bestå i rådgivning, bistand ved møder eller koordinering og kontaktformidling til kommunale eller

¹⁰ KiF: Kriminalforsorgen i Frihed

eksterne aktører. Målet er, som det fremgår af projektbeskrivelsen, at sikre projektdeltageren beskæftigelse og en robust livssituation (Direktoratet 2016: 1)

Inklusionskonsulentfunktionen i PHI er etableret på baggrund af anbefalinger fra tidligere projekter. Navnlig på baggrund af erfaringerne fra Projekt God Løsladelse som blev igangsat i 2006 og løb frem til udgangen af 2008. Formålet med Projekt God Løsladelse var ”at støtte implementeringen af den lovgivningsmæssige forpligtelse for fængsler og kommuner til at samarbejde om og koordinere handleplaner, med henblik på at skabe sammenhæng i indsatsen ved overgangen fra fængsel til frihed” (Ramsbøl & Rasmussen 2009: 20). Projektets mål var at identificere strukturelle og organisatoriske barrierer i samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og kommunerne. PHI er som tidligere nævnt dels et samarbejdsprocedureudviklingsprojekt og dels et resocialiseringsprojekt med fokus på beskæftigelse. Erfaringerne fra Projekt God Løsladelse er primært interessante for den del af PHIs arbejde som angår samarbejdsprocedureudvikling og som ligger uden for interessen af dette speciale. Men en af de erfaringer man gjorde sig i Projekt God Løsladelse, som er af interesse for PHI som resocialiseringsprojekt, er behovet for én indgang til kommunen, så borgeren ikke oplever at blive kastet rundt mellem forskellige offentlige myndigheder (Ramsbøl & Rasmussen 2009: 53), og anbefalingen om at kommunen holder borgerens sag åben og følger borgeren under afsoningen (Ramsbøl & Rasmussen 2009: 57). Begge dele er elementer af inklusionskonsulentens funktion i PHI.

PHI har også trukket på erfaringer fra to tidligere beskæftigelses-/resocialiseringsprojekter, som blev gennemført i samarbejde med Kriminalforsorgen, nemlig Projekt Job-Update og Projekt High:Five. Job-Update var et beskæftigelsesprojekt rettet mod svage indsatte i Sdr. Omme Statsfængsel. Projektet blev påbegyndt i april 2009 og havde til formål at få flere borgere i beskæftigelse efter afsoning og derved mindske risikoen for recidiv. Formålet med Job-Update var altså det samme, som for PHI, men metoderne nogle andre. Job-Updates metode var at tilbyde projektdeltagerne et afklaringsforløb, hvor deres behov og mulighed for uddannelsesmæssig opkvalificering blev vurderet i samråd med borgeren selv og med medarbejdere fra borgerens afdeling og det værksted, hvor vedkommende arbejdede. Afklaringsforløbet skulle danne udgangspunkt for den plan, der skulle lægges for borgerens videre forløb og blev afsluttet med en arbejdsvurdering, som skulle indgå i sagsbehandlingen i jobcentret efter endt afsoning (Anker og Andersen 2016: 1).

På baggrund af de analyser som blev udført i forlængelse af projektet, blev det konkluderet at projektet ikke havde øget projektdeltagernes beskæftigelsesgrad eller mindsket risikoen for recidiv (Anker og Andersen 2016: 35). Men erfaringerne fra projektet blev opsummeret i en skrivelse til retsudvalget (JobUpdate 2013: 3) hvori det anbefaledes at fremtidige projekter skulle fokusere på følgende: frivillig projektdeltagelse; den gode relation mellem borger og projektmedarbejdere; at der er en plan for den indsatte ved løsladelsen; at der er klare samarbejdsaftaler parterne imellem; at kommunen er med ved løsladelsesmøder; at der sker en direkte og håndholdt overdragelse af den indsatte til allerede kendt og sagsansvarlig medarbejder i Jobcentret.

Selvom Projekt Job-Update således ikke indfrie sin målsætning om at bringe projektdeltagerne i beskæftigelse, har erfaringerne fra projektet dannet grundlag for etableringen af inklusionskonsulentens funktion og er alle fokuspunkter i arbejdet i Projekt Håndholdt Inklusion.

Projekt *High:Five – Job til unge på kanten* blev opstartet i 2006 af Det Nationale Netværk af Virksomhedsledere som et initiativ målrettet kriminelle og kriminalitetstruede unge med det dobbelte formål 1) at få virksomheder til at åbne dørene for de unge og 2) at give de unge lyst til at komme ind på arbejdsmarkedet. Konkret består projektets arbejde i påvirke virksomheders syn på personer med en plettet straffeattest og at motivere de kriminalitetstruede unge og matche dem med en virksomhed. Til en start løb projektet fra primo 2006 til ultimo 2009 finansieret via satspuljemidler (DISCUS 2007: 3). Da projektet viste sig at have succes blev bevillingen fra beskæftigelsesministeriet forlænget og projektet løber stadig med støtte fra satspuljemidlerne og medfinansieret af en række store virksomheder, og kan nu betragtes som en selvstændig aktør på det kriminalpræventive område (DISCUS 2011: 3; DISCUS 2010: 3). På baggrund af en undersøgelse af, hvilke tiltag der kunne hjælpe afsonere med at fastholde deres tilknytning til uddannelses- og arbejdsmarked, kom High:Five med nogle anbefalinger til fremtidige projekter. Et fremtidigt projekt skal: 1) rette sig mod tiden før afsoning, altså mellem sigtelse og dom, og igen mellem dom og afsoning; 2) udpege en koordinerende kontaktperson, som kan formidle kontakt mellem indsat og relevante samarbejdspartnere; 3) etablere samarbejde mellem politi, Kriminalforsorg, UU-vejledning, Jobcenter m.v. og udpege faste kontaktpersoner hvert sted (High:Five 2013: 16).

Disse anbefalinger har haft betydning for den konkrete udformning af Projekt Håndholdt Inklusion. Særligt tanken om en koordinerende kontaktperson (inklusionskonsulenten) – som i Projekt Håndholdt er placeret i kommunen, og som den indsatte kender og føler sig tryk ved – har været et centralt element i projektet. Og denne struktur har på sin side kun kunnet lade sig gøre og vist sig

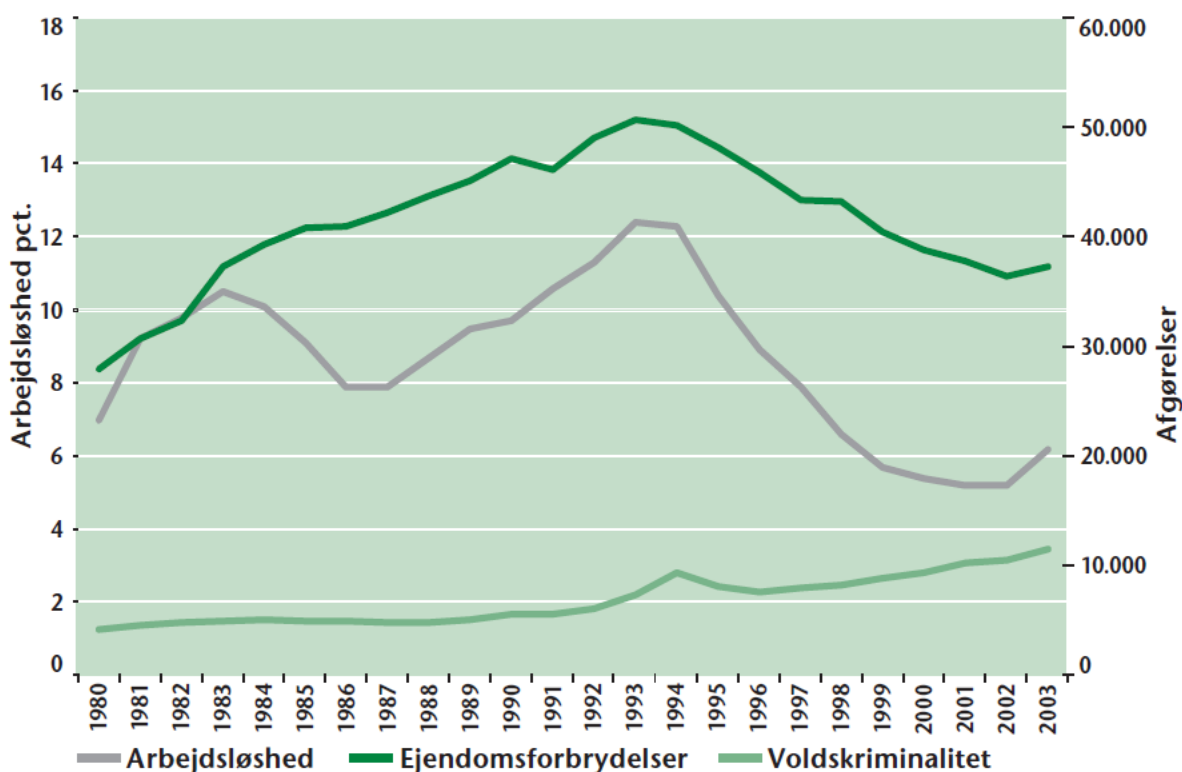
effektiv, fordi inklusionskonsulenterne har haft et tæt samarbejde med private aktører (som fx High:Five) og de forskellige offentlige samarbejdspartnere sikret ved udpegnen af en fast kontaktperson hvert sted.

Det er ud fra ovenstående blevet klart, hvilke tidligere erfaringer PHI udspringer af. I det følgende afsnit vil det blive undersøgt, hvilke teoretiske overvejelser over sammenhængen mellem kriminalitet og beskæftigelse som projektet bygger på.

Beskæftigelse og recidiv

Som nævnt har PHI som mål at bringe udsatte borgere i beskæftigelse og derved mindske tilbagefaldet til ny kriminalitet. PHI bygger altså på en forestilling om en sammenhæng mellem kriminalitet og beskæftigelse.

En mulig sammenhæng mellem kriminel adfærd og arbejdsløshed indikeres af sammenfaldet i udviklingstendensen for kriminalitet og arbejdsløshed i Danmark.

Kilde: Tranæs og Geerdsen

Grafen viser udviklingen i domfældelser for henholdsvis volds- og berigelseskriminalitet fra 1980 til 2003, sammenholdt med den strukturelle arbejdsløshed i samme periode. Som det ses, følger kurven for udviklingen i berigelseskriminalitet kurven for udviklingen i arbejdsløshed. Kurven for

voldskriminalitet er mere tvetydighed. Udviklingstendensen indikerer altså en mulig sammenhæng, hvilket bliver bekræftet i adskillige undersøgelser af sammenhængen mellem kriminalitet og arbejdsløshed (Laub & Sampson 2003; Skardhamar & Telle 2009; Horney m.fl. 1995; Uggen 2000; Geest m.fl. 2011; Sampson & Laub 1993 i Jørgensen m.fl. 2012: 27).

Disse undersøgelser indikerer en sammenhæng mellem kriminalitet og arbejdsløshed, som går udover den umiddelbare afbrydelse af et ansættelsesforhold. Undersøgelserne siger dog ikke noget om, hvorvidt det er kriminaliteten der virker ind på risikoen for at blive arbejdsløs, om arbejdsløsheden øger risikoen for kriminel adfærd, om virkningen går begge veje eller om begge er betinget af en tredje variabel.

Der er altså lavet meget forskning på området og jeg vil i det følgende begrænse mig til at fokusere på en enkelt undersøgelse. Denne undersøgelse præsenteres i rapporten *Forbryderen og Samfundet – Livsvilkår og uformel straf* (Tranæs & Geerdsen 2008). Jeg har valgt denne undersøgelse, fordi det i en dansk kontekst ikke tidligere er blevet undersøgt, om ledigheden i sig selv gør folk mere kriminelle (Tranæs & Geerdsen 2008: 67). Det er desuden særligt denne del af sammenhængen mellem kriminalitet og ledighed som er af interesse for et projekt som PHI, da den kan begrunde brugen af beskæftigelsesindsatser som recidivhæmmende tiltag. Jeg har også valgt denne undersøgelse, fordi der i en række andre danske rapporter om emnet refereres til den (Jørgensen m.fl. 2012; Clausen 2009; Olesen 2016).

1.6.1.1 Er ledighed roden til kriminalitet?

I rapporten *Forbryderen og Samfundet – Livsvilkår og uformel straf* (2008) præsenterer Tranæs & Geerdsen resultaterne af en undersøgelse fra Rockwool Fondens Forskningsenhed af sammenhængen mellem arbejdsmarkedstilknytning og kriminalitet. Undersøgelsen består af to dele. Første del undersøger, hvilken betydning ledighed har for kriminel adfærd. Altså hvorvidt personer, der er arbejdsløse, hyppigere begår kriminalitet efter de har mistet deres arbejde. Anden del undersøger betydningen af et afsoningsforløb på den dømtes efterfølgende beskæftigelsesgrad. Jeg vil i det følgende præsentere resultaterne af den første delundersøgelse – da den kan begrunde brugen af beskæftigelsesindsatser som recidivhæmmende tiltag – og sammenholde dem med lignende forskning i international sammenhæng.

Tranæs og Geerdsen gennemfører to separate analyser for at undersøge, hvorvidt ledighed i sig selv gør folk mere kriminelle og undersøgelsen tyder på, at personer der pludseligt kastes ud i

arbejdsløshed, begynder at begå mere kriminalitet. I den første analyse undersøger de sammenhængen mellem den gennemsnitlige årlige ledighed og kriminalitet på kommunalt niveau og sammenholder den med den generelle udviklingstendens på lands- og amtsplan. Tesen er, at hvis udsving i ledigheden på kommunalt plan afspejler sig i kriminalitetsraterne på kommunalt plan uafhængigt af den generelle udviklingstendens på lands- og amtsplan, indikerer det en kausal påvirkning af lediggang på kriminel adfærd. De to kriminalitetstyper som undersøges, er volds- og berigelseskriminalitet (Tranæs & Geerdsen 2008: 73).

I den anden analyse undersøger Tranæs og Geerdsen udviklingen i volds- og berigelseskriminalitet blandt en gruppe personer, som oplever at blive fyret, da deres arbejdsplads lukker ned. Undersøgelsespopulationen følges både før og efter lukningen, og sammenholdes med en sammenlignelig kontrolgruppe. Tesen er, at hvis man kan observere en stigning i kriminel adfærd blandt personerne i undersøgelsespopulationen i en periode, der strækker sig fra før arbejdspladsen lukker ned til efter, og at denne stigning ikke kan genfindes blandt personerne i kontrolgruppen, så er det yderligere en indikation på en kausal sammenhæng mellem ledighed og kriminalitet (Tranæs & Geerdsen 2008: 75).

De to analyser viser begge en signifikant sammenhæng mellem ledighed og berigelseskriminalitet, mens ingen af analyserne finder signifikante sammenhænge mellem ledighed og voldskriminalitet (Tranæs & Geerdsen 2008: 81).

Tranæs og Geerdsen undersøger også, hvorvidt det kun er ordinær beskæftigelse som reducerer risikoen for kriminel adfærd eller om det er aktivering i mere bred forstand, og således også omfatter dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere. Der eksisterer ifølge Tranæs og Geerdsen ingen tidligere forskning på området i en dansk kontekst (Tranæs & Geerdsen 2008: 85).

Første analyse fokuserer på betydningen af aktivering i dagpengesystemet for sammenhængen mellem ledighed og kriminalitet. Tranæs og Geerdsen benytter en ændring i lovgivningen til at gennemføre et pseudo-randomiseret forsøg, hvor de sammenligner en gruppe dagpengemodtagere, der deltager i aktivering med en identisk gruppe dagpengemodtagere som ikke deltager i aktivering. De laver et udtræk af samtlige dagpengemodtagere i alderen 25-54 år for perioden 1995 til 2003 og benytter en lovgivningsændring fra 1996 der fremrykker aktiveringsindsatsen for

dagpengemodtagere, så undersøgelsespopulationen er ramt af den fremrykkede aktiveringsindsats, mens kontrolgruppen ikke er. Tesen er at en forskel i den kriminelle aktivitet imellem de to grupper, vil kunne tilskrives den fremrykkede aktivering (Tranæs & Geerdsen 2008: 97).

Anden analyse fokuserer på betydningen af aktivering i kontanthjælpssystemet for sammenhængen mellem ledighed og kriminalitet. Som i analysen ovenfor benytter Tranæs og Geerdsen en lovgivningsændring til at opstille et pseudo-randomiseret forsøg. I dette tilfælde er det en ændring i reglerne for aktivering af kontanthjælpsmodtagere i Farum Kommune. Lovændringen, som trådte i kraft i 1987, gjorde at kontanthjælpsmodtagere allerede på første ledighedsdag blev aktiveret, hvor det tidligere havde været praksis først at opstarte aktivering efter lang tids ledighed. Som i analysen af betydningen af aktivering i dagpengesystemet, opstiller Tranæs og Geerdsen en model, hvor undersøgelsespopulationen er underlagt den nye lovgivning, mens kontrolgruppen ikke er, og tesen er som i den anden analyse, at en forskel i den kriminelle aktivitet imellem de to grupper kan tilskrives den fremrykkede aktivering (Tranæs & Geerdsen 2008: 101).

De to analyser indikerer at både dagpengemodtagere og kontanthjælpsmodtagere, der deltager i aktivering, begår mindre kriminalitet. Effekten kan dog kun påvises for personer over 25 år (Tranæs & Geerdsen 2008: 108)

Tranæs og Geerdsen undersøgelser stemmer overens med den internationale forskning på området. En lignende norsk undersøgelse påviser at mænd, hvis arbejdsplads lukker, har 14 % større risiko for at blive sigtet for kriminalitet i løbet af de første 5 år i forhold til mænd, der ikke oplever ledighed (Rege m.fl. 2009). Andre undersøgelser peger på at tilfredsheden af arbejdet har betydning for sammenhængen (Geest m.fl. 2011; Uggen 1999 i Jørgensen m.fl. 2012: 28), men at alle former for arbejde kan have kriminalitetsdæmpende effekt for de mest socialt belastede personer (Uggen 2000 i Jørgensen m.fl. 2012: 28). Samme undersøgelse bekræfter Tranæs og Geerdsens undersøgelse i at der kun ses en klar sammenhæng for personer over 25 år (Uggen 2000 i Jørgensen m.fl. 2012: 28).

Delkonklusion

I dette afsnit om baggrunden for PHI er det blevet vist, at projektet ikke er opstået ud af det blå, men bygger på en række tidligere erfaringer fra Projekt God Løsladelse, Projekt Job-Update og Projekt High:Five. Det er også blevet klart, at en af de væsentligste nyskabelser i PHI er

etableringen af en kommunal inklusionskonsulent, som organisatorisk er placeret i projektdeltagerens kommune, men som fungerer som fast, koordinerende kontaktperson for projektdeltageren både under og efter afsoning. Et væsentligt element i inklusionskonsulentens funktion, er at denne ikke har myndighed, men kun kan henvise projektdeltageren til relevante myndighedspersoner i Jobcentret, UU-vejledningen, etc. Inklusionskonsulenten står således ikke i en dobbeltrolle som både rådgiver og myndighed i relation til projektdeltageren. Ingen af de tre forudgående projekter har haft en funktion svarende til inklusionskonsulentens, men har alle, på baggrund af deres erfaringer, anbefalet etableringen af en sådan.

Afslutningsvist blev der argumenteret for at forskningen, både i dansk og international sammenhæng, viser en sammenhæng mellem kriminalitet og beskæftigelse, der peger på at beskæftigelse mindsker risikoen for berigelseskriminalitet. Med udgangspunkt i en dansk undersøgelse om sammenhængen mellem kriminalitet og beskæftigelse, blev det også påpeget, at både regulært arbejde, men også aktivering i dagpenge- og kontanthjælpssystemet mindsker risikoen for kriminel adfærd.

På baggrund af dette afsnit, skulle det gerne ligge klart, hvilke tidligere erfaringer og teoretiske overvejelser som ligger til grund for PHI, og problemformuleringens underspørgsmål 1: *Hvad er historien bag pilotprojektet Projekt Håndholdt Inklusion og hvilke teoretiske overvejelser bygger det på?* tænkes besvaret.

2 ANALYSEDEL 1

Denne del af analysen er som nævnt en policy-analyse af PHI med udgangspunkt i Bacchis policy-analysestrategi *What's the Problem Represented to be? (WPR)* (Bacchi 2009). Analysen er løst struktureret omkring fem af de seks underspørgsmål som WPR-tilgangen er bygget op omkring, og som blev præsenteret i afsnit 1.4.

Bacchis analysestrategi sigter på at forstå en given policy ud fra en bestemt optik. Mit sigte med denne analyse er at forstå PHI ud fra Bacchis analysestrategi. Der vil derfor løbende blive trukket tråde til PHI, så man kan danne sig en forståelse af den bagvedliggende policy's betydning for projektet.

Analysen falder i tre dele:

- 2.1) Indkredsning af policy feltet
- 2.2) Problemfremstillingen og de bagvedliggende antagelser
- 2.3) PHIs blinde punkter og konsekvenserne af PHIs problemfremstilling

I første del (2.1) bliver udviklingslinjer indenfor det kriminal- og beskæftigelsespolitiske område præsenteret, i hvis krydsfelt PHI er placeret. Denne del stemmer overens med underspørgsmål tre i Bacchis analysemodel.

Anden del (2.2) tager udgangspunkt i Bacchis underspørgsmål 1 og 2, og undersøger hvordan problemet bliver fremstillet. Denne del af analysen undersøger hvilke diskurser der dominerer på beskæftigelsesområdet, hvordan de afspejler sig i PHI og hvilke bagvedliggende antagelser og rationaler de implicerer. Empirien for denne del af undersøgelsen udgøres af 'Lov om aktiv socialpolitik', 'Lov om aktiv beskæftigelsesindsats', 'Kommissorium for udredning af den aktive beskæftigelsesindsats', den på baggrund af kommissoriet nedsatte ekspertgruppes udredning af den aktive beskæftigelsesindsats ('Nye veje mod job – for borgere i udkanten af arbejdsmarkedet' (2015)), samt projektbeskrivelsen for PHI og et internt dokument om PHIs foreløbige erfaringer.

I tredje del (2.3) af analysen udfoldes spørgsmålet om, hvilken betydning det har at PHI er underlagt en beskæftigelsespolicy. Her vil det blive undersøgt, hvad PHI som beskæftigelsesprojekt ikke får øje på, og hvilke konsekvenser det har for projektets målgruppe. Denne del er løst struktureret om Bacchis underspørgsmål fire og fem. Der vil her blive trukket tråde til diskursanalysen i forudgående afsnit (2.2).

Denne del af analysen besvarer problemformuleringens underspørgsmål 2: *Hvilken politisk kontekst indplacerer projektet sig i, hvilke grundlæggende antagelser ligger bag og hvad er implikationerne af disse antagelser?*

2.1 POLICY-FELTET

Da dette speciale har sat sig som mål at undersøge PHI, er det nødvendigt at have en forståelse for, hvordan projektet er opstået og hvilken politisk verden projektet er placeret i. Denne kontekstualisering af projektet stemmer overens med tredje underspørgsmål i WPR-tilgangen (se afsnit 1.4). Formålet er at belyse de betingelser (politiske strømninger, idéer, lovændringer, mv.) der har muliggjort en bestemt problemfremstilling (Bacchi 2009: s. 11).

Da PHI er et resocialiseringsprojekt i kriminalforsorgsregi, vil jeg skitsere den kriminalpolitiske udvikling op gennem 1900-tallet til i dag. Tyngden vil ligge på udviklingstendenser de seneste 20 år, og jeg vil forsøge at vise, hvordan PHI placerer sig i denne udvikling. Den kriminalpolitiske udvikling er ikke uafhængig af den viden og de forestillinger og idéer, vi har om kriminalitet og hvad der kan gøres for at undgå recidiv. Præsentationen skal derfor ses i sammenhæng med præsentationen af PHI, de forudgående projekter og forskningen på området (afsnit 1.6).

Da specialet blandt andet interesserer sig for, hvilken betydning det har for PHI, som resocialiseringsprojekt, at være underlagt Beskæftigelsesministeriet, vil jeg afslutningsvist præsentere nogle overordnede udviklingslinjer indenfor beskæftigelsesområdet fra 40'erne og frem.

Den straffepolitiske udvikling

I en nordisk kontekst var individualpræventionen fra omkring starten af 1900tallet og frem til 1970'erne det fremtrædende argument for straf. De individualpræventive tiltag handler om at forebygge recidiv gennem afskrækkelse (Cullen, Agnew & Wilcox 2014: 418), inkapacitering (Hauge 1996: 230) eller rehabilitering (Hauge 1996: 254). I løbet af perioden flyttede fokus sig fra uskadeliggørelse af lovovertræderen, til i højere grad at se straf som behandling, hvor straffens formål var at reintegrere forbryderen i samfundet (Hauge 1996: 221).

2.1.1.1 1970'erne – det humane fængsel

I løbet af 1970'erne opstår en frygt for at behandlingsideologien kan svække samfundsmoralen og den generelle lovlydighed, og i 1973 afskaffedes en stor del af de sanktioner som byggede på behandlingsfilosofien (Hauge 1996: 293; Kyvsgaard 1999: 41). Tendensen blev at ty til mere generalpræventive argumenter som modsat individualpræventionen har fokus på befolkningen. I samme periode oplevede de nordiske lande en liberalisering af straffepolitikken. Dette skift blev

ansporet af forskningsundersøgelser der viste, at risikoen for recidiv var upåvirket af de tiltag man gjorde (Lappi-Seppälä 2016: 20). Konsekvensen blev gennemførelsen af væsentlige kriminalpolitiske reformer i løbet af 70'erne. I Danmark blev der særligt sat fokus på identificering af nye strafformer der kunne reducere fængselspopulationen (Lappi-Seppälä 2016: 21).

Dette fokus på alternative strafformer og ønsket om at reducerer fængselspopulationen, kommer bl.a. til udtryk i betænkningen 'Alternativer til Frihedsstraf' (1977), hvor den af justitsministeren nedsatte arbejdsgruppe skriver om formålet med arbejdsgruppen (Lunn m.fl. 1977: 7):

"Arbejdsgruppen har til opgave at pege på foranstaltninger, der vil være egnede til at videreføre den udvikling mod øget anvendelse af ikke-frihedsberøvende sanktioner, der tilsigtedes iværksat ved lov nr. 319 af 13. juni 1973¹¹(...) Arbejdsgruppen bør bl.a. så vidt muligt vurdere, hvilke ændringer i reaktionsmønstret, der ville være nødvendige for at tilvejebringe en nedbringelse af det fremtidige belæg af frihedsberøvede til eksempelvis 2.000., 2.500 og 3.000 personer"¹²

Af citatet fremgår det at arbejdsgruppens opgave er en videreføring af arbejdet med at finde alternativer til fængselsstraf med henblik på at nedbringe fængselspopulationen. Men målet var ikke kun at nedbringe belægningen på landets fængsler og arresthuse. Målet var at udvikle et mere proportionelt og menneskeligt fængselssystem gennem reformer, der bl.a. sigtede mod at mindske straffens hårdhed, erstatte korte fængselsdomme med samfundstjeneste og afvikle tidsbestemte domme (Lappi-Seppälä 2016: 21). Af denne grund blev det pålagt arbejdsgruppen at kigge på internationale erfaringer med ”anvendelsen af nye strafferetlige sanktioner i stedet for frihedsstraf” (Lunn m.fl. 1977: 7) og derfor tog forhenværende direktør i Kriminalforsorgen, William Rentzmann, der dengang arbejdede som fuldmægtig i Kriminalforsorgen til England for at ”indhente nærmere oplysninger om anvendelsen af de engelske regler om samfundstjeneste” (Lunn m.fl. 1977: 8), som blev indført i Storbritannien i 1973¹³.

¹¹ Straffelovens § 89 angår tillægsstraf ("Findes nogen, som allerede er dømt til straf, yderligere skyldig i en forud for dommen begået strafbar handling, bliver en tillægsstraf at idømme" (Straffeloven § 89). Ved lovændringen i 1973 blev den tidligere gældende § 89, stk. 1, 2. og 3. pkt., ændret således at det blev muligt at "idømme tillægsstraf i kortere tid end det sædvanlige minimum" (Straffelovrådet 2012).

¹² Betænkning nr. 806 (1977): *Alternativer til Frihedsstraf – et debatoplæg*. Se https://www.foxylex.dk/media/betaenkninger/Alternativer_til_frihedsstraf_et_debatoplæg.pdf

¹³ Annette Storgaard: samfundstjeneste i *Den Store Danske*, Gyldendal. Hentet 5. december 2018 fra www.denstoredanske.dk/index.php?sideID=155006

Trods de intentioner som kommer til udtryk i betænkningen 'Alternativer til Frihedsstraf' blev samfundstjeneste ikke indført i Danmark før i 1992 med en forudgående forsøgsperiode på 10 år fra 1982.¹⁴ Det samme angår afviklingen af tidsubestemte domme, som Lappi-Seppälä beskriver og som trods en omfattende reform af straffelovens sanktionssystem i 1973, fortsat eksisterer i form af begrebet 'forvaring', der dog i straffeloven ikke betegnes som en 'straf', men som en 'foranstaltning'. Men som institutionschef på Anstalten ved Herstedvester Hanne Høegh Rasmussen skriver i en rapport om forvaring, er "[s]ondringen mellem foranstaltning og straf (...) ret teoretisk, og reelt ligger det nærmest at opfatte forvaring som en tidsubestemt straf" (Rasmussen 2011: 3).

2.1.1.2 1980 og frem – et 'punitive turn'?

I løbet af 80'erne begynder retorikken at ændre sig, og fra 90'erne og frem angår de fleste straffelovsændringer hårdere straffe eller bredere strafområder. Dette kommer særligt til udtryk i skærpede straffe for gentagen voldskriminalitet i 1994¹⁵, alvorlig vold i 1997¹⁶ og banderelateret vold i 2002¹⁷. Lovforslaget til straffelovsændringen i 2002 blev begrundet på følgende måde af daværende Justitsminister Lene Espersen:

*"Forbrydelser mod personer er langt alvorligere end forbrydelser mod penge(...) Det nuværende straffniveau i sager om personfarlig kriminalitet afspejler efter regeringens opfattelse ikke i tilstrækkelig grad den krænkelse af ofret, der finder sted. Det er vigtigt, at straffeloven angiver, hvordan samfundet ser på sådanne krænkelse, og samfundets klare afstandtagen fra disse handlinger skal afspejles i straffelovens strafferammer"*¹⁸

Umiddelbart inden lovgivningen trådte i kraft skrev justitsministeren i et debatindlæg:

*"Lovforslaget er således først og fremmest båret af hensynet til ofrene og befolkningens retsfølelse"*¹⁹

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Lov nr. 366 af 18. maj 1994. Se http://webarkiv.ft.dk/?samling/19931/lovforslag_oversigtsformat/178.htm

¹⁶ Lov nr. 350 af 23. maj 1997. Se http://webarkiv.ft.dk/?samling/19961/lovforslag_oversigtsformat/1145.htm

¹⁷ L118, 2. samling, folketingsåret 2001/2002. http://webarkiv.ft.dk/Samling/20012/lovforslag_som_fremosat/L118.htm

¹⁸ Forslag til Lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (L 118, fremsat den 26. februar 2002 af justitsministeren (Lene Espersen)), s. 4.

¹⁹ Justitsminister Lene Espersen (K): "Hårdere straffe – en konsekvent kriminalpolitik". Indlæg i pressen, 5. juni 2002 (her iflg. Justitsministeriets hjemmeside, www.jm.dk).

Lovændringen begrundes ikke med recidivhæmmende effekter, men med hensynet til ofret og den generelle retsfølelse. En politisk retorik som blev varslet med regeringsskiftet i 2001 og den daværende danske statsminister Anders Fogh Jensens opgør med de såkaldte 'smagsdommere'. Retorikken som stadig dominerer store dele af den politiske debat²⁰, har Balvig behandlet mere dybdegående i rapporten *Danskernes retsfølelse og retsfornuft: et forspil* (2010).

Flemming Balvig skriver om udviklingen i strafudmålingen for voldskriminalitet:

[At] der i de nærmeste årtier forud for 1990erne næppe [er] sket større ændringer af strafniveauet, ja for den sags skyld heller ikke i det nærmeste århundrede forud for 1990erne. I hele denne lange historiske periode har den dominerende straf for vold været en frihedsstraf (betinget eller ubetinget) på op til 3 måneder (Balvig 2006: s. 35)

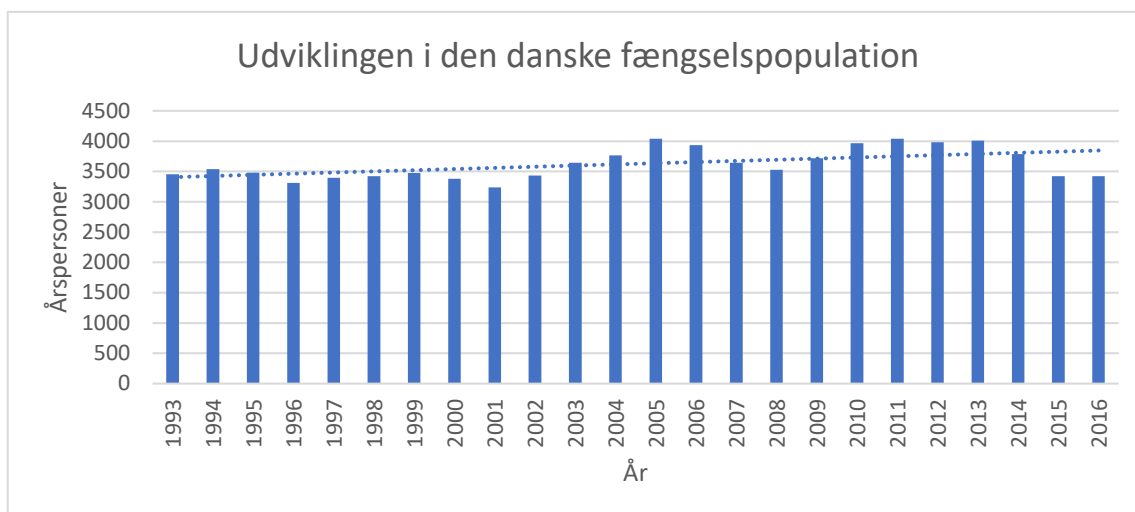
Ifølge Balvig har udviklingen altså ingen forudgående tilfælde. Men det er ikke kun voldskriminalitet, som bliver straffet hårdere, også straffene for narkotikabesiddelse²¹ og voldtægt²² skærpes i perioden 1990-2002.

Som følge af den offensive straffepolitik med skærpede lovgivninger på området, skulle man forvente en stigning i fængselspopulationen. Grafen nedenfor viser antallet af årspersoner der afsoner i et givet år i perioden 1993-2016. Som det fremgår af den stiplede linje, er tendensen kun svagt stigende.

²⁰ Se fx begrundelsen for "moderniseringen" af straffeloven i *Regeringsgrundlaget (2016): For et friere, rigere og mere trygt Danmark*, s. 50: "Regeringen ønsker en ny og mere tidssvarende straffelov, som i højere grad er i overensstemmelse med danskernes retsfølelse med større fokus på personfarlig kriminalitet"

²¹ "Pusherloven", Lov nr. 1054 af 11.12.1996. Se <https://w0.dk/~chlor/www.retsinformation.dk/lov/146851.html>

²² Se *Regeringsgrundlag (2001): Vækst, Velfærd – Fornyelse*, s. 14. <https://www.regeringen.dk/media/1576/vaekst-velfaerd-fornyelse-2001.pdf>

Kilde: Egen graf ud fra data fra Kriminalforsorgen²³

Med et belæg på over 89 % siden 1997 og et gennemsnitligt belæg på 93,8 % i perioden fra 1997 til 2015²⁴, har muligheden for at øge fængselspopulationen uden at bygge nye fængsler dog også været begrænset. Og som vi vil komme ind på i afsnit 2.1.1.3 nedenfor er lovgivning om skærpede straffe og øgede strafområder blevet imødegået af en øget brug af alternativer til frihedsstraf, såsom elektronisk fodlænke, samfundstjeneste og bøder.

2.1.1.3 Blandede tendenser

Men udviklingen er alligevel ikke helt så klar, for selvom den politiske retorik fremstår 'tough on crime', og selvom straffeloven er blevet skærpet, er der parallelt med og i forlængelse af den straforienterede udvikling i 90'erne og 00'erne, blevet gennemført en række politiske reformer af mere defensiv karakter som fortæller en helt anden historie (Lappi-Seppälä 2016: 31).

Kyvsgaard beskriver i artiklen *Motsättningarnars Kriminalpolitik* (1999), hvordan kriminalpolitik pendler mellem en defensiv og en offensiv model. På den ene side skærpes straffeloven og strafområder øges – som beskrevet ovenfor – på den anden side bliver der lempet i forhold til selve strafudmøntningen. Her kan nævnes muligheden for samfundstjeneste i stedet for fængselsstraf, som blev indført på forsøgsplan i 1982 og senere implementeret i 1992 (Kyvsgaard 1999: 39), behandling fremfor fængsling af spritbilister, som blev afprøvet på forsøgsbasis i 1990-94 og nu er

²³ <http://www.kriminalforsorgen.dk/%C3%85rlige-statistikberetninger-7541.aspx>, besøgt 14. november 2018. Se bilag 6 for datagrundlag

²⁴ Egne beregninger på baggrund af Kriminalforsorgens årlige statistikberetninger. Hentet 5. december 2018 fra <http://www.kriminalforsorgen.dk/%C3%85rlige-statistikberetninger-7541.aspx>

blevet implementeret (Kyvsgaard 1999: 43), afsoning med elektronisk fodlænke²⁵ som blev muligt i 2005 (Lappi-Seppälä 2016: 33) og afskaffelse af fængselsstraf i 2006 for personer der ikke betaler bøder til staten (Lappi-Seppälä 2016: 33).

I forhold til strafudmøntningen har meta-analyser gjort op med forestillingen om at resocialisering er nytteløst og har givet behandlingstankegangen vind i sejlene igen (Kyvsgaard 1999: 42). Dette ses af de nyeste tiltag i forbindelse med behandling og resocialisering af de indsatte i Kriminalforsorgens institutioner. Inspireret af Canada har Kriminalforsorgen de seneste år udviklet en række kognitive færdighedsprogrammer²⁶, som skal ”give klienterne nye færdigheder i forhold til deres adfærd og omgang med andre mennesker”²⁷, og har bl.a. udarbejdet et screeningsværktøj²⁸, der skal hjælpe fængselspersonalet med at vurdere den indsattes behov og tilpasse hjælpen herefter.

Den forskning som Kriminalforsorgens kognitive programmer bygger på, kommer fra de to canadiske forskere Donald Andrews og James Bonta som i deres bog *The Psychology of Criminal Conduct* (Andrews & Bonta 2010) identificerer 8 overordnede risikofaktorer for en kriminel livsbane.

De centrale otte risiko faktorer	Baggrund med antisocial adfærd
	Antisocial personlighedsmønster
	Antisocial tænkning
	Antisocialt netværk
	Problemer i familie og/eller med parforhold
	Problemer med skole og/eller arbejde
	Ingen ikke – kriminelle fritidsinteresser
	Stofmisbrug

Skemaet viser de 8 risikofaktorer. De tre øverste er alle kognitive faktorer og udgør ifølge Andrews og Bonta en særlig risiko. Kilde: <http://www.kriminalforsorgen.dk/Kognitive-programmer-7095.aspx>.

²⁵ Dømte kan søge om lov til at afsones med elektronisk fodlænke, hvis dommen lyder på indtil 6 måneder og hvis en række andre betingelser ift. bolig, samboer og beskæftigelse er opfyldt.

²⁶ Herunder programmer der angår ’anger management’, voldsforebyggelse, selvindsigt, motivation, m.m. Se <http://www.kriminalforsorgen.dk/Kognitive-programmer-7095.aspx>

²⁷ <http://www.kriminalforsorgen.dk/Kognitive-programmer-7095.aspx>, besøgt 15. november 2018.

²⁸ LS/RNR (Level of Service/Risk, Need and Responsivity) er kriminalforsorgens nye screeningsværktøj, som bruges til at vurdere klientens kriminogene behov. På baggrund af denne vurdering fastlægges, hvilke socialfaglige indsatser der er brug for og disse skrives ind i klientens handleplan (Clausen, 2016, s. 4).

Ifølge Andrews og Bonta er 4 af disse faktorer særlig vigtige, nemlig de faktorer som angår personlighed, adfærd, tænkning og netværk. De tre første af disse er kognitive faktorer, og de fleste af Kriminalforsorgens programindsatser retter sig mod disse faktorer og forsøger at nedbringe recidivet gennem kurser i fx kommunikation og konfliktløsning²⁹, selvindsigt³⁰, vredeshåndtering³¹ og håndtering af hverdagsproblemer³².

Som det fremgår af Andrews og Bontas skema ovenfor, er problemer med skole og/eller arbejde også en af de centrale risikofaktorer, men udgør en mindre risiko, end de kognitive faktorer. Som resocialiseringsprojekt med fokus på beskæftigelse, falder PHI således lidt uden for Kriminalforsorgens centrale fokus på kognitiv behandling, men gør dog brug af flere af de værktøjer som den kognitive forskning har udviklet med henblik på at sikre projektdeltageren ”en robust livssituation” (Direktoratet 2016: 1). Således er både de kommunale inklusionskonsulenter og KiF-inklusionskonsulenterne uddannet til at screene projektdeltagerne ved hjælp af LS/RNR og hjælper projektdeltagerne med at finde ud af, hvilke af Kriminalforsorgens programindsatser de ville kunne have gavn af.

Udviklingslinjer i arbejdsmarkedspolitikken

Som nævnt i indledningen til afsnit 2.1. *Policyfeltet* placerer PHI sig som et resocialiseringsprojekt med fokus på beskæftigelse i et krydsfelt mellem det kriminal- og beskæftigelsespolitiske område. I det følgende vil jeg give en kort præsentation af udviklingen indenfor beskæftigelsesområdet med udgangspunkt i Jacob Torfings artikel *Den stille revolution i velfærdsstaten – fra forsørgelse og hierarki til aktivering og netværksstyring* (Torfing 2003) og Thomas Bredgaards bog *Dansk Arbejdsmarkedspolitik* (Bredgaard m.fl. 2017)

Ifølge Jacob Torfing kan den danske velfærdsmodel fra 2. verdenskrig og frem til begyndelsen af 70'erne med visse forbehold karakteriseres som en *Keynesian Welfare National State* (Torfing 2003: 238). Inden for dette paradigme blev velfærd betragtet som en grundlæggende rettighed, der gennem forsørgelsesydelse skulle sikre et vist levestandard og forbrug for dem der stod uden for

²⁹ Voldsforebyggelsesprogrammet, se <http://www.kriminalforsorgen.dk/Voldsforebyggelsesprogrammet-7100.aspx>, besøgt 28. november 2018

³⁰ Nye Veje, se <http://www.kriminalforsorgen.dk/Nye-veje-7101.aspx>, besøgt 28. november 2018

³¹ Anger Management, se <http://www.kriminalforsorgen.dk/Anger-Management-7098.aspx>, besøgt 28. november 2018

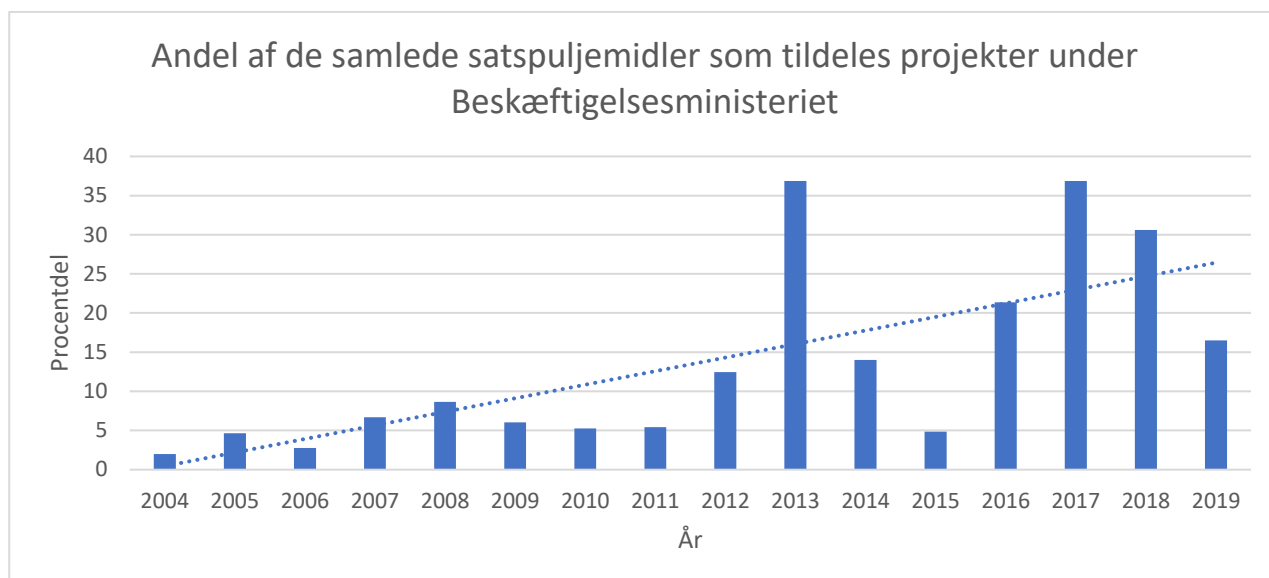
³² Det Kognitive Færdighedsprogram, se <http://www.kriminalforsorgen.dk/Det-kognitive-f%C3%A6rdighedsprogram-7096.aspx>, besøgt 28. november 2018

arbejdsmarkedet. Forsørgelse ansås altså som en grundlæggende rettighed for alle borgere, men var også et værktøj for staten til, gennem socialpolitikken, at regulere efterspørgslen ved at sikre et vist forbrug trods arbejdsløshed (Torfing 2003: 236).

Stigende inflation og faldende produktivitet bragte i begyndelsen af 70'erne denne form for velfærdsstat i krise.³³ Arbejdsløsheden voksede og med den de sociale udgifter til et niveau, hvor det ikke længere var muligt at opretholde efterspørgslen. Sammenfaldende med en nyliberal politisk drejning i begyndelsen af 80'erne, der bidrog til at svække de værdier og normer som havde været fundamentet for velfærdsstaten op gennem 50'erne og 60'erne, blev krisen anledning til en række politiske reformer, der førte i retning af en ny velfærdsmodel. Denne nye velfærdsmodel indbefatter ifølge Torfing et nyt socialpolitisk ideal og et opgør med forsørgelsesparadigmet (Torfing 2003: 238). Ifølge det nye paradigme er rettighederne til forsørgelse i højere grad forbundet med pligter og målet er ikke længere at regulere efterspørgslen, men at sikre en højere grad af arbejdsmarkedsintegration for de arbejdsløse gennem ”individuelle, fleksible og behovsrettede aktiveringstilbud” (Torfing 2003: 236). De sociale ydelser sættes ned samtidig med at socialpolitikken i højere grad underordnes økonomiske krav om arbejdsmarkedsfleksibilitet og aktivering.

Denne forskydning fra det gamle forsørgelsesparadigme til det nuværende aktiveringsparadigme betegner Torfing som ’den stille revolution i velfærdsstaten’ (Torfing 2003: 234), hvor arbejdsmarkedspolitikken som historisk set har været adskilt fra socialpolitikken, har bredt sig ind over det socialpolitiske område (Bredgaard m.fl. 2017: 66). Tendensen til at arbejdsmarkedspolitikken er blevet mere dominerende indenfor det socialpolitiske område ses også, hvis man kigger på fordelingen af satspuljemidlerne henover de seneste år.

³³ Arne Mikkelsen: stagflation i *Den Store Danske*, Gyldendal. Hentet 30. november 2018 fra www.denstoredanske.dk/index.php?sideID=163949

Eget diagram.³⁴ Data fra Moderniseringsstyrelsen³⁵

Grafen viser andelen af den samlede årlige satspulje, som er blevet tildelt projekter under Beskæftigelsesministeriet. Som det fremgår, er der de seneste år store årlige udsving, men der ses en generel tendens til at en større andel af den samlede satspulje tildeles projekter der hører under Beskæftigelsesministeriets ressortområde.

2.1.1.4 Fra passiv til aktiv forsørgelse

Som en del af det nye aktiveringsparadigme er vendingen fra passiv til aktiv forsørgelse central. Denne vending kom med uddannelsestilbudsreformen i 1988, som forbedrede mulighederne for uddannelsestilbud som alternativ til arbejdstilbud. Dette var første gang man forsøgte at uddanne ledige ud af arbejdsløshed (Torfing 2003: 243). Termen 'aktivering' blev introduceret i 1989 med indførelsen af ungdomsydelsen (Torfing 2003: 248) som var en økonomisk støtte til alle 18-19årige, og som blev givet i tilknytning til beskæftigelsestilbud til unge arbejdsløse, der søgte om kontanthjælp (Ydebo 2018). Ungdomsydelsen kombinerede en lav ydelse med krav om aktivering i form af tilbud om arbejde eller deltagelse i et kommunalt beskæftigelsesprojekt, og skulle gøre det mindre attraktivt for 'velfungerende' unge at være på kontanthjælp (Torfing 2003: 249).

³⁴ Se bilag 7 for datagrundlag.

³⁵ <https://modst.dk/oekonomi/bevillingslove/satspuljen/>. Hentet 2. januar 2019.

Som sådan minder begrundelserne for ungdomsydelsen om begrundelserne for uddannelseshjælpen, som med kontanthjælpsreformen *Flere i uddannelse og job*³⁶ fra 2014, erstattede kontanthjælpen for unge under 30 år uden erhvervskompetencegivende uddannelse. Grundydelsen for uddannelseshjælp er fastsat til samme niveau som SU-satsen. Således gives der med reformen ingen økonomisk motivation for unge til at være på kontanthjælp. I modsætning til ungdomsydelsen er målet med uddannelseshjælpen at opkvalificere de unge gennem ordinær uddannelse, men kravet om aktivering er stadig gældende (Regeringen 2013b).

Ifølge Jacob Torfing varslede termen 'aktivering' en større diskursiv ændring, som med 'Lov om aktiv arbejdsmarkedspolitik'³⁷ i 1993, 'Lov om kommunal aktivering'³⁸ og 'Lov om aktiv socialpolitik'³⁹ i 1998, kom til at dominere hele det social- og beskæftigelsespolitiske område.

Enigheden om aktivering som en slags universalmiddel på tværs af de to politiske områder og på tværs af de politiske partier, kommer også til udtryk i en bred politisk opbakning til de nye aktivlove på det social- og arbejdsmarkedspolitiske område. Fx i ovennævnte aftale om reform af kontanthjælpssystemet *Flere i uddannelse og Job* som ifølge aftaleteksten indgås i et bredt forlig mellem regeringen (S, R, SF), V, O, C og LA.

Trods bred politisk opbakning til den nye linje, er der ifølge Torfing fortsat kamp om forståelsen af begrebet 'aktivering'. Nogle forstår 'aktivering' som 'opkvalificering', nogle forstår det som en form for 'rådighedskontrol', andre forstår det som udtryk for et moralsk krav om 'noget-for-noget', og andre igen ser det som et middel til selvansvarliggørelse eller 'empowerment' af de ledige (Torfing 2003: 249).

Opsamling

Dette afsnit har givet en kort præsentation af udviklingen indenfor det kriminalpolitiske område op gennem 1900tallet til nu. Som det blev klart, er tiden præget af blandede tendenser, hvor politikerne taler om hårdere straffe og fører en offensiv straffepolitik, mens Kriminalforsorgen viser en fornyet

³⁶Se 'Aftale om en reform af kontanthjælpssystemet – flere i uddannelse og job' på https://bm.dk/media/6496/aftaletekst_kontanthjaelpsreform-pdf.pdf, besøgt 30. november 2018

³⁷ Se 'Lov om aktiv arbejdsmarkedspolitik' på <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=69342>, besøgt 30. november 2018

³⁸ Se 'Lov om kommunal aktivering' på <https://www.retsinformation.dk/eli/ft/199212K00315>, besøgt 30. november 2018

³⁹ Se 'Lov om aktiv socialpolitik' på <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=188312>, besøgt 30. november 2018

tiltro til det resocialiserende arbejde. Særligt udviklingen af nye kognitive metoder og evidensbaseret forskning fra Canada, har banet vejen for denne nye tiltro. PHI gør brug af nogle af de værktøjer (LS/RNR og MOSAIK), som er blevet udviklet, men placerer sig som beskæftigelsesprojekt lidt uden for rampelyset af den nye trend.

På beskæftigelsesområdet, har jeg argumenteret for, at der fra 70'erne og 80'erne og særligt i løbet af de seneste 20 år, er sket et skift væk fra efterkrigstidens forsørgelsesparadigme og i retning af det man kunne kalde et aktiveringsparadigme. Indenfor dette nye paradigme er rettighederne til forsørgelse i højere grad forbundet med pligter og målet er at sikre en højere grad af arbejdsmarkedsintegration for de arbejdsløse gennem aktiveringstilbud. Jeg har i præsentationen ligeledes argumenteret for at arbejdsmarkedspolitikken, som historisk set har været adskilt fra det socialpolitiske område, har bredt sig ind over dette område. Dette underbygges blandt andet af fordelingen af satspuljemidlerne, hvor der ses en tendens til at en større andel af de årlige midler gives til projekter under beskæftigelsesministeriet.

Vi skal i næste afsnit (2.2) – med udgangspunkt i Lov om aktiv beskæftigelsesindsats⁴⁰, Lov om aktiv socialpolitik⁴¹, 'Kommissorium for udredning af den aktive beskæftigelsesindsats' (Regeringen 2013a), udredningen 'Nye veje mod job – for borgere i udkanten af arbejdsmarkedet' (Beskæftigelsesministeriet 2015b), samt projektbeskrivelsen for PHI (Direktoratet 2016) og et internt dokument om PHIs foreløbige erfaringer (Projekt Håndholdt Inklusion 2017) – kigge på, om det stadig er den samme aktiveringsdiskurs, der kommer til udtryk i lovgivningen, og i bekræftende fald, hvordan begrebet 'aktiv' bliver forstået.

2.2 PROBLEMFREMSTILLING OG ANTAGELSER

Det forudgående afsnit 2.1 *Policy-feltet* udforskede hovedlinjer i den beskæftigelses- og kriminalpolitiske udvikling med henblik på at give en forståelse for den politiske kontekst som PHI er placeret i. I dette kapitel vil det blive undersøgt, hvilke grundantagelser og bagvedliggende rationaler PHI bygger på. Afsnittet tager som nævnt udgangspunkt i spørgsmål 1 og 2 i Bacchis analysemodel (se afsnit 1.4).

⁴⁰ <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=184891>, besøgt 20. november

⁴¹ <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=188312>, besøgt 20. november

Afsnit 2.2 falder i fire underafsnit. I det første underafsnit, vil det blive undersøgt, hvordan det problem, som PHI er svaret på, bliver fremstillet. Der vil her blive argumenteret for, at PHI og Beskæftigelsesministeriet fremstiller problemet på to lidt forskellige måder. I det andet og tredje underafsnit, vil det blive undersøgt, hvilke diskurser der dominerer indenfor den aktive beskæftigelsesindsats, og hvilke antagelser disse bygger på. Der vil her blive argumenteret for eksistensen af en økonomisk diskurs og en aktiveringsdiskurs. I fjerde afsnit vil det blive undersøgt, hvordan PHI taler ind i disse diskurser.

Fra resocialiseringsindsats til beskæftigelsesindsats – underlagt en beskæftigelsespolicy

Bacchi foreslår en simpel tilgang til at undersøge, hvordan en given policy fremstiller et problem, og spørger 'hvordan bliver midlerne allokeret?' (Bacchi 2009: 4). Da specialet tager udgangspunkt i PHI, vil jeg til en start vende spørgsmålet på hoved og spørge 'hvor kommer pengene fra?'

Pengene til PHI kommer fra satspuljemidlerne, og er placeret under Beskæftigelsesministeriet og temaet 'Flere borgere i job eller uddannelse'. Beskæftigelsesministeriet skriver i et notat om udmøntningen af satspuljemidlerne (Beskæftigelsesministeriet 2015a: 2):

Tidligere indsatte skal have en koordineret indsats på tværs af de relevante myndigheder efter løsladelse (...) så de hurtigere kan komme i arbejde efter afsoning

I Beskæftigelsesministeriets udlægning er projektets formål at bringe afsonere hurtigere i arbejde efter løsladelse, hvilket skal sikres gennem øget myndighedssamarbejde. Problemet bliver i ovenstående citat fremstillet som et *beskæftigelsesproblem*, der skyldes *manglende koordinering på tværs af myndigheder*.

Projektbeskrivelsen for PHI fremstiller problemet lidt anderledes (Direktoratet 2016: 1):

[U]nder hele indsættelsesperioden og i en længere fase efter løsladelse, skal en tværgående og koordineret plan og indsats være med til at sikre en robust livssituation

Projektbeskrivelsen fokuserer på den indsattes livssituation, og fremstiller problemet som en *ustabil livssituation*, der skal stabiliseres gennem en tværgående indsats. Ifølge projektbeskrivelsen er målet dog også "øget fastholdelse eller etablering af klienter i beskæftigelse og uddannelse samt at mindske recidivet" (Projektbeskrivelse 2016: 1). At sikre en robust livssituation er altså kun et delmål henimod øget beskæftigelse, som på sin side kan ses som et delmål henimod mindsket

recidiv. Problemet fremstilles dog bredere end i Beskæftigelsesministeriets notat, der fokuserer ensidigt på at få de indsatte ”hurtigere i arbejde”.

Det er værd at bemærke, hvordan Beskæftigelsesministeriet taler om ”arbejde”, mens projektbeskrivelsen skriver ’beskæftigelse og uddannelse’. I PHI defineres beskæftigelse i tråd med definitionen i Projekt Job-Update og i bred forstand som arbejde, uddannelse og forskellige former for overførselsindkomster (Anker og Andersen 2016: 1). Der er altså ikke nødvendigvis tale om regulært arbejde i PHIs definition.

Som Bacchi skriver, er det ikke ualmindeligt at forskellige parter fremstiller et problem forskelligt (Bacchi 2009: 4). Spørgsmålet er, hvilken betydning det har at projektet er placeret under Beskæftigelsesministeriet. I et internt opsamlingsdokument for PHI (Håndholdt Inklusion 2017: 3) som opsamler de foreløbige erfaringer fra projektarbejdet, står der:

Midlerne til projektet er placeret indenfor Beskæftigelsesministeriets satspuljetema (..) Derfor er borgere med forsørgelse ved løsladelsen ikke en del af målgruppen

Placeringen af projektet under Beskæftigelsesministeriet har altså direkte betydning for projektets målgruppe og derfor for, hvem der modtager hjælp og hvem der ikke gør, hvilket vi kommer nærmere ind på i afsnit 2.3.

Fordelingen af satspuljemidlerne og udsatte som uudnyttet potentiale

Vi vender nu tilbage til Bacchis analysemodel og det indledende spørgsmål ’hvordan bliver midlerne allokeret?’. Midlerne kommer fra satspuljen, hvoraf 406,3 mio. kr. i perioden 2016-2019 tildeles projekter under Beskæftigelsesministeriet fordelt med 48,5 mio. kr. til videreførelse af igangværende projekter og 357,8 mio. kr. til igangsættelse af nye projekter. Der igangsættes seks nye projekter i perioden. PHI tildeles i den fireårige periode 19 mio. kr. til gennemførelse af projektet, mens et uddannelsesprojekt for udsatte unge (*Brobygning til Uddannelse*, 105 mio. kr.) tager hovedparten af puljemidlerne. De resterende fire nye projekter tildeles hver mellem 48,8 og 78,2 mio. kr. (Beskæftigelsesministeriet 2015b: 2).

Fordelingen af puljemidlerne indikerer at indsatsen ”Flere borgere i udkanten af arbejdsmarkedet i job og uddannelse” prioriterer kategorien ’unge’ højt. Denne prioritering beror bl.a. på anbefalinger fra en ekspertgruppe der blev nedsat af regeringen i 2013 med det formål at give en udredning af den aktive beskæftigelsesindsats (Beskæftigelsesministeriet 2015b). I denne udredning skriver

ekspertgruppen i forbindelse med beskæftigelsesindsatsen overfor borgere på uddannelseshjælp⁴² (Beskæftigelsesministeriet 2015b: 183):

at der fortsat er et uudnyttet potentiale i at styrke mulighederne for, at borgerne kan komme tættere på arbejdsmarkedet gennem uddannelse og kompetenceudvikling. Det er blandt andet årsagen til, at eksperterne ønsker at satse på brobygning til uddannelse

Borgergruppen beskrives i ekspertgruppens anbefaling som et ”uudnyttet potentiale”, hvilket er årsagen til at ekspertgruppen anbefaler regeringen af satse på projektet. Ekspertgruppen (Beskæftigelsesministeriet 2015b: 190) anbefaler, at:

De unge i kontanthjælpssystemet, der har brug for det, skal hjælpes i gang med en uddannelse via brobygning og flere skal have ret til en realkompetenceafklaring (...) disse forslag forventes at bidrage positivt til samfundsøkonomien ved at forbedre en udsat gruppe borgeres muligheder for at få mere stabilt fodfæste på arbejdsmarkedet på længere sigt

Sammenholdt med forrige citat kan borgergruppen beskrives som et ”uudnyttet potentiale”, der skal hjælpes, fordi det ”forventes at bidrage positivt til samfundsøkonomien”. Formålet og årsagen til at hjælpe denne borgergruppe er altså at udnytte det samfundsøkonomiske potentiale de udgør, hvorfor man kan tale om et bagvedliggende, samfundsøkonomisk rationale. Dette rationale implicerer en opdeling i ’samfundsøkonomisk potentiale’ og ’ikke samfundsøkonomisk potentiale’. De som falder indenfor den første kategori bør prioriteres, fremfor dem som falder i den sidstnævnte kategori. Denne dikotomi har altså betydning for fordelingen af ressourcer (om dikotomier: se teoriafsnit).

Brobygningsprojektet *Brobygning til Uddannelse* er målrettet uddannelseshjælpsmodtagere som vurderes at kunne påbegynde og gennemføre en erhvervsuddannelse. Styrelsen for arbejdsmarked og rekruttering skriver om projektets målgruppe⁴³:

⁴² Unge under 30 år uden uddannelse modtager efter kontanthjælpsreformen i 2014 ikke kontanthjælp, men uddannelseshjælp svarende til taksterne for SU, jf. lov om aktiv socialpolitik (paragraf 23, stk. 2).

⁴³ Se projektbeskrivelsen på <https://star.dk/indsatser-og-ordninger/vejledning-opkvalificering-og-uddannelse/brobygning-til-uddannelse/>, besøgt d. 24- november 2018

Målgruppen er således udsatte unge med sociale og/eller faglige udfordringer, dog undtaget de mest udsatte unge med komplekse problemer, sammensat af helbredsmæssige, sociale og faglige udfordringer.

Kategorien omfatter i denne sammenhæng personer under 30 år – jf. lov om aktiv socialpolitik. Men det er ikke alle unge, som falder inden for målgruppen. Målgruppebeskrivelsen skriver direkte at de mest udsatte unge, dem med det største behov for hjælp, ikke falder inden for projektets målgruppe. Dette kan skyldes den reform⁴⁴ af refusionssystemet, som regeringen (S og R) indgik med Venstre, DF og Det Konservative Folkeparti i 2015 (Økonomi og Indenrigsministeriet 2015; Beskæftigelsesministeriet 2015b: 173). Denne reform giver kommunerne en større del af finansieringsansvaret for de offentlige ydelser og dermed et økonomisk incitament til hurtigere at få ledige i beskæftigelse, hvorved kommunerne gives et økonomisk incitament til at prioritere de borgere, som de ansatte vurderer kan komme til at varetage et job eller gennemføre en uddannelse (Beskæftigelsesministeriet 2015b: 173). *Brobygning til Uddannelse* gennemføres i kommunalt regi og det er i denne sammenhæng at man skal forstå, hvorfor ”de mest udsatte unge med komplekse problemer” ikke er indenfor målgruppen.

Kommunernes øgede finansieringsansvar og det bagvedliggende, samfundsøkonomiske rationale for hjælp, skaber altså en gruppe af mindre udsatte borgere som bliver prioriteret og en gruppe af meget udsatte borgere som ikke bliver prioriteret.

Det fremgår endnu ikke af de foreløbige erfaringer for projektet, men på baggrund af egne erfaringer fra praktikforløbet, er min vurdering at mange af PHIs projektdeltagere falder inden for kategorien af meget udsatte borgere. Flere af dem jeg talte med fortalte om stofmisbrug, hjemløshed, manglende job og uddannelse, ADHD-diagnoser, kriminel omgangskreds og gæld⁴⁵. Denne oplevelse stemmer også overens med beskrivelsen af Kriminalforsorgens generelle klientgruppe, som ”en gruppe personer, som er social belastet på mange områder” (Clausen 2011: 9). Tilhørende kategorien af meget udsatte borgere udgør målgruppen for PHI et mindre

⁴⁴ Reformen indebærer bl.a. at refusionssatsen aftrappes over tid fra 80 %, hvis den ledige kommer i beskæftigelse inden for de første 4 uger; 40 % hvis den ledige kommer i beskæftigelse mellem uge 5 og 26; 30 % mellem uge 27 og 52; og 20 % efter et år. Se den politiske aftale her <https://bm.dk/arbejdsmraader/politiske-aftaler-reformer/politiske-aftaler/2015/refusionssystemet-og-tilpasninger-i-udligningssystemet/>

⁴⁵ Se interview, bilag 1-4

samfundsøkonomisk potentiale end fx målgruppen for *Brobygning til Uddannelse*, hvilket kan tænkes at have betydning for fordelingen af satspuljemidlerne.

2.2.1.1 Opsamling

Jeg mener på baggrund af ovenstående at have identificeret en økonomisk diskurs inden for beskæftigelsesområdet som bl.a. kommer til udtryk i udredningen af den aktive beskæftigelsesindsats. Jeg har argumenteret for, at denne diskurs skaber en dikotomi mellem borgere der vurderes at udgøre et samfundsøkonomisk potentiale og borgere der vurderes ikke at udgøre et samfundsøkonomisk potentiale. Påstanden er, at denne diskurs underbygger et system, hvor det ikke bliver prioriteret at give hjælp til dem der vurderes ikke at udgøre et samfundsøkonomisk potentiale. Jeg har yderligere påpeget strukturer i den seneste reform af det kommunale refusionssystem, som giver kommunerne incitament til at prioriterer gruppen af mindre udsatte, som udgør et større samfundsøkonomisk potentiale.

I relation til disse fund er det interessant, som bemærket, at *Brobygning til Uddannelse* der henvender sig til en borgergruppe som vurderes at udgøre et samfundsøkonomisk potentiale, modtager over fem gange så mange penge som PHI, hvis målgruppe – hvilket jeg argumenterede for – udgør et mindre samfundsøkonomisk potentiale.

Den aktive beskæftigelsesindsats

I dette afsnit vil jeg fremhæve en anden diskurs indenfor beskæftigelsesområdet, nemlig det jeg har valgt at betegne en *aktiveringsdiskurs*, og jeg vil undersøge, hvordan aktiveringsdiskursen taler sammen med den økonomiske diskurs, hvordan begrebet 'aktiv' bliver forstået og hvilke implikationer denne forståelse har for borgeren.

Som nævnt nedsatte regeringen i 2013 en *kommission for udredning af den aktive beskæftigelsesindsats*. I kommissoriet skriver regeringen om formålet med den aktive beskæftigelsesindsats (Regeringen 2013b: 1):

Den aktive indsats bygger på et princip om ret og pligt, som indebærer, at ledige har ret til hjælp til at komme i job og samtidig pligt til stå til rådighed for arbejdsmarkedet og for en aktiv indsats

Beskæftigelsesindsatsloven omfatter personer, der modtager forsørgelse efter 'Lov om aktiv social politik' som i 1998 afløste bistanndsloven (Hielmcrone 2010), og som det blev vist i afsnit 2.1 har begrebet 'aktiv' siden 1998 været et nøglebegreb i social- og beskæftigelsespolitikken. Som det fremgår af ovenstående citat, kobles begrebet her sammen med begreberne 'ret' og 'pligt'. Borgeren

er ikke berettiget til hjælp uden også at stå til rådighed for arbejdsmarkedet og en aktiv indsats, der fx kan bestå i afklaringsforløb, motiverende samtaler eller opkvalificering (Regeringen 2013b: 2).

Princippet om 'ret og pligt' eller 'gensidig forpligtigelse' ('mutual obligation') som i citatet fra kommissoriet ovenfor kobles sammen med aktivbegrebet kan ifølge Macintyre tilbageføres til Tony Blairs Third Way politics. Forestillingen om en gensidig forpligtelse afspejler ifølge Macintyre "a new social contract(...) based on the belief that there can be no rights without responsibilities" (Macintyre 2001 i Bacchi 2009: 60). Borgeren skal ud fra denne forestilling gøre sig fortjent til rettigheder, hvorved der skabes en dikotomi mellem aktive borgere der har gjort sig fortjent til hjælp og passive borgere der ligger samfundet til last og ikke har gjort sig fortjent til hjælp (Bacchi 2009: 61).

Begrebet 'aktiv' udtrykker således den grundlæggende antagelse at en person ikke ubetinget er berettiget til at modtage hjælp fra det offentlige. Kravet om at være 'aktiv' implicerer i relation til den økonomiske diskurs og tidligere nævnte dikotomi, at borgeren *aktivt* må godtgøre at tilhøre gruppen af 'samfundsøkonomisk potentiale' for at vise sig berettiget til hjælp.

Min påstand er, at begrebet om 'ret og pligt' som fundament for den aktive beskæftigelsesindsats har yderligere implikationer. Hvis vi kigger nærmere på ordlyden, bliver det klart, at det som umiddelbart fremstår som ret til noget og pligt til noget andet, er én og samme ting:

"ledige har ret til hjælp til at komme i job og samtidig pligt til stå til rådighed(...) for en aktiv indsats"

Ledige har ret til at modtage hjælp og pligt til at stå til rådighed for en aktiv indsats. Men hjælpen er jo netop den aktive indsats. Den ledige har altså ret og pligt til én og samme ting.

Slavoj Žižek fortæller i *The Sublime Object of Ideology* (1989: 185-186) en historie om en ung jugoslavisk soldat, der nægter at underskrive en obligatorisk troskabsed til det jugoslaviske militær. Soldaten henviser til at en ed kun har værdi, hvis den afgives frivilligt, og at han ikke vil afgive en sådan ed med sin frie vilje. Soldaten skynder sig at tilføje at han selvfølgelig vil underskrive, hvis han bliver beordret til det. De forvirrede officerer, forklarer ham, at de ikke kan give ham ordre om at underskrive, da eden ville være værdiløs, men at han vil blive retsforfulgt, hvis han fortsat nægter at gøre sin pligt: frivilligt at underskrive troskabseden.

Historien er, ifølge Žižek, ikke et eksempel på statens totalitære indskrænkning af individets frihed. Det er blot et udtryk for individets plads i et hvilket som helst samfund og hele den barokke proces, der udspiller sig i historien, er kun et resultat af denne soldats radikale insisteren på sit frie valg, som i ethvert samfund er betinget af, at det bruges *rigtigt*.

Som soldaten i Žižeks historie, har den ledige ret og pligt til at tage imod et tilbud om aktivering. Det vil sige, at hun – så længe hun tager imod tilbuddet – har ret til frit at vælge. Eller med Žižeks ord, må individet ”vælge det, der allerede er ham givet.” (Žižek 1989: 186).

Historien om soldaten er relevant i denne sammenhæng, fordi den viser, at der i sammenstillingen af begreberne ’ret’ og ’pligt’ til én og samme ting – en sammenstilling der umiddelbart lyder som en semantisk misforståelse – gemmer sig en langt mere subtil magt end den der kommer til udtryk gennem pligten. Det der i første instans fremstår som en kontrakt mellem borger og myndighed om en gensidig forpligtelse til aktivering (jf. MacIntyre 2001), er en pligt til at *ville*. Med sammenstillingen af ret og pligt som fundamentet for aktivindsatsen, stiller statens således ikke kun krav til den lediges handlinger, men til viljen bag.

2.2.1.2 Opsamling

Jeg mener på baggrund af ovenstående at have identificeret en aktiveringsdiskurs. Aktivbegrebet er i denne diskurs tæt koblet til begreberne ’ret’ og ’pligt’. Jeg har argumenteret for at aktivdiskursen udtrykker et opgør med forestillingen om ubetinget ret til hjælp, som afløses af en ret betinget af borgerens egen aktive indsats. Sammenholdt med den økonomiske diskurs, kan man sige, at borgeren aktivt skal godtgøre at tilhøre gruppen af samfundsøkonomisk potentiale. Jeg har argumenteret for at aktiveringsfokusset skaber en ny relation mellem myndighed og borger, hvor parterne indgår i et kontraktforhold, snarere end et hjælp/modtager-forhold. Jeg har yderligere argumenteret for at den måde ’ret og pligt’ bliver fremstillet i aktiveringsdiskursen, som ret til noget og pligt til noget andet, snarere er ret og pligt til én og samme ting, hvilket kan opfattes som en pligt til at *ville*.

2.2.1.3 Aktivbegrebet hos PHI

Aktivbegrebet er ikke kun et omdrejningspunkt i en af de dominerende diskurser indenfor beskæftigelsespolitikken, men er også et nøglebegreb i PHIs selvfremstilling. I projektets foreløbige erfaringsdokument, står der (Håndholdt Inklusion, afsnit 9, *Aktiv afsoning*: 16):

Et af fokuspunkterne i Håndholdt Inklusion, i forlængelse af god indsættelse, god løsladelse, fælles tværsektoriel plan m.m., er aktiv afsoning

Begrebet 'aktiv afsoning' dækker over en bred palet af aktiviteter, såsom udredning, misbrugsbehandling, uddannelse, arbejdsprøvning m.m. Alt sammen noget som skal hjælpe til at sikre projektdeltageren *en robust livssituation* som kan danne grundlag for fremtidig beskæftigelse.

Den aktive afsoning består altså dels af aktiveringstilbud, dels i en forventning om proaktivitet (Håndholdt Inklusion: 5; 4)

Vi har haft særligt fokus på, hvordan vi får borgeren til at indtage rollen som "hovedperson" (...) fx ved at borgeren selv tager initiativ til nye samtaler, er åben omkring egne ønsker og drømme og tager aktivt del i forløbet.

[P]rojektet er et frivilligt tilbud (...) men vi lægger vægt på, at borgeren selv skal tage initiativ og være aktivt deltagende

Som det fremgår, forventes det at borgeren viser sig motiveret ved at tage aktivt del og indtage rollen som hovedperson i forløbet. Hjælpen fra PHI er altså betinget af motivationen for og evnen til at indtage rollen som 'hovedperson'. På samme vis som aktivbegrebet i den dominerende diskurs indenfor beskæftigelsesområdet skaber en dikotomi mellem dem som fortjener hjælp og dem som ikke gør, kan man argumentere for at forventningen om motivation og proaktivitet skaber en opdeling i dem som har mulighed for at få hjælp gennem projektet og dem som ikke har. I det følgende afsnit 2.3, vil vi se nærmere på hvilke konsekvenser denne forventning har for projektdeltagerne.

2.3 PHIS BLINDE PUNKTER OG KONSEKVENSERNE AF FREMSTILLINGEN AF PROBLEMET SOM ET BESKÆFTIGELSESPROBLEM

I denne del af policy-analysen udfoldes spørgsmålet om, hvilken betydning det har, at PHI er underlagt en beskæftigelsespolitik. På baggrund af den identificerede problemfremstilling og de identificerede diskurser indenfor beskæftigelsesområdet, vil jeg præsentere nogle overvejelser over projektets blinde sider og alternative problemfremstillinger, og over hvilke konsekvenser problemfremstillingen medfører. Afsnittet er løst struktureret omkring Bacchis underspørgsmål 4 og 5 (se afsnit 1.4).

Som det blev klart i forudgående afsnit 2.2.1.3 er 'aktiv afsoning' et helt centralt begreb i PHIs arbejde med projektdeltageren og kommer til udtryk i en forventning om at projektdeltageren viser sig motiveret og proaktiv i forhold til at tage imod tilbud om hjælp. Begrebet 'aktiv afsoning'

bygger på en udtalt forestilling om, at grunden til at projektdeltageren ikke er i beskæftigelse skyldes *noget ved* projektdeltageren.⁴⁶ Projektets fokus på tiltag rettet mod 'forbedring' af projektdeltageren (mentortilknytning, kognitive programtilbud, misbrugsbehandling, m.m.) sigter således udelukkende på at påvirke arbejdsudbuddet (de ledige), så de kan blive i stand til at komme ind på arbejdsmarkedet. Projektet er dermed blindt for betydningen af arbejdsmarkedets villighed til at integrere tidligere straffede⁴⁷.

Dette ensidige fokus på de ledige, eller fremstillingen af problemet som et "*supply-side* problem" (Bacchi 2009: 66), som Bacchi kalder det i en analyse af tiltag rettet mod ungdomsarbejdsløshed i Australien, stemmer godt overens med aktivdiskursen som blev identificeret i forudgående afsnit (2.2). Denne diskurs foreskriver opkvalificering og jobtræning med henblik på at gøre ydelsesmodtageren "uddannelsesparat" og "jobparat" (Regeringen 2013b: 3). De *passive* arbejdsløse skal *aktiveres* og "mødes med klare krav" og "den rette indsats" for at "komme videre og væk fra kontanthjælp", så de kan finde "fodfæste på arbejdsmarkedet" (Regeringen 2013b: 1).

Denne diskurs muliggør fremstillingen af den arbejdsløses karakter som forkert eller mangelfuld (Bacchi 2009: 66), og det som i aktivdiskursen er galt med de ledige er, at de ikke er "parate" og derfor har de brug for opkvalificering og jobtræning.

Det skal dog ikke tages som selvfølge at problemet fremstilles som et udbudsproblem.

Arbejdsløshedsproblemet kan lige så vel fremstilles som en mangel på *efterspørgsel* på arbejdskraft, som bemærket ovenfor. Aktivdiskursen fremstiller arbejdsløshed som en *defekt* (passivitet, ikke-parathed, manglende kvalifikationer, m.m.) på udbudssiden. Men problemet kunne lige så vel fremstilles som et problem på efterspørgselssiden, hvor fokus kunne rettes mod øget automatisering af arbejdsmarkedet, outsourcing af arbejdspladser eller mod betydningen af en plettet straffeattest for efterfølgende beskæftigelse.

En alternativ problemfremstilling med fokus på samfundets uformelle straf, kunne have givet mulighed for at undersøge strukturelle barrierer for tidligere afsoneres integration på arbejdsmarkedet. Projektet kunne ud fra en sådan problemfremstilling have forsøgt at skabe en

⁴⁶ Det skal huskes, at en stor del af PHIs arbejde angår samarbejdsprocedureudvikling, og at kritikken kun angår PHI som resocialiseringsprojekt med fokus på beskæftigelse.

⁴⁷ Om betydningen af samfundets uformelle straf: se Tranæs og Geerdsen 2008.

holdningsændring blandt arbejdsgiverne, som både Projekt Job-Update og Projekt High:Five har gjort.

Mere overordnet er PHI som et beskæftigelsesprojekt blind overfor de indsatte, som også kunne have haft gavn af projektet, men som er sikret forsørgelse ved løsladelsen. Denne gruppe er i et beskæftigelsesperspektiv uinteressant, men kan i et resocialiseringsperspektiv sagtens tænkes at have behov for den koordinerende indsats og hjælp som PHI tilbyder sine projektdeltagere. Dette er et eksempel på det Bacchi kalder for projektets problemfremstillings *levede konsekvenser* (Bacchi 2009: 17).

Vi har allerede set, hvordan arbejdsmarkedspolitikken har bredt sig ind over det socialpolitiske område (afsnit 2.1), og hvordan den økonomiske diskurs skaber en dikotomi mellem samfundsøkonomisk potentiale og ikke samfundsøkonomisk potentiale. En dikotomi der kan have betydning for prioriteringen af samfundets ressourcer (afsnit 2.2). Det er også blevet vist, hvordan aktivdiskursen, sammen med den økonomiske diskurs, underbygger et lovkrav om at borgeren aktivt godtgør at tilhøre gruppen af økonomisk potentiale ved at tage imod tilbud om hjælp.

Som analysen af aktivdiskursen viste, stiller den aktive beskæftigelsesindsats ikke kun krav til den lediges handlinger, men til ydelsesmodtagerens *vilje* til aktivering. Kravet til projektdeltagerens vilje er mere eksplicit i PHI, når der er en forventning om at projektdeltageren er ”motiveret for et samarbejde” (Projekt Håndholdt Inklusion 2016: 4).

Kravet om motivation, kan synes uskyldigt, for så vidt at projektdeltagelse er frivilligt. Men som flere af informanterne gør opmærksom på, er det af afgørende betydning for de indsatte at have ’gode papirer’. Hvis man gerne vil ud (før tid), skal man sørge for at have gode papirer, og i den forbindelse er det godt at sige ja til at deltage i de forskellige resocialiserende tiltag og projekter de bliver tilbudt⁴⁸. Projektet er på denne måde ’frivilligt’ lidt ligesom det er ’frivilligt’ at melde sig arbejdsløs. Hvis du ikke melder dig, kommer du ikke (tidligere) ud/har du ingen penge. Frivilligheden kan altså gradbøjes, hvilket dog skyldes fængselssystemets rammer og PHIs form som projekt, snarere end selve indholdet i projektet.

⁴⁸ Se i øvrigt Ben Crewes artikel *Depth, Weight, Tightness: Revisiting the pains of imprisonment* (2011) om afsoneres oplevelse af et moderne fængselssystem, hvor fysisk magt er blevet erstattet af øget *self-government* og uigennemskuelige konsekvenser.

Kravet om motivation er altså ikke direkte koblet til aktivdiskursen i den aktive beskæftigelsesindsats, men det implicitte påbud er det samme: Du skal ikke bare handle, du skal *ville*. Kravet til projektdeltagerens vilje, og den implicitte antagelse om den projektdeltagerens defekt konstituerer en bestemt *subjektposition* (se afsnit 1.5). For at tage del i PHI må projektdeltageren indtræde i denne subjektposition, acceptere stemplet som defekt og vise sig *villig* til aktivt at afhjælpe denne 'defekt'.

2.4 DELKONKLUSION

I denne del af analysen har jeg præsenteret PHIs politiske kontekst. Jeg har identificeret to dominerende diskurser indenfor beskæftigelsesområdet og påpeget nogle af de antagelser som ligger bag og de implikationer som følger. Jeg har forsøgt at vise, hvordan PHI taler ind i disse diskurser og argumenteret for, hvilke implikationer det har for projektdeltagerne og PHIs resocialiserende arbejde.

I afsnit 2.1 blev der givet en kort præsentation af udviklingen indenfor det kriminal- og beskæftigelsespolitiske område. Der blev argumenteret for at PHI på det kriminalpolitiske område indgår i en tid præget af blandede tendenser, hvor en offensiv straffepolitik går hånd i hånd med øget brug af alternative strafformer og en fornyet tiltro til det resocialiserende arbejde. På beskæftigelsesområdet argumenterede jeg for, at der er sket et skift væk fra et tidligere forsørgelsesparadigme hen imod et nuværende aktiveringsparadigme, hvor retten til forsørgelse i højere grad er forbundet med pligter. Der blev også med henvisning til Jacob Torfing (2003) og Thomas Bredgaard m.fl. (Bredgaard m.fl. 2017) argumenteret for at arbejdsmarkedspolitikken i løbet af de seneste årtier har bredt sig ind over det socialpolitiske område. Dette blev underbygget med et diagram over udviklingen i fordelingen af satspuljemidlerne, hvoraf det fremgik, at en stigende andel af de årlige midler tildeles projekter under beskæftigelsesministeriet.

I afsnit 2.2 argumenterede jeg for at PHI og Beskæftigelsesministeriet fremstiller det problem som PHI er løsningen på lidt forskelligt. Hvor Beskæftigelsesministeriet fremstiller problemet som et beskæftigelsesproblem, fremstiller PHI problemet som et bredere socialt problem, hvor en ustabil livssituation vanskeliggør beskæftigelse som igen tænkes at påvirke recidivet. Det interessante spørgsmål var i forlængelse af dette, hvilken betydning betoningen af problemet som et beskæftigelsesproblem kunne tænkes at have for PHIs resocialiserende arbejde. Dette spørgsmål blev forsøgt besvaret i de følgende underafsnit af afsnit 2.2. Her blev der argumenteret for eksistensen af en økonomisk diskurs indenfor beskæftigelsesområdet. Inden for denne diskurs er

retten til hjælp betinget af modtagerens samfundsøkonomiske potentiale, og diskursen skaber således en dikotomi mellem borgere som vurderes at udgøre et samfundsøkonomisk potentiale og borgere der ikke gør. Påstanden var at denne diskurs underbygger et system, hvor det ikke bliver prioriteret at give hjælp til dem der vurderes ikke at udgøre et samfundsøkonomisk potentiale. Til at underbygge denne påstand, blev det fremhævet, hvordan projektet *Brobygning til Uddannelse*, der henvender sig til en borgergruppe, der vurderes at udgøre et samfundsøkonomisk potentiale har modtaget fem gange så mange penge som PHI, hvis målgruppe udgør et mindre samfundsøkonomisk potentiale.

I afsnit 2.2 argumenterede jeg også for identifikationen af en aktivdiskurs, og det blev vist, hvordan denne diskurs taler sammen med den økonomiske diskurs, så borgeren *aktivt* skal godtgøre at tilhøre gruppen af økonomisk potentiale. I aktivdiskursen bliver nøglebegrebet 'aktiv' tæt koblet til begrebet om 'ret og pligt', og der skabes således en ny relation mellem myndighed og borger, hvor parterne indgår i et kontraktforhold, snarere end et hjælp/modtager-forhold. Jeg argumenterede yderligere for at aktivdiskursens fremstilling af aktivering som både rettighed og pligt kan tolkes som en pligt til at *ville*.

I afsnit 2.3 blev der set på, hvilke mere konkrete konsekvenser betoningen af beskæftigelse har for PHI som resocialiseringsprojekt, og hvordan PHI taler ind i de identificerede diskurser. Jeg argumenterede her for at PHIs ensidige fokus på 'forbedring' af projektdeltagerne, gør projektet blindt overfor betydningen af samfundets uformelle straf (fx betydningen af en plettet straffeattest), og at dette – sammen med forventningen om projektdeltagerens motivation og proaktivitet – konstruerer en bestemt subjektposition, hvor projektdeltageren må acceptere stemplet som defekt og vise sig *villig* til (pro)aktivt at udbedre denne defekt. Jeg argumenterede også for at personer med beskæftigelse, som på grund af projektets fokus på beskæftigelse falder uden for projektets målgruppe, også kunne have gavn af de resocialiserende indsatser, som projektet tilbyder.

På baggrund af ovenstående mener jeg at have besvaret problemformuleringens underspørgsmål to: *Hvilken politisk kontekst indplacerer projektet sig i, hvilke grundlæggende antagelser ligger bag og hvad er implikationerne af disse antagelser?*

3 ANALYSEDEL 2

I denne del af analysen, vil jeg gennem en analyse af fire interviews⁴⁹ med fire projektdeltagere, forsøge at forstå, hvordan projektet opleves fra et projektdeltagerperspektiv. Jeg har valgt at dele analysen op i en tematisk og en narrativ del. I den narrative del har jeg undersøgt, hvordan projektdeltagerne i deres fortællinger fremstiller sig selv og PHI. Som det vil blive klart, er projektdeltagernes måde at fremstille sig selv og PHI spundet ind i et større narrativ, hvor PHI indtager en helt bestemt rolle. Den tematiske del undersøger, hvilke elementer af projektet som projektdeltagerne giver udtryk for, at de oplever som vigtige.

På baggrund af den narrative og den tematiske analyse forventer jeg at kunne besvare problemformuleringens underspørgsmål 3: *Hvordan oplever projektdeltagerne projektet?*

3.1 NARRATIV ANALYSE

Efter at have nærlæst de fire interviews, er det blevet tydeligt at informanternes fremstilling af sig selv og PHI indgår i et større narrativ med nogle bestemte aktører og roller.

Jeg har valgt at præsentere de fire informanter hver for sig og har forsøgt at være tro mod informanternes historier ved at bruge deres egne ord og kun 'udtrække essensen' af deres fortællinger. Jeg har samtidig forsøgt at gøre fortællingerne gennemskuelige ved at bruge mange citater. Dette velvidende at historien er min konstruktion. Jeg vil som afslutning på den narrative analysedel forsøge at sammenholde forskelle og ligheder mellem de fire narrativer i en afsluttende opsamling. Med håb om at kunne opnå en dybere forståelse for de gjorte fund, vil relevant teori fra afsnit 1.5 blive inddraget i den afsluttende opsamling.

Søren

Søren er i 40'erne og sidder inde for mord. Han har siddet inde i næsten 10 år og er på interviewtidspunktet lige blevet løsladt, men har fået lov at blive boende nogle måneder på Skejby Pension. Han er uddannet automekaniker, har en halv pædagoguddannelse og har tidligere arbejdet som ufaglært pædagog. Søren er tilknyttet Horsens Kommune og har på interviewtidspunktet været tilknyttet PHI i ca. et år som afsoner. Jeg møder Søren på Skejby Pension, hvor han viser mig rundt inden selve interviewet.

⁴⁹ Se bilag 1-4

3.1.1.1 Scenen bliver sat

Søren er meget snakkesalig og imødekommende. Da jeg indledningsvist spørger ham om han vil give en kort beskrivelse af sit afsoningsforløb, snakker han i næsten 20 minutter. Mit spørgsmål, var egentlig mest tænkt som en måde at få ham til at tale sig varm, men da han først er kommet i gang, bliver der åbnet op for en længere historie om de forskellige institutioner, de ansatte, de indsatte og det han kalder 'systemet'. Det er tydeligt, at Søren kender sin historie og har fortalt den før. 'Systemet' repræsenterer i Sørens fortælling 'det onde', mens PHI er den 'hjælper' der kommer ham til undsætning i 'kampen mod systemet'.

Om systemet siger Søren:

jeg har haft en del bøvl med systemet (bilag 1: side 1: linje 35)

jeg føler ofte at jeg har oplevet fængselssystemet som et lille kongedømme der lukker sig om sig selv og er sig selv nok. Og det er svært at leve i, når man er vant til at hjælpe og kæmpe for sin ret, det skal man ikke gøre der, fordi det giver øretæver i den sidste ende, fra systemet af (1:1:31)

Der sker flere ting i dette citat som er interessant. For det første giver Søren en beskrivelse af, hvordan han har haft bøvl med 'systemet', som han oplever som et "lille kongedømme", der "lukker sig om sig selv og er sig selv nok". I et narrativt perspektiv er 'kongedømme' et interessant ordvalg. Både fordi et 'kongedømme' er en politisk styreform, hvor myndigheden til at træffe beslutninger er henlagt til én person, kongen, og derfor stiller borgerne i en afmagtsposition, men også fordi han vælger (bevidst eller ubevidst) at anvende ordet "kongedømme" fremfor det mere tidssvarende (og affortryllede) "monarki" eller "diktatur". I mine ører hører "kongedømme" til eventyrenes verden og giver associationer til farefulde rejser med drager, prinsesser og helte. 'Helten' er i ovenstående citat Søren selv, som gemt bag et generaliserende "man", beskrives som en person der "er vant til at hjælpe og kæmpe for sin ret", men som borger i dette "kongedømme" oplever at blive straffet for sin retskaffenhed.

Kampen mod systemet/kongedømmet og beskrivelsen af sig selv som retfærdig, vender Søren tilbage til flere gange i løbet af interviewet. I forlængelse af ovenstående citat siger han:

Og min retfærdighedssans har jo gjort, at jeg altid har sloges for alt og alle, så jeg har haft en svær afsoning på den måde (1:1:28)

Sørens retfærdighedssans har givet ham problemer, fordi den har tvunget ham til at kæmpe for sig selv og andre imod systemet/kongedømmet, hvilket har vanskeliggjort hans afsoningsforløb. Han

beskriver en konkret situation, hvor han lige er blevet flyttet til Nr. Snede Fængsel og er blevet givet udgangstilladelse til at besøge sine søstre. Søren fortæller, at han først er blevet givet udgangstilladelse til at besøge sin ene søster, men at 'de' (systemet), dagen inden han skal på udgang, finder ud af, at det kun er hans ene søster, der er godkendt, og at den søster han skulle besøge alligevel ikke er godkendt. Det er oplagt, at Søren i dette tilfælde bliver frustreret over ikke at kunne besøge sin søster som forventet, men hvis man kigger på, hvordan han beskriver situationen, så er det faktisk i første omgang selve fejlen (*"hvordan kan du give mig udgangspapirer og sige jeg skal afsted og så komme to timer senere og så opdage at hun ikke er godkendt?"* (1:2:26)), der frustrerer ham og ikke det, at han ikke kan komme på udgang til sin søster. Søren kan nemlig godt komme på udgang, hvis han vil, og det ved han godt: *"jeg kunne jo bare sige at jeg gik til min anden søster, så var det okay at jeg tog ud til hende der ikke var godkendt"* (1:2:26). Sørens primære frustration vedrører i den konkrete situation systemets absurditet. Absurditeten opstår i det modsætningsforhold, at Søren ikke kan blive givet tilladelse til at besøge sin ene søster, men åbenlyst (med systemets vidende) kan gøre det alligevel, dog på den betingelse at han lyver overfor systemet og siger at han ikke gør det. Hele historien ender med at Søren ikke kommer på orlov, for som han siger: *"systemet skal ikke fortælle mig at jeg skal lyve"* (1:2:28). Søren fremstiller i fortællingen sin frustration over systemets fejlbarlighed og absurditet, og får manifesteret billedet af sig selv, som den retskafne, men afmægtige helt, der nægter at gøre sig selv til løgner overfor systemet.

Sørens afmagt og systemets fejlbarlighed og absurditet går igen i flere af hans historier, og han bruger selv ordet *"absurd"* (1:3:5) til at beskrive nogle af de krav systemet stiller. Hans oplevelse af absurditet opstår, når der ikke kan dispenseres fra regler som åbenlyst og uden konsekvenser kan blive omgået.

Søren fortæller at han har haft problemer med hjertet (blodpropper, hjertestop og hjerteflimmer) og derfor tager hjertemedicin. Han fortæller om en episode, hvor han oplevede at lægen ikke ville give ham hans medicin (1:2:31). I fortællingen kommer Sørens erfaring af sin egen afmagt og systemets fejlbarlighed endnu engang til udtryk, men historien er samtidig det nærmeste Søren kommer på en konkretisering af, hvad han forstår ved systemet. Som situationen bliver beskrevet, er det ikke lægen som nægter Søren hans medicin og som han føler sig afmægtig overfor, det er heller ikke fængselsbetjentene ('de'), men journalen (*"det kunne godt være jeg stod og råbte om at jeg skulle have medicin, men det var de sådan set ligeglade med, for der stod ikke i journalen at jeg skulle*

have det" (1:2:31)). Som Søren beskriver situationen, repræsenterer journalen systemet og overfor den, er både han, lægen og fængselsbetjentene afmægtige.

At Søren ikke opfatter de ansatte i Kriminalforsorgen som 'systemet', men at de ligesom Søren er underlagt 'systemet' kommer til udtryk i flere af de ovenstående citater og er netop det der gør Sørens oplevelse af mødet med systemet absurd. På den ene side skal de ansatte håndhæve de regler som gælder inden for systemet, på den anden side gør de ansatte ikke noget, hvis han kan finde en måde at omgå reglerne (fx besøge sin ikke-godkendte søster). Alligevel er skellet mellem 'system' og ansat ikke helt så klart draget, når Søren senere udtaler:

Jeg har mødt rigtig mange gode betjente og har haft nogle rigtig gode kontaktpersoner i systemet også, men når alt kommer til alt, så er de systemet (1:5:4)

De ansatte er systemet, men er også i det. "Systemet" er i Sørens beskrivelse et lukket hele, "et lille kongedømme der lukker sig om sig selv og er sig selv nok". Det afgørende for Søren er oplevelsen af magtesløshed overfor systemet, som de 'gode betjente' og de 'gode kontaktpersoner' i sidste ende ikke kan hjælpe ham af med.

3.1.1.2 En fremmed kommer på besøg

Efter knap 20 minutter, hvor Søren har snakket næsten uden pause, kun afbrudt af korte opklarende eller handlingsfremskyndende 'og hvor henne var det?' og 'og hvor kommer du så hen?', får jeg mulighed for at spørge ind til PHIs entre i hans afsoningsforløb:

Jeg var meget skeptisk, det var jeg. Men hun beviste jo så lynhurtigt, at hun var én af dem jeg kunne stole på (...) altså jeg har haft en rigtig god oplevelse af at Ayile har, hvad skal man sige, hjulpet mig med at kæmpe min kamp, for det er lidt det jeg føler hun har. På den måde er hun ikke en del af kriminalforsorgen kan man sige, og det er rart at have en medspiller som ikke er en del af systemet (1:4:23)

Ved det første møde med PHI er Søren skeptisk, men han oplever at inklusionskonsulenten er én, af dem han kan stole på, fordi hun kommer udefra. Hun er "en medspiller som ikke er en del af systemet" og vil hjælpe ham med at kæmpe sin kamp. Da han oplever, at han kan have tillid til projektet, giver det ham fornyet håb:

På det tidspunkt havde jeg ingen forventninger (1:6:10) (...) [men] da jeg oplevede at jeg faktisk kunne stole på Håndholdt, så gav det faktisk lidt håb i mit liv, fordi i starten der så jeg lidt Håndholdt bare som endnu et tiltag af et eller andet, ik' ogs', af nogen der bare skulle have løn (1:10:12)

Søren har ingen forventninger til PHI, fordi han tidligere har oplevet, at der er kommet nogen for at hjælpe, men at de har interesseret sig mere *”for at hæve deres løn”* end for at hjælpe, og at de som repræsentanter for systemet, ikke har opfattet ham som et menneske, men som et *”sagsnummer”* (1:6:10). Inklusionskonsulenten kommer derimod udefra, og det tidspunkt, hvor Søren slipper sin skepsis og begynder at få forventninger til projektet, er da han oplever ikke bare at være et sagsnummer, men *”et menneske”* (1:6:10) for inklusionskonsulenten.

Sørens beskriver, som nævnt, en oplevelse af systemet som et lille, lukket kongedømme, hvor de som skulle hjælpe ham enten ikke *kan* (de er *i* systemet, og er ligeså afmægtige overfor det som Søren) eller ikke *vil* (de *er* systemet). Inklusionskonsulenten kommer derimod udefra, som en gæst i kongedømmet, for hvem der gælder andre regler. Inklusionskonsulenten er ikke en del af systemet, men er *i* det, uden dog at være underlagt de samme regler, som de ansatte i Kriminalforsorgen.

Da jeg spørger, hvad det er, som inklusionskonsulenten gør, som er anderledes, svarer han prompte: *”Hun tilgår dig som menneske”* (1:5:8). Han uddyber: *”[hun] kommer ind og møder mig i øjenhøjde og faktisk lytter til hvad jeg siger”* (1:5:13). Men bemærker hurtigt herefter: *”Det tror jeg også de andre har gjort, men det virker bare på en anden måde, når hun ikke har uniform på”* (1:5:14). I Sørens beskrivelse er det afgørende at inklusionskonsulenten *”kommer udefra”* (1:5:15) og er *”én, man ligesom føler ’det her, det er én der kæmper også på min side’”* (1:5:18).

Hvis vi griber tilbage til det overordnede narrativ i Sørens historie ser vi, hvordan Søren beskriver sin afsoning som en *kamp* mellem ham selv (den retfærdige, men afmægtige helt, der *”altid har sloges for alt og alle”*(1:1:28)) og systemet (*”[d]et lille kongedømme, der lukker sig om sig selv og er sig selv nok”* (1:1:32)). Undervejs møder Søren *”gode betjente”* og *”gode kontaktpersoner”*, såvel som dårlige (onde) betjente og kontaktpersoner. Fælles for alle disse potentielle *hjælpere* er, at de i sidste ende enten *er* systemet eller er underlagt systemets regler, og derfor aldrig rigtig kan give Søren den hjælp han efterspørger, fordi *”i sidste ende er det uniformen der bestemmer”* (1:5:10).

En dag, hvor håbet har forladt ham (*”Men mit håb(...) var her ikke”* (1:10:11)) dukker der alligevel en udefrakommende – inklusionskonsulenten – op som tilbyder at hjælpe ham. Han er skeptisk og har ingen forventninger, men finder hurtigt ud af, at denne udefrakommende *hjælper* er *”en medspiller som ikke er en del af systemet”* (1:5:3) og faktisk er i stand til at hjælpe ham (*”Ayile har (...) hjulpet mig med at kæmpe min kamp”* (1:5:2)), og han får håbet igen (*”da jeg oplevede at jeg faktisk kunne stole på Håndholdt, så gav det faktisk lidt håb i mit liv”* (1:10:13)).

Michael

Michael er omkring 40 år. Han blev løsladt i august 2017 – to måneder før tid for at kunne starte i det arbejde PHI havde skaffet ham som skraldemand – efter at have afsonet 2,5 år. Han har været tilknyttet PHI siden februar 2017 og er tilknyttet Horsens Kommune. 14 dage inden interviewtidspunktet er han imidlertid blevet idømt en straksdom på 5 måneder for indbrud og har mistet sit job som skraldemand. Han er kommet ind på maleruddannelsen og afventer svar på ansøgning om fodlænke. PHI er ved at skaffe ham en læreplads gennem High:five. Jeg møder Michael på Jobcenteret i Horsens, hvor vi låner et kontor. Han har sin kæreste med til interviewet.

3.1.1.3 ”Spil for galleriet”

Narrativet i Michaels historie er lang fra ligeså klart som det narrativ, der kommer til udtryk i interviewet med Søren. Narrativet i Michaels historie drejer sig om et behov for anerkendelse og tillid, om at have ændret sig, men miste modet i kampen mod et mistroisk system, og om at genvinde det i mødet med PHI.

I Michaels historie optræder ’systemet’ som abstrakt figur, men i langt mindre grad end i interviewet med Søren. ’Systemet’ er i interviewet med Michael som regel repræsenteret af konkrete personer, som i nedenstående citat, hvor han fortæller om sine tidligere erfaringer med at deltage i Projekt God Løsladelse:

Og socialrådgiverne de blev sure på mig og ville ikke hjælpe mig og sådan noget, fordi at jeg gjorde opmærksom på et stykke arbejde de skal lave, men simpelthen nægter at lave. Så det der med at kæmpe mod systemet, det har jeg gjort rigeligt af... i forhold til den her afsoning, hvor jeg simpelthen bare har, ja, bare prøvet mest bare at passe mig selv og lade være med at tage alle andres kampe (bilag 2: side 3: linje 10)

Michael er genganger i fængslet og har i forbindelse med en tidligere afsoning været i kontakt med Projekt God Løsladelse. Ovenstående citat handler om Kriminalforsorgens socialrådgiveres reaktion, når han gjorde dem opmærksom på de rettigheder, han gennem Projekt God Løsladelse mente at have krav på angående deres samarbejde og kommunikation med kommunen. I citatet beskriver Michael sine erfaringer fra tidligere afsoninger som en ’kamp mod systemet’, men en kamp som han er færdig med at kæmpe, for han har ændret sig:

jeg havde lavet mine papirer om på halvanden måned. Min RNR-scanning (RNR-screening, red.) havde jeg halveret på et år, altså det havde de aldrig set noget lignende, men igen jeg havde også besluttet mig (2:2:5)

Michael er ikke eventyrets retfærdige helt. Han ved godt, at han er dårlig til at kommunikere, ikke altid holder sig på den rigtige side af loven og kan være opfarende, når han møder modstand, men som det fremgår af citatet, har han ændret sig. Han har truffet en beslutning om at leve en kriminalitetsfri tilværelse, og har på den baggrund halveret sin RNR-screening. Men han oplever, at systemet, som kender ham fra tidligere, ikke tror på, at han har ændret sig:

De troede bare det var spil for galleriet (2:2:4) (...) fordi de kender mig fra tidligere afsoninger og så tænkte de 'jamen, det er bare noget pis han prøver på at bilde os ind' (2:1:29)

Michael beskriver en oplevelse af at systemet ('de') ikke tror på at han har ændret sig, men møder ham med "*mistro og modstand*" (2:2:4), hvorfor han under den seneste afsoning har prøvet '*mest bare at passe sig selv*'. Dette ændrer sig først, da han får kontakt til PHI.

3.1.1.4 Mødet med PHI

På grund af sine erfaringer med at skulle "*kæmpe mod systemet*" (2:3:12) fra tidligere afsoninger, og på baggrund af tidligere erfaringer med Projekt God Løsladelse, har Michael ikke de store forventninger forud for deltagelse i PHI:

Altså første gang (...) der havde jeg ikke rigtig nogen forventninger, fordi jeg havde prøvet med Projekt God Løsladelse (2:2:30)

Men Michael opdager hurtigt, at PHI er noget andet end Projekt God Løsladelse:

A: Hvad er det der anderledes i forhold til God Løsladelse?

M: Jamen, det bliver praktiseret. Det gjorde God Løsladelse ikke (2:3:7)

Det Michael mener med, at PHI i modsætning til Projekt God Løsladelse bliver praktiseret er, at der i PHI er en person (inklusionskonsulenten) der kommer "*direkte ud fra kommunerne ind i fængslerne*" (2:13:38), hvor Projekt God Løsladelse "*der er det jo bare kommunikationen mellem kommunen og fængslet*" (2:13:38). Michael beskriver altså, ligesom Søren, relationen til inklusionskonsulenten som afgørende for hans oplevelse af PHI, hvilket vi vender tilbage til i den tematiske analyse i afsnit 3.2.

Det afgørende tidspunkt for Michael, er da han på et tidspunkt ringer til inklusionskonsulenten, fordi "*den var ved at brænde sammen på [ham]*" (2:6:17), og hvor han oplever at inklusionskonsulenten efter at have snakket med ham, sætter sig ind i bilen og kører fra Horsens til Kragshovede for at tale med ham personligt. For som han siger, er det "*også meget rart at vide at*

folk bekymrer sig” (2:6:17). Det der gør forskellen for Michael, er oplevelsen af at projektet tager sig tid til ham og bekymrer sig om ham. Michael beskriver også oplevelsen af medindflydelse på de konkrete indsatser der bliver gjort for ham, som afgørende for hans positive indstilling overfor PHI (2:9:30), og at denne oplevelse af tillid og medindflydelse forplanter sig ud i resten af systemet, når han fortæller, at han er tilknyttet PHI:

da Håndholdt kom indover, der var det ligesom, der åbnede det nogle flere døre og jeg fik lidt længere snor, end jeg ville gøre normalt (2:10:16)

Han fortæller en historie, hvor vagternes familier kommer på besøg på det fængsel, hvor han sidder. Efter at alle de indsatte er blevet lukket inde, bliver Michael og en anden indsat lukket ud igen for at byde gæsterne velkommen og vise dem rundt: *”det ville de aldrig have gjort før i tiden”* (2:10:20). Den tillid som fængslet viser ham, og den anerkendelse af at han gerne vil ændre sig (*”’prøv og hør her, du vil gerne videre Michael, og det kan vi se på dine papirer’”* (2:10:21)) tilskriver Michael samarbejdet med PHI.

Den øgede tillid fra PHI og systemet har givet Michael *”mod”* (2:1:5) og *”lysten til at kæmpe videre”* (2:5:5) for sit ønske om en kriminalitetsfri tilværelse, fordi når inklusionskonsulenten yder noget, *”så må man også vise det samme tilbage”* (2:5:5).

I Michaels fortælling er der sket en forandring i hans liv, som har gjort at han nu er klar til at komme ud af kriminaliteten. Denne bevægelse ud af kriminaliteten bliver beskrevet som en kamp. En kamp som han har brug for støtte til at vinde. Men da han gennem hele sit liv har været en fast genganger i Kriminalforsorgen (*”Nu er jeg rimelig meget en genganger inde i fængslet”* (2:3:3)), bliver han mødt med skepsis og mistro fra de ansatte i systemet, som tror at det bare er *”spil for galleriet”* (2:10:25). Den manglende tillid tager modet fra ham, og han har opgivet sin kamp for at finde støtte i systemet til en kriminalitetsfri tilværelse, da PHI tager kontakt til ham. Først har han på baggrund af sine erfaringer med systemet ikke de store forventninger, men han oplever at inklusionskonsulenten bekymrer sig om ham, viser ham tillid og tror på ham, og denne opbakning giver ham *”lysten til at kæmpe videre”* (2:5:8) tilbage.

Nuur

Nuur er omkring 20 år. Han kom til Danmark som 9årig og bor i Holbæk Kommune. Han sidder i varetægt, da jeg møder ham. Han havde fået en dom på 13 måneder (så vidt han kan huske), var blevet prøveløsladt, gik i byen og kom op at slås på en bodega, hvorefter han blev anholdt og sat i varetægt. Nuur er tilknyttet Holbæk Kommune og har på interviewtidspunktet været tilknyttet PHI i

lidt under et år som afsoner, prøveløsladt og nu som varetægtsfængslet. Han har en betinget udvisningsdom på to år og er meget motiveret til at komme ud af kriminalitet. Jeg møder Nuur i en besøgs celle i Køge Arrest. Han er lidt reserveret til en start, men åbner hurtigt op.

3.1.1.5 Kampen med sig selv

Da jeg spørger ind til Nuurs afsoningsforløb, fortæller han, at han i første omgang blev dømt for noget han ikke havde gjort:

jeg vidste noget om de der ting der, jeg blev anholdt for, men i realiteten var det ikke engang mig (bilag 3: side 1: linje 5) (...) men du ved, vi har en regel fra gaden, der hedder du skal ikke stikke (3:1:9)

Nuur vidste noget, men han var ikke den skyldige. Han tager straffen under henvisning til *"en regel fra gaden"* om at man ikke må stikke. Nuur får i disse indledende sætninger præsenteret sig selv som en person med *'street cred'* (troværdighed) og får samtidig præsenteret sin oplevelse af systemet som grundlæggende uretfærdigt. Nuur vil gerne ud af kriminaliteten (*"der er mange grunde til at jeg ikke gider det her liv mere som jeg har levet før"* (3:5:4)), men hans syn på systemet som uretfærdigt og tidligere erfaringer med forskellige projekter, der siger de vil hjælpe, men viser sig at være *"folk der bare tomsnakker, der bare nasser pengene fra kommunen og ikke gør en skid"* (3:8:18), har gjort at han ikke længere har tillid til projekter som PHI. Nuur er altså ikke videre positivt stemt overfor hverken Kriminalforsorgen, Holbæk Kommune (*"jeg har ikke tillid til kommunen (3:9:22) (...) Holbæk Kommune er den værste kommune, forstå mig ret, ik"* (3:2:20)) eller de projekter som han tidligere har været tilknyttet. Alligevel er det ikke systemet han kæmper imod. Det er heller ikke *'brødrene i kvarteret'* (3:2:6), der holder ham fast i kriminaliteten. Den *'krig'* (3:2:7), som Nuur skal udkæmpe, er mod ham selv:

"jeg kender en ny personlighed inde i mig selv, du ved, som skubber mig længere og længere væk fra det der hjernedøde, som er normalt for mig, ik" (3:7:6)

Nuur vil ud af kriminaliteten, hvilket han vender tilbage til igen og igen, både for sin egen skyld, men også for sin familie. Alle Nuurs brødre har arbejde, hans forældre forsørger sig selv, og han vil gerne vise sin far *"nogle positive sider (...) inden han (...) forsvinder"* (3:5:3), men kampen for *'den nye personlighed'* er vanskelig.

3.1.1.6 Refrain

Tidligt i løbet af interviewet fortæller Nuur en historie, som han bliver ved med at vende tilbage til igennem resten af interviewet. Historien handler om, hvorfor han er blevet varetægtsfængslet igen.

Han fortæller, at han blev prøveløsladt og aftenen inden han skulle starte på maleruddannelsen tager han i byen med nogle venner. Han drikker sig fuld og da han skal hjem til Holbæk, kommer han til at tage et tog der ikke kører længere end Roskilde. I Roskilde står han af toget og mens han venter på det næste tog, sætter han sig ind på et værtshus i Roskilde og drikker en øl. Her kommer han op at slås med nogle *"bodegamennesker"* (3:5:42) som ringer efter politiet og han ender med at blive anholdt.

Nuur mener ikke, at det var ham der startede slagsmålet, han forsvarede sig bare (*"jeg kunne sagtens acceptere det, hvis det var mig der havde startet den, men jeg startede ikke noget op"* (3:4:25)) og når han efterfølgende i løbet af interviewet vender tilbage til historien, er det skiftevis for at påtage sig det fulde ansvar (*"jeg er fucking ærgerlig og jeg giver mig selv skylden"* (3:8:11)) og skiftevis for at bebrejde dommeren ikke at have taget ordentligt hensyn til situationen:

jeg burde have fået den der chance af dommeren (3:6:2) (...) enhver ved at bodegamennesker, det er folk der rotter sig sammen (3:5:42)

Nuur er frustreret over at være blevet varetægtsfængslet med den begrundelse at han ikke skal *"påvirke vidner"* (3:6:8), og han oplever at dommeren ikke har taget højde for, at han netop dagen efter skulle påbegynde uddannelse. Konsekvensen er at han mister tilliden til systemet (*"det gjorde mig irriteret og jeg tænkte fuck systemet"* (3:5:30)) og modet til at kæmpe videre med sig selv (*"du ved, så bliver jeg sådan der lidt ligeglad igen og starter på det samme, det jeg var i gang med"* (3:5:27)).

Refrainet i Nuurs fortælling tjener to formål. For det første at vise at systemet er uretfærdigt og ikke er til at stole på. For det andet at kampen mod sig selv, er en vanskelig kamp (*"altså det er ikke min hensigt at gøre det... ja, shit happens, og det sker for mig i hvert fald"* (3:8:11)), og at han behøver hjælp til at vinde den. Som han beskriver det, kan han altså ikke finde støtte hos de ansatte i Kriminalforsorgen eller Holbæk Kommune, som han ikke har tillid til, og dette åbner, som i Sørensen og Michaels fortællinger, en plads for PHI som hjælper.

Martin

Martin er i start 20'erne. Han mener selv at han har ADHD, men er aldrig blevet udredt. Han har siddet inde i 1 år og 5 måneder. Han sidder på Brøndbyhus Pension, da jeg møder ham, og hvor han mener at han har været 3-6 måneder. Han har været tilknyttet PHI i 8 måneder og er tilknyttet Holbæk Kommune. Han har en voldssag kørende men ved på interviewtidspunktet ikke, om han er sigtet. Martin er ikke meget snakkesalig og svarer modvilligt og kontrært på mine spørgsmål.

Martin fortæller i modsætning til de tre andre informanter ikke lange historier, men svarer på mine spørgsmål med halve, let trodsige sætninger og modsiger ofte sig selv. Efter interviewet går det op for mig, at Martin kun har snakket om sig selv, og min primære kilde til hans oplevelse af PHI er hans selvbeskrivelse og hans manglende lyst til at besvare mine spørgsmål.

3.1.1.7 ”Bare generelt pissekriminelt”

Martin er en af dem, som Michael og Søren omtaler, der tager del i projektet fordi det ser godt ud i papirerne, og det lægger han ikke skjul på, da jeg spørger ham, hvorfor han har sagt ja til at være med:

Det så pænt ud på mine papirer. Det er faktisk meget ærligt (bilag 4: side 2: linje 1)

Martin mener, at projektdeltagelsen kan hjælpe ham til en lettere afsoning og til hurtigere at komme ud af fængslet. Da jeg spørger ham, om de indsatser der er blevet gjort for ham i forbindelse med hans afsoning, misforstår han (bevidst) og svarer at han har fået en masse ud af at være i fængsel:

Jeg har lært en masse nye, kriminelle ting. Jeg har sgu da været på kriminalhøjskole (4:8:31)

Martin omtaler fængslet som ’kriminalhøjskole’, og beskriver sig selv som pro-kriminelt, en etikette som Kriminalforsorgen har givet ham, men som han har taget til sig og definerer sig selv ud fra:

jeg har pro-kriminelt tankegang, det er noget de mener oppe på toppen, og pro-kriminelt adfærd, faktisk bare generelt pissekriminelt (4:13:3)

Identiteten som pro-kriminelt kommer til udtryk i flere af hans let ironiske besvarelser af mine spørgsmål. Han fortæller bl.a. at han er blevet tildelt en mentor, som han sagde ja til fordi han gerne ville løslades og det ville se godt ud i hans papirer. Da snakken falder på uddannelse, fortæller han at han går på grunduddannelsen til anlægsstruktør, fordi ”det ser jo heller ikke særlig kriminelt ud (4:13:6) (...) så ligner jeg bare sådan helt et ganske almindeligt fuck-hoved, der tjener sine penge helt lovligt” (4:13:10). For Martin er kriminalitet noget man gør af nød, fordi man mangler penge, og ”ikke fordi du synes det er sjovt” (4:15:9). Jeg spørger ham, om han så kommer til at stoppe med at lave kriminalitet, når han begynder at få SU og lærlingeløn, hvortil han svarer:

nej, hurtige penge det er ikke en engangsforestilling, det er en livsholdning (4:15:18) (...) hvis du kan lave 10 lapper om ugen, hvorfor så ikke lave 10 lapper om ugen? (4:15:25)

Jeg spørger ham om han gerne vil ud af kriminaliteten, og efter lang tids tavshed spørger jeg ham, om det er et dumt spørgsmål at stille:

Det ved jeg da ikke om det er, det bestemmer du sgu da selv. Det er jo fint nok. Det ved jeg ikke, jeg kan ikke finde ud af, hvad jeg vil eller hvad jeg ikke vil (4:8:23) (...) hvis jeg alligevel får en dom inden jeg er færdig med at afsoner den første dom, hvorfor fuck skulle jeg så være lovlig? (4:8:26)

Dette er første og sidste gang i interviewet at Martin åbner op for muligheden for et liv uden kriminalitet. Hele vejen igennem interviewet giver Martin udtryk for gerne at ville ud af fængslet, men ikke at ville ud af kriminaliteten. Som de andre informanter er Martin negativt stemt overfor både Kriminalforsorgen og Kommunen, men han er den eneste af informanterne, der ikke konstruerer et narrativ, hvor han selv indtager rollen som den forurettede. Dette hænger muligvis sammen med hans selvidentifikation som pro-kriminel. De tre andre informanter konstruerer et narrativ, hvor de selv indtager rollen som 'den gode'. I denne rolle kan de ikke stille sig i opposition til systemet, hvis anerkendelse 'den gode' søger. Når de så oplever ikke at få systemets anerkendelse, bliver de nødt til at indtage rollen som den forurettede. Det er i denne rolle som forurettet, at de tre andre informanter stiller sig åbne overfor at modtage hjælp fra PHI. Som pro-kriminel har Martin ikke brug for systemets anerkendelse og kan frit stille sig i opposition til det. Det eneste sted Martin giver udtryk for en følelse af uretfærdighed er i ovenstående citat, hvor beslutningen om at leve et fremtidigt liv uden kriminalitet afhænger af systemets anerkendelse, for hvorfor skulle han være lovlig, hvis systemet dømmer ham som kriminel?

Opsamling

Ovenfor er de fire informanter og deres narrativer blevet præsenteret. I det følgende vil jeg forsøge at samle trådende ved at kigge på forskelle og ligheder de fire narrativer imellem, og analysens fund vil blive diskuteret under inddragelse af relevant teori (se afsnit 1.5).

De narrativer som træder frem i analysen af de fire projektdeltageres præsentation af deres afsoningsforløb, deres motivation for at deltage i PHI og deres forventninger til projektet har nogle klare ligheder. Dette gælder i det mindste for tre af de fire narrativer. I disse tre narrativer udfylder PHI en helt bestemt rolle som det man kunne kalde en *hjælper* i *kampen* mod *systemet*. Det fjerde narrativ (Martins) skiller sig ud og vil blive kommenteret separat og i kontrast til de tre andre.

3.1.1.8 *Protagonistens kamp mod systemet*

Det overordnede narrativ i Søren's, Michaels og Nuurs fortælling er det samme: protagonistens kamp mod systemet. Denne *kamp* eller *krig* (som Nuur kalder den) bliver beskrevet forskelligt i de tre narrativer, men overordnet er det en kamp om retfærdighed. Det er oplevelsen af at blive

behandlet uretfærdigt, som får dem til at kæmpe imod, men hos Michael og i særlig høj grad hos Søren, er det også retfærdigheden som abstrakt begreb, der bliver kæmpet for. De beskriver begge, hvordan de henholdsvis har ”sloges for alt og alle” (1:1:28) og taget ”alle andres kampe” (2:3:10). Det er altså Retfærdigheden med stor ’R’ som Michael og Søren har kæmpet for, mens Nuurs kamp mest angår hans egen følelse af ikke at blive behandlet retfærdigt. Det er interessant, hvordan alle tre informanter omtaler deres (passive) afsoning som en (aktiv) kamp/krig. I et narrativt perspektiv kan dette forstås som muliggørelsen af en fortælling om et aktivt subjekt, der kan handle autonomt og fungere som hovedperson i sin egen fortælling. Forståelsen af at projektdeltagerne bevidst eller ubevidst fremstiller sig selv på denne måde, stemmer godt overens med McAdams (1993: 11) forståelse af narrativer som konstruktionen af *en personlig myte*, som vi bevidst og ubevidst kan påvirke. Når oplevelse og narrativ samtidig antages at være gensidigt konstituerende (Presser & Sandberg 2015: 4), er denne bevidste eller ubevidste konstruktion af et aktivt handlende subjekt endvidere af betydning for vedkommendes handlemuligheder, herunder muligheden for bevidst forandring.

Informanternes (passive) afsoning omskabes altså i deres fortælling til en (aktiv) kamp for retfærdigheden. Denne kamp kan ikke udkæmpes af en uretfærdig eller utroværdig person, og alle tre informanterne fortæller historier, som på forskellig vis beskriver dem som troværdige eller retfærdige. I interviewet med Nuur kommer dette til udtryk i fortællingen om, at han i første omgang blev dømt for noget, som han ikke havde gjort (han var i virkeligheden retfærdig), men at han med henvisning til ”en regel fra gaden” ikke fortæller politiet, hvem der har gjort det (han er troværdig), og derfor må tage straffen. Søren er mere eksplicit i sin selvbeskrivelse og fortæller, hvordan hans ”retfærdighedssans” (1:1:28) har fået ham til at slås for alt og alle, men han beskriver også mere indirekte i sin fortælling om udgangstilladelse til sine søstre, at han har gennemskuet hvordan han kan snyde systemet, men at han ikke gør det – han er troværdig. Michael er på samme måde som Søren eksplicit i sin selvbeskrivelse, når han fortæller at han tidligere har fået problemer med Kriminalforsorgens socialrådgivere for at påpege ”et stykke arbejde de skal lave, men simpelthen nægter at lave” (2:3:10) – han er retfærdig i modsætning systemet. Både Michael og Søren fortæller om andre indsatte der kun siger ja til projekter og tilbud, fordi det ser godt ud i deres papirer (1:1:23 og 2:5:35), og ikke fordi de er oprigtigt interesserede (de er utroværdige). I kontrasteringen til disse andre indsatte, får de fremstillet sig selv som troværdige. Som Ugelvik (Ugelvik 2015: 25) skriver, gør fængslets rammer konstant de indsatte opmærksomme på, at de tilhører en gruppe af umoralske personer som ikke er til at stole på. Dette opleves af mange

afsonere som en af ”the pains of imprisonment” (Sykes 1958 i Ugelvik 2015: 25).

Projektdeltagernes selvfremsstilling som retfærdige og troværdige, og beskrivelsen af ’de andre’ som utroværdige, kan ses som et forsøg på at imødegå denne ’lidelse’. Den positive selvfremsstilling kan i denne optik ses som et eksempel på Foucaults begreb ’the techniques of the self’ (Ugelvik 2015: 27) og den negative beskrivelse af ’de andre’ som konstitutionen af en out-group (’the constitutive outside’) (Ugelvik 2015: 27).

I modsætning til den troværdige og retfærdige protagonist står systemet som heltens antagonist, og de tre informanter beskriver alle, hvordan de på forskellig vis er blevet behandlet uretfærdigt af systemet. Disse historier bliver i interviewene med Michael og Søren underbygget af en anden slags historier. Både Michael og Søren fortæller historier der fremhæver hullerne i systemet. I disse historier bliver deres egen troværdighed fremhævet (’vi har fundet hullerne, men vi udnytter dem ikke’), men det bliver også pointeret at systemet ikke er ufejlbarligt, hvorved der åbnes en mulighed for at systemet ikke har ’ret’. Disse historier om systemets fejlbarlighed underbygger således informanternes oplevelse af et uretfærdigt system.

Alle tre informanter beskriver, hvordan de på en eller anden måde har givet op overfor systemet. Søren fortæller at han har mistet sit håb (1:10:11), Michael fortæller at han under den seneste afsoning har prøvet mest bare at passe sig selv (2:3:13), mens Nuur fortæller at dommerens manglende hensyn til, at han netop skulle til at starte uddannelse, har fået ham til at falde tilbage til sin pro-kriminelle tankegang (3:5:7)). Det skal nævnes at kampen i Nuurs fortælling skiller sig lidt ud fra de to andres. Nuur kæmper ikke kun mod systemet, men også mod sig selv. I hans fortælling skildres systemet således både som modstanderen, men også som en potentiel hjælper i kampen med at overvinde sig selv. Dette kommer fx til udtryk, når han siger: ”*jeg burde have fået den der chance af dommeren*” (3:6:2). Troen på systemet som potentiel hjælper har Nuur dog mistet.

Ud fra antagelsen om at erfaringer og narrativer er gensidigt konstituerende (Presser & Sandberg 2015: 4), kan det overordnede narrativ i alle tre interview give en forståelse af projektdeltagerens motivation og forventninger til PHI som den aktør, der i fortællingen skal hjælpe den retfærdige protagonist med at genfinde sit håb i kampen mod antagonisten og i kampen for at komme til at leve en kriminalitetsfri tilværelse. Alle tre narrativer er som beskrevet også sammenhængende og pro-sociale (Maruna 2001: 85), hvilket Maruna beskriver som nødvendigt for muligheden for forandring, og efterlader en åben plads i narrativet, som PHI kan udfylde (se afsnit 1.5). Denne plads er ’hjælperens’, og i opfattelsen af PHI som ’hjælper’ kan antagonisten, trods skepsis og små

forventninger, åbne sig op overfor projektet, som af projektdeltageren hverken opfattes som en del af 'systemet' eller som et (i Sørens og Michaels tilfælde) almindelig *re*-socialiserende projekt, hvor en 'defekt' (misbrug, dårlig uddannelse, manglende selvbeherskelse el. lign.) hos projektdeltageren skal udbedres, men som en "*støtte*" (3:11:11) og en "*medspiller*" (1:4:23) i kampen *mod* systemet.

Narrativet i Martins fortælling skiller sig ud fra de tre andres på flere punkter, men der er også enkelte lighedstræk. De primære aktører er som i de andre narrativer 'systemet', Martin og PHI. 'Systemet' indtager som i de tre andre narrativer rollen som antagonist, men bliver i Martins narrativ ikke fremhævet som uretfærdigt. Dette hænger måske sammen med Martins (selv)identificering som pro-kriminel. Martin er den eneste af de fire informanter, der ikke fremstiller sig selv som retfærdig og troværdig. Som pro-kriminel og som fortællingens protagonist står Martin i naturlig opposition til det retfærdige system, og han behøver – i modsætning til de tre andre – ikke at redefinere systemet som uretfærdigt, for at få narrativet til at hænge sammen. Martin er også den eneste af de fire informanter som ikke beskriver sin afsoning som en *kamp* eller *krig*. Som sådan er der i modsætning til de andre tre fortællinger ikke noget egentligt plot i Martins historie.

Hvis vi skal prøve at forstå Martin ud fra dette (manglende) narrativ, kan man sige, at hans (selv)identifikation som pro-kriminel holder ham lukket overfor muligheden for at ændre sig. PHI kan således ikke træde ind i relationen til Martin som *støtte* i hans kamp med sig selv, som tilfældet var i relationen mellem PHI og Nuur. Samtidig kan PHI ikke træde ind i relationen til Martin som *hjælper* i kampen mod systemet, for Martin opfatter ikke sin afsoning som en kamp. Martins narrativ efterlader ingen plads til PHI, hvilket er interessant, fordi Martin også er den eneste som ikke udtrykker begejstring for projektet. Hans interesse for at deltage er, som han selv pointerer, at det skal få ham hurtigere igennem systemet.

Med henvisning til Sandberg og Pressers antagelse om at narrativer er (med)konstituerende for erfaringen (Sandberg & Presser 2015: 4), kan begrundelsen for Martins manglende begejstring, måske findes i det narrativ, som ikke efterlader nogen plads til PHI. Samtidig er Martins narrativ hverken sammenhængende eller pro-socialt, hvilket ifølge Maruna (2001: 85) vanskeliggør forandring.

3.2 TEMATISK ANALYSE

Den narrative analyse har givet en forståelse for, hvordan projektdeltagerne fremstiller deres oplevelse af PHI, herunder hvilken rolle projektet tildeles og hvordan de fremstiller sig selv, systemet og de andre indsatte. I denne del af analysen skal vi undersøge, hvad projektdeltagerne beskriver som vigtigt for deres oplevelse af PHI og hvilke konkrete elementer i projektet som har haft betydning for deres oplevelse.

Projektdeltagerne har som 'brugere' af projektet kun erfaring med projektets 'brugerflade', det vil sige i relationen til inklusionskonsulenten (IK), mens en stor del af projektarbejdet i PHI foregår bag ryggen på projektdeltagerne. Dog skulle det bagvedliggende arbejde gerne afspejle sig i IKs forskellige roller og handlemuligheder, og derigennem have betydning for projektdeltagerens oplevelse. Projektdeltagerens oplevelse af PHI tager alle udgangspunkt i relationen til IK, og IKs forskellige roller er derfor det centrale omdrejningspunkt i analysen.

Jeg har inddelt analysen i tre temaer: 1) Anerkendelse og tillid 2) IK som fast, koordinerende kontaktperson og 3) IK som garant og 'buffer' mod systemet.

Tema 1: Anerkendelse og tillid

Søren, Michael og Nuur fremhæver alle oplevelsen af anerkendelse og tillid som helt centrale elementer for deres oplevelse af PHI. Det er først idet de oplever at projektet er til at stole på, at de åbner sig op og indvilliger i at samarbejde:

Jeg var meget skeptisk, det var jeg. Men hun beviste jo så lynhurtigt at hun [IK] var én af dem jeg kunne stole på (1:4:30)

Søren er skeptisk overfor projektet, indtil IK har bevist at hun er én af dem han kan stole på. Tilliden til IK gør, at han ikke bare oplever PHI som "et tiltag af et eller andet" (1:10:12), hvor projektmedarbejderne "bare skulle have løn" (1:10:14), og han åbner sig derfor op overfor projektet. For Michael er det også erfaringerne fra tidligere projekter, der gør at han ikke har nogen forventninger til projektet, men da han oplever 'at der er handling bag ordene' (2:3:8) i PHI og at IK "støtter op" (2:6:26) og "bekymrer sig" (2:6:23) for ham, ændrer han attitude.

Nuur beskriver en lignende udvikling i opfattelsen af PHI, hvor skepsis afløses af åbenhed, idet IK viser sig at være nogen han kan stole på:

N: Jeg var meget lukket over for dem i starten (3:4:42) (...) [men] efter et par møder så kunne jeg godt se på dem at det var nogen jeg godt kunne give min tillid til (...) [og] så åbnede jeg mig op (3:5:15)

Nuur understreger også at det specifikt er i relationen til IK at tilliden er etableret (3:8:21).

Relationen til IK omtaler Nuur senere i interviewet som en *'kærlighedsrelation'* (3:10:20), der gør at han *"stoler på dem som et familiemedlem"* (3:12:29).

Nuur nævner også IKs tavshedspligt: *"Normalt når jeg har tænkt mig at planlægge et eller andet hjernedødt, så har de pligt til at udtale sig"* (3:6:30). "De" er i denne sammenhæng de socialrådgivere, som Nuur tidligere har haft kontakt med. Det som Nuur omtaler som *"tavshedspligt"* indbefatter også at IK ikke har indberetningspligt. Tavshedspligten er for Nuur væsentlig for hans tillidsrelation til IK. Han behøver ikke at holde noget skjult og kan derfor have en åben og ærlig relation til IK.

Den problematik som kommer til udtryk i interviewet med Nuur, er problematikken omkring socialrådgiverens dobbeltrolle som både støtteperson og myndighed (Bülow & Austeen 2015). Som nævnt i afsnit 1.6 er IK ikke myndigheds-sagsbehandler. Det vil sige, at IK ikke kan træffe afgørelser på projektdeltagerens vegne. IKs rolle i henholdsvis kommune og Kriminalforsorg er som kontaktperson for projektdeltageren at støtte og motivere, samt at koordinere indsatsen fra de forskellige myndigheder (Direktoratet 2016: 6). Det har på baggrund af de foreløbige erfaringer i projektet vist sig at være af væsentlig betydning for relationen mellem projektdeltagerne og IK, hvilket altså også bliver bekræftet i tre af de fire interview.

Tema 2: IK som fast, koordinerende kontaktperson

Som indsat kan det være svært at bevare overblikket over de indsatser der bliver iværksat i forbindelse med ens afsoning. Hvem skal man tage kontakt til i kommunen for at få udbetalt sin kontanthjælp el.lign. efter løsladelse, og hvilke rettigheder og pligter man har i den forbindelse? Denne oplevelse giver samtlige projektdeltagere udtryk for. Inklusionskonsulentens funktion som *fast, koordinerende* kontaktperson har derfor haft stor betydning for projektdeltagernes oplevelse af PHI.

Søren fortæller at IK i forbindelse med hans afsoning har sørget for at formidle kontakt til Café Exit og skaffe ham en psykolog herfra, men at det mest er i forbindelse med hans løsladelse, at IK har været afgørende som *koordinerende* kontaktperson. IK er blandt andet i gang med at søge pension til ham og har formidlet kontakt til Jobcentret som Søren, der modtager kontanthjælp, overgår til

efter løsladelsen, og hvor IK kommer til at deltage ved de første møder, for at sikre at Søren møder op og for at gøre overgangen så tryk og glidende som muligt. Som Søren siger:

det gør altså meget, at der er én person jeg henvender mig til og så bliver der styr på tingene (...) fordi altså du kan jo bruge lang tid på at rende rundt på kommunen (1:9:24)

IK har også hjulpet Søren med en drøm han har. Søren har købt en båd og vil gerne bo på båden efter løsladelse, men for at modtage pension, skal han have en fast folkeregisteradresse. IK har derfor på Sørens forespørgsel taget kontakt til de relevante myndigheder, som har givet Søren lov til at have folkeregisteradresse på båden.

Michael, der har været gennem systemet flere gange før, har haft en lignende oplevelse af betydningen af denne gang at have en *koordinerende* kontaktperson i forbindelse med sin løsladelse:

jamen den glidende overgang den var bedre end nogen anden jeg har haft (2:7:10) (...) de [kommunale sagsbehandlere] havde kastet mig rundt otte forskellige steder, om hvor jeg skal søge henne og hvem jeg skal søge ved og hvad der kan lade sig gøre og hvad der ikke kan lade sig gøre (2:7:35)

Hvis ikke PHI havde været indover, havde Michael været nødt til selv at tage kontakt til kommunen, hvor han tidligere har erfaret at blive kastet rundt fra den ene afdeling til den anden i forsøget på at få hjælp til at søge sin kontanthjælp. Michael fortæller at han i forbindelse med tidligere løsladelser har måttet give op i forsøget på at få sin kontanthjælp udbetalt og derfor er endt med at gå ud og lave ny kriminalitet (2:12:6).

For Søren og Michael er det altså af stor betydning for deres oplevelse af PHI at have IK som *koordinerende* kontaktperson både under afsoningen, men i særlig grad ved løsladelsen og i forbindelse med kontakten til kommunen.

Jeg spørger Michael, hvilken betydning det har haft at have IK som *fast*, koordinerende kontaktperson, hvortil han svarer:

det har givet mig ro (2:4:37) (...) og en eller anden sikkerhed om, at hun altid er der (...) hvis det hele det er ved at brænde på, så ved jeg at så er det Ayile jeg kan kontakte, så tager hun kontakt til dem der nu skal tages kontakt til (2:5:1)

Om IK som *fast*, koordinerende kontaktperson siger Søren:

det er rart, at jeg ikke skal igennem 25 kontorer, fordi det er min tålmodighed ikke til mere efter 9 år i fængsel (1:7:13) (...) [og] det har været rigtig rart, fordi at har jeg haft spørgsmål, så har jeg vidst, at det er Ayile jeg henvender mig til (1:7:10)

For Nuur er den direkte kontakt til en fast kontaktperson også vigtig. Da jeg spørger ham, hvad der skal ske, når han bliver løsladt og om der er styr på det hele, svarer han 'nej', men "*jeg har det hele på min telefon og kan bare ringe*" (3:9:5). Nuur er fortrøstningsfuld omkring sin kommende løsladelse, for han ved, at han altid bare kan ringe til IK.

Både Nuur, Michael, Martin og Søren fortæller at de har direkte numre til deres IK, og at det er af stor betydning for dem altid at kunne ringe. Michael fortæller at hans tålmodighed ofte ikke rækker til at afvente svar fra kommunen, fordi han oplever at det normalt tager 14 dage og "*du ville kunne indtale 30 beskeder til din socialrådgiver*" (2:11:38) før de vender tilbage. I forbindelse med PHI oplever Michael derimod "*at der går der ikke en time, så er der ringet tilbage*" (2:11:30).

Etableringen af en fast, koordinerende kontaktperson er altså et afgørende element for projektdeltagernes oplevelse af PHI, som det kommer til udtryk i de analyserede interviews. Dette bliver også bekræftet i evalueringerne af Job-Update og Projekt God Løsladelse, som netop anbefaler fremtidige projekter at have en fast, koordinerende kontaktperson (se afsnit 1.6). IK som projektdeltagerens faste kontaktperson er selvfølgelig også en forudsætning for etableringen af den tillidsrelation mellem IK og projektdeltager, som vi så betydningen af i forrige afsnit.

Tema 3: IK som garant og 'buffer' mod systemet

Alle projektdeltagere beskriver en oplevelse af 'systemet' som mistroisk og mistænkeliggørende. Særligt for Søren og Michael, har denne oplevelse af systemet betydning for deres opfattelse af PHI. Søren fortæller om sin oplevelse af systemet:

den der mistænkeliggørelse (...) møder du jo fra dag ét af ved politiet og den kører hele vejen igennem systemet (1:11:38)

Den samme oplevelse af mistro og modstand beskriver Michael, når han fortæller, hvordan hans forbedring af sin RNR-screening bliver opfattet som "*spil for galleriet*" (2:2:4).

Både Søren og Michael beskriver, hvordan 'systemets' syn på dem ændrer sig efter at PHI er kommet ind i billede. Michael beskriver det, som en "*tillid der spreder sig i systemet*" (2:10:42) eksemplificeret ved den historie han fortæller, om at han blev bedt om at byde fængselspersonalets familier velkommen til en besøgsdag på fængslet. Sådan noget "*ville de aldrig have gjort før i*

tiden”, altså før Michael havde fået kontakt til PHI. Det Michael beskriver er en oplevelse af øget tillid og *'anerkendelse'* (2:10:21) fra systemet:

da Håndholdt kom indover, der var det ligesom, der åbnede det nogle flere døre og jeg fik lidt længere snor (2:10:16)

Michael fortæller at han tidligere ofte har været oppe at slås med vagterne, fordi han har følt sig uretfærdigt behandlet, er blevet vred og ikke har kunnet styre sig (2:10:35). Han fortæller også, at han tidligere har haft svært ved at koncentrere sig til møderne i jobcenteret og med mentor, hvilket ofte er blevet tolket som manglende interesse (2:11:20), men at han under den seneste afsoning, som projektdeltager i PHI, har kunnet undgå disciplinærsager, fordi inklusionskonsulenten er trådt ind som *'buffer'* og har taget nogle *'magtkampe'* på hans vegne:

det ville jeg ikke kunnet have gjort uden hende, for så havde der været nogle magtkampe, som jeg skulle have taget med dem (2:10:28)

Michael fortæller, at det nok ikke var lykkedes ham at lave sine papirer om, hvis det ikke havde været fordi inklusionskonsulenten havde taget disse magtkampe. Hvis inklusionskonsulenten ikke havde været der, havde han været nødt til selv at tage kampene og ville have fået anmærkninger i sine papirer, hvilket ville have frataget ham motivationen til at forsøge at ændre sig (2:10:26).

Michael oplever at IK kommer ind imellem ham og systemet og bryder en negativ spiral, hvor hans negative adfærd mødes af sanktioner (systemets logik) og forstærker en adfærd, som resulterer i yderligere sanktioner, osv. Michael oplever også at relationen til IK har givet en øget accept af hans koncentrationsvanskeligheder ved møderne med mentor og jobcenter, som ikke længere opfatter hans koncentrationsbesvær som manglende engagement.

Martin og Nuur fortæller lignende historier (4:2:7 og 3:4:17) om, hvordan deres dårlige koncentrationsevne og manglende impuls kontrol tidligere har bragt dem i konflikt med systemet, men at dette (i hvert fald for Nuurs vedkommende) har ændret sig efter at PHI er kommet til.

Som garant og *'buffer'* oplever informanterne altså dels at systemets tillid til PHI gør, at de som projektdeltagere bliver mødt med en større grad af tillid fra systemets side, dels at de *'kampe'*, som de tidligere har måttet tage, og som har givet dem problemer, nu bliver taget af IK.

Opsamling

Som nævnt i indledningen til dette afsnit, oplever projektdeltageren projektet gennem relationen til IK. Det er derfor oplagt, at projektdeltageren beskriver relationen til IK og IKs forskellige roller,

som betydningsfuld for deres oplevelse af PHI. De tre gennemgående temaer, som informanterne kredser om i interviewene, er tillidsrelationen til IK, IK som fast, koordinerende kontaktperson og IK som garant for projektdeltageren og 'buffer' mod systemet. Denne oplevelse stemmer godt overens med erfaringerne fra tidligere projekter (se afsnit 1.6).

På tværs af disse tematikker er det tillidsrelationen mellem IK og projektdeltageren som går igen og som beskrives som det helt fundamentale element i informanternes oplevelse af projektet. Denne tillidsrelation bygger, som nævnt, i høj grad på projektdeltagerens oplevelse af, at IK altid er til at komme i kontakt med og altid kæmper deres sag. En oplevelse som understøttes af at IK ikke har myndighed og derfor ikke står i en dobbeltrolle som både støtteperson og myndighed.

Alle informanter beskriver tidligere negative erfaringer med kontakten til deres respektive kommuner. De har oplevet, at de ikke kunne komme i kontakt med deres sagsbehandler eller at de er blevet kastet rundt fra det ene kontor til det andet for til sidst at ende, hvor de startede uden afklaring på deres sag. I PHI er IK projektdeltagerens eneste vej ind i kommunen og denne rolle som fast, koordinerende kontaktperson beskriver informanterne som vigtig.

Det sidste gennemgående tema er IK som garant og 'buffer'. Dette tema omhandler PHI og IK som mellemmand i relationen mellem projektdeltageren og systemet. Informanterne beskriver systemet som mistroisk og mistænkeliggørende, men oplever en øget tillid fra systemet efter at være blevet projektdeltagere i PHI. Tre af de fire informanter (Nuur, Martin og Michael) har erfaringer med at deres koncentrationsvanskeligheder og dårlige impuls kontrol bringer dem på kant med systemet, men at dette har ændret sig efter at PHI er kommet ind over deres afsoningsforløb. Ifølge informanternes dels fordi IK kan tage nogle af de magtkampe som opstår og fordi systemets tillid til PHI smitter af på dets syn på projektdeltageren.

3.3 DELKONKLUSION

I denne del af analysen har jeg undersøgt, hvordan PHI opleves fra et borgerperspektiv.

Udgangspunktet har været fire interviews med fire projektdeltagere. Først blev interviewene præsenteret hver for sig og analyseret med et narrativt udgangspunkt, hvorefter fulgte en opsamling, hvor ligheder og forskelle mellem de fire narrativer blev diskuteret under inddragelse af relevant teori. Herefter fulgte en tematisk analyse af, hvilke dele af projektet projektdeltageren beskriver som vigtige. Fundene i denne del af analysen blev sammenholdt med erfaringerne fra tidligere projekter.

I den narrative analyse (afsnit 3.1) argumenterede jeg for, at narrative i tre af de fire interviews fremviste klare ligheder. Det overordnede narrativ i disse tre interviews var den retfærdige protagonistens kamp mod det uretfærdige system. I dette narrativ blev PHI tildelt rollen som hjælper. Jeg argumenterede dels for at projektdeltagernes selvfremsættelse som retfærdige og konstruktionen af et konstituerende ydre ('the constitutive outside') kan forstås som et forsøg på at imødegå en af 'the pains of imprisonment' (Sykes 1958) - nemlig systemets stempling af dem som utroværdige - men også at det overordnede narrativ kan forklare projektdeltagernes syn på PHI. Argumentet var at beskrivelsen af afsoningen som en aktiv kamp, har betydning for projektdeltagerens opfattelse af sig selv som et aktivt handlende subjekt og derfor for muligheden for bevidst forandring. I forlængelse af dette var argumentet, at forestillingen om en kamp åbner en plads i projektdeltagerens narrativ, hvor PHI kan træde ind som hjælper, og at denne rolle har betydning for projektdeltagerens positive opfattelse af PHI.

Narrativet i det fjerde interview (Martins) skilte sig ud fra de andre trods enkelte lighedstræk. I dette narrativ var systemet, som i de andre narrative antagonist, mens han selv var protagonist. Jeg argumenterede for at Martin ikke behøvede at fremstille systemet som uretfærdigt, for at få narrativet til at hænge sammen, da han i sin fremsættelse af sig selv som pro-kriminel, allerede står i opposition til systemet. Jeg argumenterede for at Martins negative indstilling til PHI kan hænge sammen med det identificerede narrativ, som ikke indeholder et egentligt plot og hvor PHI således ikke tildeles nogen rolle.

I den tematiske analyse (afsnit 3.2) blev det undersøgt, hvad projektdeltagerne beskrev som vigtige elementer i PHI. Der blev argumenteret for at projektdeltagernes primære erfaring med projektet var i relationen til IK, og at IK derfor indtager en vigtig plads i beskrivelsen af deres oplevelse af projektet. Jeg argumenterede for at have identificeret tre gennemgående temaer på tværs af de fire interviews: 1) anerkendelse og tillid, 2) IK som fast, koordinerende kontaktperson og 3) IK som garant og 'buffer' mod systemet. Disse temaer blev præsenteret og sat i relation til erfaringer fra tidligere projekter.

Jeg mener på baggrund af ovenstående at have givet en besvarelse af problemformuleringens underspørgsmål 3: *Hvordan oplever projektdeltagerne Projekt Håndholdt Inklusion?*

4 KONKLUSION

Mit mål med dette speciale og med besvarelsen af den tredelte problemformulering har været at give en forståelse for, hvad projektdeltagerne i PHI oplever som vigtigt, og hvordan dette stemmer overens med de tanker og antagelser der ligger bag projektet.

Som det blev klart i afsnit 1.6, der afsluttede indledningen og besvarede problemformuleringens underspørgsmål 1, bygger PHI på erfaringerne fra Projekt God Løsladelse, Projekt Job-Update og Projekt High:Five. Det blev også klart, at en af de væsentligste nyskabelser i PHI er etableringen af inklusionskonsulenten, der organisatorisk er placeret i projektdeltagerens kommune, men som fungerer som fast, koordinerende kontaktperson for projektdeltageren både under og efter afsoning. Der blev argumenteret for at PHI er teoretisk funderet i både dansk og international forskning, som viser en sammenhæng mellem kriminalitet og beskæftigelse, men at PHI, trods fokus på beskæftigelse, først og fremmest forstår sig selv som et resocialiseringsprojekt. Med afsnit 1.6 blev problemformuleringens underspørgsmål 1 besvaret: *Hvad er historien bag pilotprojektet Projekt Håndholdt Inklusion og hvilke teoretiske overvejelser bygger det på?*

I afsnit 2 blev det med udgangspunkt i Bacchis policy-analysestrategi *What's the Problem Represented to be?* (2009) undersøgt, hvilket politisk landskab PHI er en del af, hvilke antagelser, der ligger bag problemfremstillingen som et beskæftigelsesproblem, og hvilke implikationer disse antagelser har. Det blev vist, at projektet ligger i et krydsfelt mellem det kriminalpolitiske og det beskæftigelsespolitiske område, hvilket kan ses som udtryk for en bredere tendens til at beskæftigelsespolitikken breder sig ind over det socialpolitiske område. Dette blev underbygget med tal over fordelingen af satspuljemidlerne, der viste en tendens til at en større andel af de årlige midler gives til projekter under beskæftigelsesministeriet. Jeg argumenterede desuden for at placeringen i krydsfeltet mellem det kriminalpolitiske og det beskæftigelsespolitiske, forflytter PHIs fokus fra resocialisering i retning af beskæftigelse, hvilket kommer til udtryk i forskellen mellem henholdsvis Beskæftigelsesministeriets og PHIs egen problemfremstilling.

I undersøgelsen af de bagvedliggende antagelser tog jeg udgangspunkt i Lov om aktiv beskæftigelsespolitik, en rapport om den aktive beskæftigelsesindsats, et regeringskommissorium, et notat om udmøntningen af satspuljemidlerne for 2015 og PHIs projektbeskrivelse. På baggrund af dette materiale identificerede jeg en økonomisk diskurs og en aktiveringsdiskurs. Jeg argumenterede for, at den økonomiske diskurs skaber en dikotomi mellem dem der anses for økonomisk potentiale og dem der ikke gør, og argumenterede videre, at dette kan have betydning

for samfundets fordeling af ressourcer. Jeg underbyggede dette postulat ved at vise, hvordan satspuljemidlerne til projekter under Beskæftigelsesministeriet blev fordelt i 2015. Heraf fremgik det, at projektet *Brobygning til Uddannelse*, hvis målgruppe vurderedes at udgøre et uudnyttet samfundsøkonomisk potentiale, modtog fem gange så mange midler fra satspuljen som PHI, hvis målgruppe antages ikke at udgøre et samfundsøkonomisk potentiale. Jeg argumenterede desuden for at aktiveringsdiskursen og lovens aktivitetskrav sammenholdt med den økonomiske diskurs, kan ses som et krav om at den ledige aktivt må godtgøre at tilhøre gruppen af samfundsøkonomisk, for at modtage hjælp. Jeg argumenterede yderligere at aktiveringsdiskursen, hvor nøglebegrebet 'aktiv' er tæt koblet til begrebet om 'ret og pligt', udtrykker en subtil form for magt, som ikke blot stiller krav til borgerens handlinger, men også til borgerens bagvedliggende vilje.

I afsnit 2 argumenterede jeg også for, at PHIs fokus på beskæftigelse har betydning for projektets resocialiserende arbejde, fordi afsonere i beskæftigelse eller med forsørgelse, som kunne have gavn af projektets resocialiserende indsatser, ikke falder inden for projektets målgruppe. Jeg argumenterede desuden for, at der bag projektets fokus på projektdeltagerens livssituation og kvalifikationer ligger en forståelse af vedkommende som 'defekt' eller 'un-fit' for arbejdsmarkedet. Sammen med projektets forventning til projektdeltagerens motivation – og i sin overensstemmelse med den identificerede aktiveringsdiskurs – skaber dette en bestemt subjektposition, som projektdeltageren må indtage, for at være med i projektet. I denne position forstås subjektet som 'defekt' og der stilles krav til subjektets vilje. Med afsnit 2 blev problemformuleringens underspørgsmål 2 besvaret: *Hvilken politisk kontekst indplacerer projektet sig i, hvilke grundlæggende antagelser ligger bag og hvad er implikationerne af disse antagelser?*

I afsnit 3 blev det undersøgt, hvordan projektdeltagerne oplever PHI. Undersøgelsen tog udgangspunkt i fire interviews med projektdeltagere. Disse interviews blev analyseret narrativt og tematisk. I den narrative analyse blev det vist, hvordan narrative i tre af de fire interview, fremviser væsentlige lighedstræk. Det overordnede narrativ i disse tre interviews var den retfærdige protagonistens kamp mod det uretfærdige system. Jeg argumenterede for at dette overordnede narrativ, hvor PHI tildeles rollen som hjælper, har betydning for projektdeltagerens positive opfattelse af PHI. Det fjerde interview skilte sig ud fra de andre tre ved ikke at have noget klart handlingsforløb, og jeg argumenterede for at manglen på handlingsforløb og den deraf manglende mulighed for at tildele PHI en rolle/funktion havde betydning for projektdeltagerens negative indstilling over for PHI.

I den tematiske analyse blev det undersøgt, hvad projektdeltagerne beskrev som vigtige elementer i PHI. Jeg argumenterede for at have identificeret tre gennemgående temaer på tværs af de fire interviews: 1) anerkendelse og tillid, 2) IK som fast, koordinerende kontaktperson og 3) IK som garant og 'buffer' mod systemet. Disse temaer blev præsenteret og sat i relation til erfaringer fra tidligere projekter. Det blev her klart, at projektdeltagerens oplevelse af IK som uafhængig af systemet, var altafgørende for deres oplevelse af IK som hjælp og støtte. Der blev i denne sammenhæng argumenteret for at det er afgørende at IK ikke har myndighed. Med afsnit 3 blev underspørgsmål 3 besvaret: *Hvordan oplever projektdeltagerne Projekt Håndholdt Inklusion?*

Som det fremgår af ovenstående, er det for projektdeltagerne særligt den personlige relation til inklusionskonsulenten, som har betydning for deres oplevelse af projektet. Etableringen af en inklusionskonsulentfunktion er, som nævnt i afsnit 1.6, også en af de gennemgående anbefalinger fra tidligere projekter. Dog angår mange af projektets overvejelser i lige så høj grad de forskellige resocialiserende indsatser og deres effekt på projektdeltagerens livssituation.

Underlagt Beskæftigelsesministeriet bliver PHIs fokus på at forbedre projektdeltagerens livssituation forflyttet i retning af et fokus på at forbedre deres beskæftigelsessituation, og undersøgelsen viser, at nogle af de antagelser, der ligger bag projektet qua beskæftigelsesprojekt, sammenholdt med nogle af de krav projektet stiller, underbygger en bestemt opfattelse af projektdeltageren som 'un-fit' for arbejdsmarkedet, hvilket kan have betydning for projektdeltagerens selvopfattelse (jf. afsnit 1.5). Projektet beskæftigelsesfokus gør desuden at dem, der kunne have haft gavn af en fast, koordinerende kontaktperson, men som falder uden for projektets målgruppe på grund af projektets placering under Beskæftigelsesministeriet, ikke modtager hjælp fra projektet. Undersøgelsen er derfor – og som nævnt i indledningen – interessant, fordi den påpeger vigtigheden af en personlig relation i et fængselssystem, hvor borgeren oplever at blive reduceret til et nummer, og hvor aktiveringsindsatser ses som løsningen på borgerens sociale problemer, men også fordi den fremhæver nogle af de negative effekter af en tendens i tiden til at fokusere på beskæftigelse som løsningen på sociale problemer.

LITTERATUR

- Andrews, D. A. & Bonta, J. (2010): *The Psychology of Criminal Conduct*. Fifth Edition. Lexis Nexis Group, New Providence
- Anker, Anne Sofie Tegner og Andersen, Signe Hald; *Fra fængsel til job? En evaluering af Projekt Jobupdate*, Rockwool Fonden, marts 2016.
- Bacchi, Carol (2009): *Analysing Policy: What's the problem represented to be?* 1st edition, Pearson. Australia.
- Bacchi, Carol & Goodwin, Susan (2016): *Poststructural Policy Analysis – A Guide to Practice*. Palgrave Macmillan. Nature American Inc., 1 New York Plaza, New York, NY 10004, U.S.A.
- Balvig, Flemming (2006): *Danskernes syn på straf*. Retsudvalget, REU alm. del – Bilag 163. Offentligt. Advokatsamfundet.
- Balvig, F. (2010). *Danskernes retsfølelse og retsfornuft: Et forspil*. København: København Universitet, Det Juridiske Fakultet.
- Beskæftigelsesministeriet (2015a): *Aftale om udmøntning af satspuljen for 2016 på beskæftigelsesområdet*. Notat. Fundet 15. november 2018 på https://bm.dk/media/5363/satspuljeaftale_2016.pdf
- Beskæftigelsesministeriet (2015b): *Nye veje mod job – for borgere i udkanten af arbejdsmarkedet*. Ekspertgruppen om udredning af den aktive beskæftigelsesindsats, Beskæftigelsesministeriet, marts 2015. Rapport fundet 15. november 2018 på https://bm.dk/media/6783/carsten_koch_2-pdf.pdf
- Birkler, Jacob (2009): *Videnskabs teori – en grundbog*, 1. Udgave, 6. Oplag, Munksgaard, Danmark, København
- Blokland, A., D. Nagin & P. Nieuwebeerta (2005): Life Span Offending Trajectories of a Dutch Conviction Cohort. *Criminology*, vol. 43, s. 919-953.
- Blumer, H. (1971): *Social problems as collective behavior*. Social Problems, Vol. 18, pp. 298-306.

- Bredgaard, Thomas og Henning Jørgensen, Per kongshøj Madsen og Stine Rasmussen (2017): *Dansk arbejdsmarkedspolitik*. 2. udgave, Jurist og Økonomforbundets Forlag.
- Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (red) (2010): *Kvalitative metoder – en grundbog*, 1. Udgave, 1. oplag, Hans Reitzels Forlag, København
- Brown, W. (1998). Genealogical politics. In J. Moss (Ed.), *The later Foucault: Politics and philosophy*. London: Sage.
- Bülow, Maria og Louise Austeen Leth (2015): ”Magt og myndighed i socialt arbejde med udsatte børn, unge og familier” i *Socialt Arbejde Med Børn, Unge og Familier* 2015, s. 109-127. Ed. Hougaard, Maiken og Lisbet Ravn Højbjerg. Hans Reitzels Forlag.
- Bushway, S. and Apel, R. (2012): “A Signaling Perspective on Employment-based Reentry Programs” in *Criminology & Public Policy*, 11: 21–50.
- Butler, Judith (2006): *Gender Trouble. Feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.
- Clausen, Susanne, Merete Djurhuus og Britta Kyvsgaard (2009): *Udredning til brug for Kommissionen vedrørende Ungdomskriminalitet*. Justitsministeriets Forskningskontor. Maj 2009.
- Clausen, Susanne (2011): *Klientundersøgelsen 2011*. Kriminalforsorgen. Direktoratet for Kriminalforsorgen, 2013.
- Clausen, Susanne (2016). *Delanalyse 1 vedrørende evaluering af RNR i KiF – opfølgning på indførelsen af LS/RNR i KiF*. Direktoratet for Kriminalforsorgen, Koncern Resocialisering, april 2016.
- Crewe, Ben (2011): *Depth, Weight, Tightness: Revisiting the pains of imprisonment* i *Punishment and Society*. University of Cambridge. SAGE.
- Cullen, F. T., Agnew, R., & Wilcow, P. (2014). *Criminological Theory: Past to present, essential readings*. New York: Oxford University Press.
- Direktoratet (2016). *Projektbeskrivelse for Satspuljeprojekt Håndholdt Inklusion 2016-2019*. 2. version, d. 23. august 2016. Ikke publiceret dokument. Dog tilgængelig (d. 12.

december, kl. 11.15) i forkortet udgave på: <http://star.dk/da/Puljer/Arkiv-Alle-puljer/Puljer-frist-2016/2016-06-01-Haandholdt-inklusion.aspx>

DISCUS (2007): Evaluering 2006 af *High:Five – et virksomhedsinitiativ for kriminalitetstruede unge*. DISCUS.

DISCUS (2010): Evaluering 2009 af *High:Five – et virksomhedsinitiativ for kriminalitetstruede unge*. DISCUS.

DISCUS (2011): Evaluering 2010 af *High:Five – et virksomhedsinitiativ for kriminalitetstruede unge*. DISCUS.

Ekspertgruppen om udredning af den aktive beskæftigelsesindsats (2015): *Nye veje mod job – for borgere i udkanten af arbejdsmarkedet*. Rosendahls A/S.

Foucault, Michel (1988): "The Ethic of Care for the Self as a Practice of Freedom: An Interview with Michel Foucault on January 20, 1984". I *The Final Foucault*, edited by J. Bernauer and D. Rasmussen, 1-20. Cambridge, MA: MIT Press.

Geest, V. R. v. d., C. C. J. H. Biljeveld & A. J. Blokland (2011): The effects of employment on longitudinal trajectories of offending: A follow-up of high-risk youth from 18 to 32 years of age. *Criminology*, vol. 49, s. 1195-1235.

Goode, Erich & Ben-Yehuda, Nachman (1994): *MORAL PANICS: Culture, Politics and Social Construction*. Annual Review Sociology, Vol. 20, pp. 149-171. Annual Reviews. <http://www.jstor.org/stable/2083363>.

Hansen, Morten B. (2009): 'policy-analyse' i *Den Store Danske*, Gyldendal. Hentet 2. november 2018 fra www.denstoredanske.dk/index.php?sideId=143446.

Hacking, Ian (1991): *The Making and Molding of Child Abuse*. Critical Inquiry, Vol. 17, No. 2, pp. 253-288. The University of Chicago Press. <http://www.jstor.org/stable/1343837>.

Hauge, R. (1996). *Straffens begrundelser*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hielmcrone, Nina v. (2010): "Aktivloven" i *Den Store Danske*, Gyldendal. Hentet 27. november 2018 fra www.denstoredanske.dk/index.php?sideId=35007

High:Five (2013): *Aldrig mere fængsel – Forprojekt. Arbejdsmarkedsrelateret indsats for unge korttidsdømte*. Fundet 7. november 2018 på http://highfive.net/sites/default/files/highfive/Undersogelse_Aldrig_mere_fangsel.pdf

- Horney, J., D. W. Osgood & I. H. Marshall (1995): Criminal Careers in the Short Term: Intra-Individual Variability in Crime and its Relation to Local Life Circumstances. *American Sociological Review*, vol. 60, s. 655-673.
- Huberman, A. Michael & Miles, M. (2002): *The qualitative researcher's companion*, SAGE Publications, United States, California
- Jessop, B. (2000) Restructuring the welfare state, re-orienting welfare strategies, re-visioning the welfare society, i *What Constitutes a Good Society?* Greve (red.). Basingstoke: Macmillan, pp. 54-76.
- JobUpdate (2013): JobUpdate. Skrivelse til retsudvalget 2012-2013, REU Alm. del, bilag 302, offentligt. Fundet 6. november på:
<https://www.ft.dk/samling/20121/almdel/REU/bilag/302/>.
- Jørgensen, M. W., & Phillips, L. (2010). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg C: Roskilde Universitetsforlag.
- Jørgensen, Tanja T., Britta Kyvsgaard, Anne-Julie Boesen Pedersen og Maria Libak Pedersen (2012): *Risikofaktorer, Effektevalueringer og Behandlingsprincipper – en Forskningsoversigt*. Justitsministeriet Forskningskontor. Oktober 2012
- Kitsuse, J. I., Spector, M. (1973): *Toward a sociology of social problems: Social conditions, value judgments, and social problems*. *Social Problems*, Vol. 20, pp. 407-419.
- Kvale, Steinar (1997). *InterView – En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. Hans Reitzels Forlag.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009): *Interview – introduktion til et håndværk*, Hans Reitzels Forlag, 2. Udgave, 1. Oplag, København
- Kyvsgaard, Britta (1999): ”Motsättningarnas Kriminalpolitik – pendling mellan defensiv och offensiv modell”, i *8 reflektioner om kriminalpolitik: antologi*. Brottsförebyggande rådet. Stockholm.
- Laclau, E., & Mouffe, C. (1985). *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a radical Democratic Politics*. Lodon: Verso.
- Laclau, E. (1995): “Subject of Politics, Politics of the Subject”. *Differences* 7 (1). S. 151
- Lappi-Seppälä, Tapio (2016): *Nordic Sentencing*. The University of Chicago

- Larsen, Mona og Klaus Langager (1998): *Arbjedsmarkedsreformen og arbejdsmarkedet – Evaluering af arbejdsmarkedsreformen III*. Socialforskningsinstituttet. København 1998
- Laub, J. H. and Sampson, R. J. (2003): *Shared Beginnings, Divergent Lives: Delinquent Boys to Age 70*. Harvard University Press.
- MacKenzie, Doris L. & Farrington, David P. (2015): *Preventing future offending of delinquents and offenders: what have we learned from experiments and meta-analyses?* Journal of Experimental Criminology.
- Maruna, Shadd (2001): *Making Good. How ex-convicts reform and rebuild their lives*. Washington DC: American Psychological Association.
- McAdams, Dan P. (1993): *The stories we live by: Personal myths and the making of the self*. New York: Guilford.
- Mik-Meyer, Nanna & Järvinen, Margaretha (2005). 'Indledning', s. 9-24 i *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. Hans Reitzels Forlag.
- Miller, P., & Rose, N. (1990): Governing economic life. *Economy and Society*, Vol. 19 (1), s. 1–31.
- Nilsson, A. & F. Estrada (2009): *Criminality and life chances: A longitudinal study of crime, childhood circumstances and living conditions to age 48*. Department of Criminology, Stockholm University.
- Nilsson, A. & F. Estrada (2011a): Established or Excluded? A Longitudinal Study of Criminality, work and Family Formation. *European Journal of Criminology*, vol. 8, s. 229-245.
- Olesen, Anette (2016): *Debt as a criminal risk factor in Denmark*. Oñati Socio-legal Series, Vol. 6, nr. 3, s. 676-706, <https://ssrn.com/abstract=2783815>.
- Presser, Lois & Sveinung Sandberg (2015): *Narrative Criminology*, New York University Press.
- Projekt Håndholdt Inklusion (2017): *Opsamling*. Projekt Håndholdt Inklusion. Direktoratet for Krimnalforsorgen.
- Ramsbøl, Hanne & Rasmussen, Nell (2009): *Projekt God Løsladelse. Erfaringer – metode og anbefalinger*. Servicestyrelsen.
- Rege, M., T. Skardhamar, K. Telle & M. Votruba (2009): *The effect of plant closure on crime*. Statistics Norway, Research Department.

- Regeringen (2013a): *Kommissorium for udredning af den aktive beskæftigelsespolitik*. Fundet på <https://bm.dk/arbejdsomraader/kommissioner-ekspertudvalg/udredning-af-beskaeftigelsesindsatsen/kommissorium/>, d. 26. november 2018
- Regeringen (2013b): *Aftale om en reform af kontanthjælpssystemet – flere i job og uddannelse*. Fundet på https://bm.dk/media/6496/aftaletekst_kontanthjaelpsreform-pdf.pdf, d. 9. januar 2019
- Rizvi, F., & Lingard, B. (2010). *Globalizing education policy*. London, UK: Routledge.
- Sampson, R. & J. Laub (1993): *Crime in the making: Pathways and turningpoints through life*. Harvard Uni-versity Press, London.
- Schneider, Joseph W. (1985): *Social Problems Theory: The Constructionists View*. Annual Review of Sociology, Vol. 11, pp. 209-229. Annual Reviews, <http://www.jstor.org/stable/2083292>.
- Skardhamar, T. & K. Telle (2009): *Life after prison: The relationship between employment and re-incarceration*. Statistics Norway, Research Department.
- Straffelovrådet (2012): *Straffelovrådets udtalelse om reglerne for strafudmåling ved samtidig pådømmelse af flere kriminelle forhold*. Strafferetskontoret. Justitsministeriet. 30 oktober 2012.
- Sørensen, G., & Tiemroth, J. (2012). *diskursanalyse i Den Store Danske, Gyldendal*. Hentet 12. november 2018 fra <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=65179>.
- Torfinng, Jacob (2002): "Den stille revolution i velfærdsstaten – fra forsørgelse og hierarki til aktivering og netværksstyring" i *Drivkræfter bag arbejdsmarkedspolitikken*. Redigeret af Per Kongshøj Madsen og Lisbeth Pedersen. Socialforskningsinstituttet. København 2003.
- Tranæs, Torben & Geerdsen, Lars Pico, m.fl. (2008): *Forbryderen og Samfundet – Livsvilkår og uformel straf*. Rockwool Foundation Research Unit. Narayana Press, Gylling. Gyldendal.
- Ugelvik, Thomas (2015): "The rapist and the proper criminal: the exclusion of immoral others as narrative work on the self" i Presser, Lois & Sveinung Sandberg (2015): *Narrative Criminology*, New York University Press.

- Uggen, C. (1999): Ex-Offenders and the Conformist Alternative: A Job Quality Model of Work and Crime. *Social Problems*, vol. 46, s. 127-151.
- Uggen, C. (2000): Work as a Turning Point in the Life Course of Criminals: A Duration Model of Age, Employment, and Recidivism *American Sociological Review*, vol. 67, s. 529-546.
- Weitzer, Ronald (2007): *The Social Construction of Sex Trafficking: Ideology and Institutionalization of a Moral Crusade*. *Politics and Society*, Vol. 35, No. 3, September 2007. Sage Publication.
- White, M. (2006): *Narrativ teori*, København: Hans Reitzels forlag.
- Yar, Majid (2005): *The global 'epidemic' of 'movie piracy': crime-wave or social construction?* *Media, Culture and Society*, Vol. 27(5), pp. 677-696. Sage Publication.
- Ib Ydebo (2018): "Børnetilskud" i *Den Store Danske*, Gyldendal. Hentet 30. november 2018 fra www.denstoredanske.dk/index.php?sideId=53181
- Žižek, Slavoj (1989): *The Sublime Object of Ideology*, London: Verso
- Økonomi og Indenrigsministeriet (2015): *Aftale om reform af refusionssystemet og tilpasninger i udligningssystemet*. Notat. Fundet 24. november 2018 på <https://bm.dk/media/6479/aftale-om-reform-af-refusionssystemet-og-tilpasninger-i-udligningssystemet-pdf.pdf>